

**Apologia Mathiae Flacii Illyrici pro suis Demonstrationibus,
anno superiore editis, in controuersia sacramentaria, contra
Bezae cauillationes.**

<https://hdl.handle.net/1874/406592>

4
APOLOGIA

MATHIAE

FLACII ILLYRICI PRO
suis Demonstrationibus, anno su-
periore editis, in controuersia Sa-
cramentaria, contra Bezae
cauillationes.

Anno Domini 1566. mense
Martio.

APOLOGIA

MATHIAE

FLACII ILLYRICI PRO

his Demonstrationibus in

debetur editis in contumacia

causarum contra B. C. C.

causarum.

Anno Domini 1562 mensis

Maritii

ILLVSTRIS =

SIMO PRINCIPI AC D^o

D. VVolfango, Palatino Rheni, Duci Ba-
varia, &c. suo Domino clementissimo optat
ardentem zelum Euangelij CHRISTI &
perpetuam foelicitatem, Math.

Fl. Illyr.

ILLVSTRissime &
piētissime Princeps
ac Domine lōgè cle-
mentis. omnique
obseruātia colende,
optandum profectō
omnibus modis es-

set, ut, cūm controuersiaē religionis ex-
oriuntur, p̄sertim uerò in Ecclesia &
inter eos, qui de plerisque capitibus arti-
culisūe inter se consentiunt, omnia ibi
(ut Plato inquit) πρῶτῶς καὶ ὀψι-
λεκτικωτέρως agerentur, id est, non so-
lum omnis non necessaria acerbitas
uerborum abesset: sed etiam quadam
simpliciori, magisque rum sermone,

tum sententijs, ac denique tota oratione propria, perspicua, aptaque ratione tractarentur.

Huius uero simplicioris ac syncerioris tractationis pars aliqua esset, si res ipsæ tum ueræ, tum falsæ, de quibus agi necesse est, ut in seipsis sunt, auditoribus spectandæ dijudicandæq; proponerentur, omisis cauillis, sophismatibus, peregrinis digressionibus, insidiosis ambagibus, odiosis exagitationibus, & rhetoricis amplificationibus, quibus isti suæ linguæ præfidentes retorculi, si non semper deteriorem causam meliorem facere, & contra bonam deprauare conantur, at certè plæruncq; uel ex culice elephantum, uel contra ex elephãto minimam muscam apud imperitum uulgus pusillosq; Christi, non sine graui tum rerum ipsarum obscuratione, tum iudicij simplicium corruptione, facere conantur.

Hoc ego sanè studio ac modo hactenus, quantum omnino potui, aliquas controuersias religionis tractaui. Hoc etiam

etiam animo, modoq; meas demon-
strationes in controuersia sacramento-
ria anno superiore proposui, id omni
studio agens, quo & nostra testimonia
probationesq; ex uerbo Dei sumptas
quam simplicissimè & perspicuissimè
proponerem: & etiam aduersarijs non
tantum occasionem darem, sed etiam
(quoad eius fieri omnino posset) ueluti
necessitatem quandam afferrem, q̄
appositissimè, simplicissimèq; ad rem
ipsam respondendi, quod eos etiam in
ipse titulus (Euidentiſsimæ demonstra-
tiones) ut homines eruditos monere
debeuit.

Appositè autem, simpliciter ac syn-
cere ad argumentum respondere id esse
statuo, cum primum clarè ac perspi-
cua nodus ipse aut error contrarij argu-
mèti auditori proponitur: deinde per-
spicua eius solutio adhibetur, eaq; soli-
dè confirmatur, detecto penitus uitio,
fraude, imposturaq; antagonistæ ita, ut
lector liquidò cernat, quid uel uerum
uel falsum sit, & tum aduersarij fraudè,

tūm respondentis perspicuam solutio-
nem agnoscat. Tertio, cū ipse prima-
rius scopus, summa aut caput ratiocina-
tionis impetitur, nō singulæ aliq̄ue uo-
ces aut minores sententiolæ, uel etiam
parerga dicta: aut deniq̄ uerba exagi-
antur. Deniq̄ cum omittuntur obscu-
ra responsa, uasæ cauillationes, astuta
sophismata, malitiôsæ calumniæ, elu-
siones, effugia, digressiones, nihil ad
rem facientes, non necessariæ exagger-
ationes, iniquæ infectationes, blandæ
fauoris gratiæque captationes, & odiij
inuidiæque aduersario conciliationes,
& omnino omnis iniustæ uictorię pra-
ua cupiditas & fraudulenta aucupatio.

Qualis uerò sit præsentis aduersariij
responsio, non libet nunc hîc prolixius
aut odiosius exponere, eum uel accu-
sare. Apparebit id postea in refutationi-
bus eius solutionum liquidius, & por-
rò etiam longè manifestius in rebus
aut exemplis ipsis, propalã iniustum
artificium exhibentibus.

Omnino autem, quantum ego quo
rondam

rundam nostrorum in hac controuersi
lia aduersariorū scripta legere, & iudi
care pro mea tenuitate potui, animad
uertī eos sæpè summo studio scopum
aut caput argumenti nostri uitare, &
tantum ad aliquas minores partes aut
etiam accidentarias sententias respon
dere, odiosè aliquas uoculas exagitare,
astutè sensum nostrorum argumento
rum inuertere aut detorquere, ea ma
gnificè iactare ac proponere, quæ ni
hil contra nos faciunt, probare quæ
non oportet, ea autem transilire, quæ
maximè probanda erant, ut eis Luthe
rus sæpè obijcit, ea nobis inuidiosè tri
buere, quæ non dicimus aut sentimus:
sæpè etiam miris technis tum nostras
argumentationes, tum & suas respōsi
ones obscurare, summo studio, omniq;
arte, nobis quidem inuidiam, sibi uerò
gratiam fauorēq; captare, & deniq; nō
tam uerum falsumq; manifestè euolue
re, ac ante auditoris lectorisue oculos
proponere, q̄ ab eo, miris technis sono
raque illa sua facundia capto & ueluti

excantato, applausum extorquere.

Quid quæso aliud uoluerunt aut egerunt illæ contumeliosæ, scurriles, & deniq; atroces responsiones, duobus optimis & doctissimis uiris fidissimis, que Iesu Christi ministris Vuestphalo & Heshusio oppositæ, quàm quòd ita malè tractare ac deformare eos sunt conatæ, ut nec ipsi, nec alij, metu tam inhonestæ tractationis, porrò hiscere pro ueritate auderent. Certè ita uehementes, ita acerbæ hostilesq; , ac penè dixissem rabiosæ fuerunt, ut nec Papiſtas quidem unquàm tam immaniter tractare sint soliti. Sed reprimam me, ne, dum iusto dolore cruentas istas scriptiones deploro, cupiditate insectandi istos ferri uidear.

Quod ad præsentem responsionem attinet, sicut antea tum tota ratione argumentandi, tum & sermonis simplicitate ac perspicuitate omni studio conatus sum res ipsas rationesq; nostras quàm dilucidissimè proponere, ita etiam in hisce responsionibus ad soluti
ones

ōnes aduersarij sedulo egi, ut tum pri-
orum mearum demonstrationum in-
tentio repeteretur, tum eius solutio-
num qualitas, quā aptæ aut ineptæ,
ad rem faciētes, aut extra modum sco-
pumq; meorum argumentorum ua-
gantes essent, liquido cuiuis etiam im-
peritiori auditori appareret, dum uelut
ti parallela iuxta se inuicem proposita
eius oculis subieci, ac quidnam, & qua-
tenus conueniat, aut disconueniat, ue-
luti digito commonstrauī.

Ab acerbitate uerborum summo
studio temperauī, tantum interdum
res ipsas suis nominibus nominare
sum conatus, ut est sophisma, cauilla-
tio, figmentum, error. Voce calumnie
& Sycophantiæ, quas ille mihi crebro
obijcit, rarius sum usus: Aliquando so-
lum eius acerbis insectationes aut con-
clusiones ad uerbū expressas in ipsum
retorsi.

Editurus etiam sum breui uolente
Deo appendicem nouarum demon-
strationum, quas ipsas quoq; spero ali-

quid ad controuersiaē huius illustratio-
nem facturas esse.

Quod uerò ad totam hanc contro-
uersiam attinet, bona certè conscientia
in ea uersor, ac statuo nostrā sententiā
esse tum ueram, tum salutarem, contra-
riam autem tum falsam, tum pernicio-
sam. Porro modum rationemq; eius
dirimendæ aptissimum, oro ut & ipse
Dei filius commonstret, tum exequa-
tur. Orare certè ac obsecrare eum de
hac re omnes pij summo studio arden-
tissimisque uotis & assiduis precibus
deberent.

Fortè utile esset aliquod colloqui-
um aut disputationem ex uerbo Dei
de hac re haberi. Sed id, nisi & in nomi-
ne Domini erit susceptum, & certa ra-
tione ordinatum ac obseruatum, profe-
cto non admodum foeliciter cedit. An-
te omnia necesse esset preces ardentis-
simas ad Deum in utrisque Ecclesijs
publicè ac priuatim ad Deum funde-
re. Deinde oporteret certas regulas di-
sputationis constitui, & utrinque com-
probari

probari, quæ totam disputationem ad illum unicum ueritatis fontem à Christo commonstratum; Scrutamini scripturas, adstringerent, & ueluti affigerent, agglutinarentq̃.

Meam quidem ego sententiam de modo disputandi Theologico dudum proposui amplius 40. regulis in supplicatione de Synodo comprehensam. Sunt uerò alij tum doctiores ac ingeniosiores, tū rerum usu magis me ualentes, maioribusq̃ Dei donis instructi, qui uel illas emendare, uel etiam, illis reiectis, meliores alias commonstrare poterunt. Quod ut cito diligenterq̃ ac publicè faciant, ego quoq̃ eos cuiusq̃ demum partis sunt oro ac obsecro. Nec dubito nostram partem talem congressum, si modò (ut dixi) rectè ordinatus fuerit, libenter cupideq̃ amplexuram esse.

Laudem porro uel eruditionis, uel ingenij uel etiam præclarorum operū ego istorū hoīm nequaquā obscurare cupio, neq̃ cum illis de ea aut cū ullis alijs
meis

meis aduersarijs contendo, quin potius omnibus palmam istarum laudum largissimè ac libentissimè concedo.

Optarim uerò toto pectore cum ipsis alijsq; concordiam, sed non, nisi sublatis erroribus, conseruatoq; illaeso sacrosancto testamēti filij Dei diplomate, retētoq; hoc Nouo Testamento, uerū cum suis necessarijs sigillis ac pignoribus, quibus Christus hoc suum fœdus erga nos miseros peccatores obligat ac confirmat, non sine causa sanguinem Noui Testamēti nominans, eumq; sanguinem ac corpus suum coram in sacra hac cœna exhibens & distribuens.

Tibi uerò Illustrissime Princeps hoc scriptum dedico, cum, quia te synceræ ueritatis, cuius summa aliqua in Augustana confessione comprehensa est, studiosiss, fautoremq; esse intelligo, tum quo tanto maiorem occasionem habeas promouendæ piæ legitimæque cognitionis huius & aliarum præsentium controuersiarum.

Quare

Quare simul me, meaque studia, ac
labores, tantum ad publicum bonum
abolendasque impias corruptelas, & re-
tinendam synceram ueritatem tenden-
tia, T. C. reuerenter commendo.
Dominus Iesus tuam C. aliosque Illu-
strissimos Principes ueritati patrocina-
nantes clementer conseruet, & spi-
ritu suo Sancto in omnem
ueritatem deducat,
Amen.

AD

D Refutationem igitur
solutionis Bezae, meae
primae Demonstrationis,
nihil omnino uideo
mihi posse commodius
facere, quam si, ad-
scripta hinc utraque, in-
telligenti & ueritatis a-
manti lectori iudicium

permittam. Adeo enim nihil, quod alicuius
momenti sit, dixit, sed tantum ineptis ac
obscuris cauillis contra eam lusit, ut nihil ma-
gis eam ipsius solutionem dissoluere possit,
quam ipsamet, nihilque etiam contra magis me-
am demonstrationem confirmare. Adijciam
tamen etiam quandam declarationem illius
ipsius imposturae, ut imperitioribus lectori-
bus tanto magis occasionem cogitandi praer-
beam. Oro uero ac obsecro lectorem, ut di-
ligenter utramque expendat, unam cum illis,
quae adijcientur.

DEMONSTRATIO ILLYRICI
prima ex libello xxx De-
monstrat:

Manifestum est ac negari non potest, quae uerba sa-
cro sancti testamenti Christi, duas inter se diuer-
sissimas partes habeant, duasque multum a se
inuicem diuersas res proponant & tractent.
Primum etenim ipsam essentiam corpusue sa-
cramenti describunt. Postea eius usum, finem
ac effectum. Essentia Sacramenti describitur
usque

usque ad uerba, Pro uobis traditur, &: Hoc fa-
cite. In altera uerò posterioreq; parte indica-
tur, in quem finem, usum aut utilitatem sit
hoc Sacramentum institutum. Res est mani-
festa diligenter ac in timore Dei studioq; ue-
ritatis, non cauillandi, textum expendenti.

Comprobat etiam hanc textus distin-
ctionem ipsemet Calvinus 1. Corinth. 11. hisce
uerbis: Quod pro uobis datur, Cæterum
(inquit) hoc est secundum membrum pro-
missionis, quod leuiter prætereundum
non est. Neque enim simpliciter & sine adie-
ctione, Christus corpus suum nobis offert.
Sed quatenus pro nobis immolatum est. Pri-
us ego membrum significat nobis corpus ex-
hiberi. Hoc secundum exprimit, quis in-
de fructus ad nos perueniat. Hastenus ille.

Fœda ergo peruersio est, quòd ab aduer-
sarijs, effectus aut fructus Sacramenti huius,
nempe spiritualis fruitio Christi, in ipsam
essentiam Sacramenti, nempe in uerba, Hoc
est corpus meum, uiolenter corruptis uer-
bis intrudatur, atque ita reuera ipsa essen-
tia Sacramenti corrumpatur, quin & in u-
niuersum tollatur. Quare separentur sen-
sus aut sententiæ resue ipsæ, & unum
quodque suo loco & in suis uerbis, ubi il-
lud ipsemet DOMINVS, author huius
Sacrosancti Testamenti, collocauit, qua-
ratur ac tractetur, non in loco essentiæ ef-
fectus uel fructus, aut contra: ut si qui post
currum

currum iuxta prouerbiū alligentur. De qua
distinctione textus Testamenti Christi, in
mea fideli admonitione plenius actum est.

SOLVTIO PRIMA EX LI-
bello Bezz.

AD PRIMAM DEMONSTRATIONEM
Illyr. cuius summa sequitur.

Prior pars uerborum Christi, nempe **HOC EST** corpus meum, ipsam essentiam sacramenti describit, ipso etiam Caluino teste: altera uerò, nempe **QVOD PRO** uobis traditur, eius usum ac effectum. Fœdè igitur aduersarij, fructum huius sacramenti, nempe spirituales fruitionem Christi, in ipsam essentiam sacramenti, nempe in uerba, **HOC EST** corpus meum, uiolenter corruptis uerbis, intrudunt. Respondeo, Illyricum in ipso limine turpiter impingere. Primum enim, quum, uel ipso teste, D. Caluinus corpus ipsum ab eius fructu inde ad nos perueniente distinguat, deprehenditur Illyricus in manifesta calumnia. Deinde quis præter istum ignorat, appellatio ne fructus, interdum res ipsas, quas aliquis sit nactus, aliquando uerò utilitatem, quã ex ijs rebus percipiat, cõmuni loquendi ratione declarari? Postremò si Illyrico credimus, habendus nobis erit Paulus ipse pro Testamenti Domini corruptore, qui panem quem frangimus non corpus Domini, sed corporis Domini communicationem uocat: Verum maneat
potius

potius Paulo sua autoritas, & Illyricus insignis sycophanta à pueris etiam ipsis habeatur.

RESPONSIO, Illyrici.

Dicit me impingere statim in ipso limine, seu in prima demonstratione, & præterea esse manifestum calumniatorem aut sycophantam: Bona uerba frater, Parcius ista uiris exprobrare memento: ac contra uide ex hisce sequentibus, an non rectius ista tibi tribui queant.

Primum ita mea argumenta suis solutionibus præponit, tanquam meum textum aut saltem sententiam adscribat, cum ab utroque fraudulenter discedat. Ego enim non dixi, quod Calvinus ipse testetur, uerba: Hoc est corpus meum, describere ESSENTIAM Sacramenti, ut ille mea uerba uult uideri recitare, sed quod probet illam meam DIVISIONEM VERBORUM sacrae cœnæ in duo membra & membrorum metas. Videatur mea demonstratio.

Secundò concessi uno tantum in loco, rectè distinguere Calvinum textum sacrae cœnæ, non mox ubique, multo minus omnes nostros aduersarios rectè semper distinguere. Dixi uerò simpliciter ac in genere aduersarios, non unum Calvinum nominando, intrudere usum aut fructum cœnæ in illa uerba: Hoc est corpus meum. Cur ergo me in eo calumniæ accusat?

Imò ipse est calumniator, qui ita mox in initio ratiocinatur: Calvinus teste Illyrico rectè in unico loco corpus Christi à suis fructibus discernit. Igitur falso accusat suos aduersarios,

os, quòd ista duo confundant. Rarum ne quæ
so est, falsa dicentes suis sodalibus aut etiam si
bimet alicubi contradicere?

Tertiò neutrum dixi in prima mea demõ
stratione, ut ille falsò mihi imputat, q̄ uel di-
stinguant uel non distinguant corpus Domi-
ni à suis fructibus, sed quòd Calvinus in uni-
cò loco rectè distinguat uerba Testamenti in
duo membra, & quòd nostri aduersarij non
rectè intrudant usum aut fructum sacre Cœ-
næ in illa uerba, Hoc est corpus meum: quæ
propriè essentiam Sacramenti describant.
Quod ergo ego dixi de distinctione textus
bona & praua, id iste transfert ad distinc-
tionem corporis CHRISTI & eius fru-
ctuum.

Quartò confugit ad plures significatio-
nes uocis fructus, quia scilicet teste Aristot.
Synonyma quidem poetis, homonyma autè
Sophistis & Impostoribus utilia sunt. Cur au-
tem tantum uarietate significationum tene-
bras lectori offundit, & non certam aliquam
significationem textui Caluini, diuersam au-
tem meæ demonstrationi dilucidè attribuit
ac probat, ut sic mea calumnia malè eum ci-
tantis liquidò deprehenderetur? Hoc certè
uolentem soluere aduersarij demonstra-
tiones, omnibus modis facere oportuisset,
præsertim eum, qui tam ignominiosi cri-
minis Sycophantiæ uellet suum aduersari-
um coarguere.

Videtur autem uelle mussitare aut sub-
indi

Indicare (neque enim clarè audet eloqui, ne redargui possit) aliquando idem esse fructum, & rem, cuius est fructus: quod tamen non probabit unquam, &, si probaret, sibi met ac suo Caluino, clarè ista in præfenti materia distinguenti, contradiceret.

Præterea etiam si mille exempla aliarum rerum proferret, ubi idem usus rei ac res ipsa esset, tamen nisi probaret hîc illa duodem esse, nihil planè efficeret: uerum (ut dixi) tantum in tenebris, & obscuritate Sophisticum maleficium exercet, nihil clarè exponendo, ne deprehendatur, ac uinculis ueritatis coherceatur.

Postremò per me non erit Paulus (ut Beza falsò me accusat) corruptor Testamenti, qui de essentia eius dicit, Panis quem frangimus est communicatio corporis Christi. Vbi istorum fraus obseruetur, Sic enim quidam nouus magister argumentatur: Paulus dicit, Panis est communicatio corporis Christi: atqui panis est in prædicamento substantiæ, communicatio in prædicamento actionis, Igitur uerba scripturæ de sacra Coena, non sunt propriè, sed figuratè accipienda.

Respondeo, Sensus illius dicti, Panis, quem frangimus, est communicatio corporis Christi, uerissimè ille est, quem Caluinus recitat Instit. libro quarto, cap 17. Sect. decima, quòd fractio aut sumptio panis, sit parti-

icipatio corporis Christi: Subiectum enim illius sententiæ est, (Si quis Hebraismum attendat) non panis ratione suæ substantiæ, sed quatenus frangitur ac editur, seu (ut Calvinus prædicto loco intelligit) fractio panis aut distributio, quæ uerè est communicatio aut participatio corporis Christi. Verùm de hoc loco paulò post prolixius agetur.

Hæc tot calumnias aut Sophismata Bezzæ, me tam acerbè Sycophantiæ accusantis, expendat æquus Iudex, & iudicet, quo tandem nomine ipse dignus sit habendus.

Omniùm uerò maximum eius Sophisma est, quod cum se profiteatur uelle soluere meas demonstrationes & hanc primam præcipuè, nullà tamen prorsus in ea sententiam refutat.

Reuoco igitur lubricum Sophistam ad principium, ac peto, ut meam demonstrationem redarguat, cuius hæc sunt primaria sententia. 1. Verbum Dei rectè secundum est, & res diuersissimæ non sunt confundendæ. 2. Testamentum Domini habet duas diuersissimas partes aut membra, ut Calvinus ea uocat. 3. In posteriore membro, quod incipit à uocibus, Quod pro uobis datur aut funditur, docetur fructus aut effectus Sacramenti, ut idem Calvinus confiteretur: in præcedenti autem membro uel parte, ipsa essentia huius Sacramenti depingitur. 4. Igitur scæda peruersio est, quod aduersarij fructum huius Sacramenti, nempe spirituales fructus corporis Christi, in ipsam essentiam eius, seu in uerba, **HOC EST**
COR-

CORPVS MEVM: intrudant.

Quæro ex Beza & omnibus eius discipulis, quam nam ex hisce 4. sententijs in ista sua demonstratione refutauerit, aut saltem refutare conatus sit? aut quam etiam refutare possit? Prima est uerissima in tota rerum natura, & ex uerbo Dei sumpta. Secunda de duabus partibus aut membris sacri huius Testamenti, & quousq; illæ sese extendât, est manifestis: & comprobatur ab ipso Caluino. Quin & à Beza ipso solutione 15. infra. Tertia, q; in posteriore parte agatur de fructu aut effectu Sacramenti, est itidem manifestum, & cõfirmatur à Caluino & Beza: Altera porro eius pars, q; in prior parte agatur de essentia huius sacramenti est itidem manifestissima. Postremam, nempe q; aduersarij peccent, intrudentes fructum aut effectum huius Sacramenti, in primum membrum aut essentiam, si non negat, constat mea demonstratio, sin negat, uicimus: nihil enim malleus, q̄ eos fateri, fructum Sacramenti huius, nempe spirituales manducationem aut fruitionem corporis Christi in posteriore tantum parte uerborum Sacræ cœnæ collocandum, & non in illis uocibus, Edite, Bibite, hoc est corpus, Hic est sanguis meus. At nimis notum est, eos in illis uerbis essentiam Sacramenti describentibus collocare spirituales manducationem aut fruitionem corporis Christi, quæ reuera pertinet ad effectus aut fructus.

Hisce omnibus meæ primæ demonstrationis sententijs neglectis, profugit iste ad acer

num Sophismatum, quæ supra recensui, quæque prorsus à meo argumento, sensu & instituto alienissima sunt. Artifex nimirum est, suo more præclare Ciceronis præceptum obseruans, qui dicit, Rhetorem debere interdum ita reiecto in tergum scuto, fugere, ut interim uideatur fortissimè cum aduersario pugnare.

At ego ipsum, omnesque eius erroris patronos prouoco, ut meam istam demonstrationem uerè confutent, & dico eam potentissimè ipsorum præcipuam corruptellam in angustias redactam strangulare & suffocare.

Confirmat etiam uehementer meam hanc demonstrationem, quòd concedit differre essentiam sacramenti huius & fructum, ac in ijs locis singula ea seorsim tractari, ubi id ipsum mea demonstratio adfirmat. Præterea etiam id ponit, quod ego non dixeram, Caluinum testari in uerbis sacræ Coenæ, Accipite & dedit dicens, accipite & comedite, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, ipsam ESSENTIAM Sacramenti describi. Quare hæc istius solutio euidens & præpotens confirmatio meæ primæ demonstrationis uerissimè dici posset.

Accedit uerò nunc meæ isti demonstrationi præclarissima confirmatio, quòd cum tantus aduersarius, tanto ardore eam inuasit, nec unicam eius sententiam euertere potuerit, imò nec attingere quidem aut attrahere

re, metuens sibi, ut à candente ferro, ausus sit.

Porro (quæadmodum supra dixi) ipsum quoque istam meam distinctionem sacrosancti testamenti infra sol. 15. comprobare, idque plurimum ad confirmandam hanc meam demonstrationem & totam sententiam facit, eius uerba hinc protinus adscribam.

Præterea prioribus uerbis illis, Accipite, Comedite, &c. dicimus, & signum & rem significatam, panem uidelicet & corpus per panem Sacramentaliter significatum, ac præterea etiam quid nobis ex parte nostra sit agendum, declarari: posterioribus uero illis, Quod pro uobis traditur, etc. usum ipsum & fructum istarum rerum explicari.

CONTRA SECUNDAM
SOLUTIONEM.

In secunda mea demonstratione eludenda, iterum clamat ac ingeminat, me esse calumniatorem: Cum ipse potius calumniatorem agat, dum studio maliciosè à meo argumento discedit, aliaque mihi Sophismata attribuit, quo ea pro arbitrio eludere & exagitare possit, cum quidem summam meæ demonstrationis utcumque tollerabiliter recitet, nisi quod ambigua quædam uerba, (ut est Declarat) pro meis substituit. Ut autem deprehendi possit, uter nostrum utatur calumnijs in hoc argumento, proponam breuiter summam meæ demonstrationis, quæ est hæc.

Fides Christiani hominis ex solo uerbo Dei uerè intellecto pendere debet, non ex ul lius hominis: Nihil debet illa ei adijcere, nihil imminuere, non plus, non minus credere, q̄ uerbum Dei sonat, uel pilum latum. Porro Metonymia istorum nos docet ac persuade re conatur, uerba sacrosancti Testamenti filij Dei, Accipite & comedite, hoc est corpus me um, impropriè dicta esse, nec ullo modo, sic (ut sonant) ad uerbum intelligenda: hunc e nim esse proprium ac genuinum sensum il lorum uerborum Christi q̄ ea dicentis, Hoc est symbolum corporis mei.

Hunc igitur (ut isti contendunt) uerifs. ac genuinum sensum uerborum cœnæ fides Christiani firmiter appræhendit, eiq̄ tenacif- fimè inhæret: Audit & considerat sibi à filio Dei dici. Accipe & comede, hoc est symbolū corporis mei, nec audet quicquam ulterius addere, aut credere, uel inde diminuere. Nul lam prorsus illa uel præsentiam uel mandu- cationem corporis aut sanguinis audet crede re uel somniare. Nam prædicta uerba, Hoc est symbolum corporis & sanguinis mei, nullam omnino præsentiam pollicentur. Quare om- nino necessario tum metonymia omnem ue ram præsentiam corporis tollit, tum uicissim præsentia metonymiam istorum damnat.

At Beza tali fidei & Christiano occlamat in præsentia solutione, Audi quid nos ubiq̄ in culcemus, ita panem esse signum aut symbo lum, &c. Respondet fides aut Christianus tali uerbo

uerbo aut sententia (ut putat) filij Dei captus: Quinã uos homines aut Rabini estis? & quid mihi cum uestris inculcationibus aut Sophisticationibus? Ego non quid uos inculcetis, Sed quid filius Dei, quem solum audire iussus sum, mihi in suo sacrosancto testamento cœli tũs dicat, audio. Is uerò (si uestra metonymia non mentitur) propriè dicit se mihi dare symbolum aut signum corporis aut sanguinis sui, non dicit se mihi dare corpus suum: Illi ego non audeo uel addere, uel detrahare unicum apicem aut iota.

Quare Metonymia reuera ac necessarijsi me tollit omnem ueram præsentiam & manducationem tum spiritualementum corporalem ex hisce uerbis Christi, Accipite & comedite: Hoc est corpus meum & sanguis: ut quæ, reiectis istis improprijs, hæc proprijsima auribus & cordi Christianorum inserat ac implantet, Accipite & comedite, Hoc est symbolum corporis & sanguinis mei.

Contra etiam ac uice uersa, si filius Dei mihi in uerbo Sacrosancti Testamenti sui uerè pollicetur, & offert corpus & sanguinem suum, siue spiritualiter siue corporaliter comedendum, tum necesse est Metonymiam istorum, mutantem corpus & sanguinem in signa uel symbola corporis & sanguinis Domini facessere ac explodi, ex sacrosancto filij Dei Testamento, ad patres suos infernales cacodemonas, qui eam repperierunt.

Hæc est mea demonstratio, quæ satis qui

dem clarè etiam àntea expressa fuit, Cur igitur, ea omiſſa, fingit iste candidus antagoniſta, me sic arguari? Præbetur panis, ut corporis signum: Ergo tantum signum datur. Respondeo nihil tale in hac demõstratione dixi imò nec somniaui quidem.

Si uult hoc meum argumentum de atroci pugna Metonymiæ ac proprietatis uerborũ sese inuicem destruentium, dum uel Metonymia remouet corpus, ac pro eo symbolum substituit, uel cõtra proprietatem uerborum ueram præsentiam ac exhibitionem corporis statuit, confutare, probet uel ista duo, nempe, proprietatem uerborũ & metonymiã non pugnare inter se, uel fidẽ Christiani hominis nõ debere soli puro uerbo Dei religiosissimè adhærere, non plus non minus uel hilum aut pilũ credendo aut sentiendo, q̃ quod illud clarè sonat, affirmat aut negat. Probet etiã Christianam fidem audientem à filio Dei (secundũ istorum Metonymiam) Accipe comede & bibe, hoc est symbolũ corporis & sanguinis mei, teneri inde digredi, & audire quid Beza & alij Caluiniani ubiq; inculcent, & non solum id exactissimè sequi, quod propriè filius Dei dixit, sed id quod illi mille glossæ inculcãt. Hic nodus est mei argumenti, hinc solutionem adhibeant, si possunt.

At ille strenuus bellator aut disputator, omiſſa prorsus demõstratione mea, nugas agit, sophismatibus ludendo ac dictitando, Nõ ignorauit Illyricus, quid ubiq; inculcare soleamus.

Quid

Quid enim mihi malum cum uestris in-
culcationibus & mille prestigijs, quibus Sacro
sanctum Testamentum filij Dei mille modis
uertitis inuertitis ac peruertitis. An Christia-
ni omni uentulo uestrarum glossarū & testa-
menti huius falsationum, quas subinde no-
uas cōfingitis, circumferri debent? Ego audio
quid filius Dei unicus meus magister mihi
dicat, qui aut propriè loquendo & legendo
mihi dicit, Accipe & comede ac bibe, Hoc est
corpus & sanguis meus, aut per uestram Me-
tonymiam clarius mihi loquendo ait, Accipe
& comede ac bibe, Hoc est Symbolum cor-
poris & sanguinis mei, quæ duo sese inuicem
manifestissimè euertunt. Quod etiam ipsi
met Zuingliani clarissimè testantur, dum per
petuò & planè hostiliter proprium aut gram-
maticum sensum Testamenti filij Dei oppug-
nant, & pro eo Metonymicum omnibus, ut i-
dolum quoddam suum adorandum obtrude-
re conantur.

Horum alterutrum oportet me statuere,
esse uerum uerbum Dei, eique diligentissi-
mè ac religiosissimè inhærere, nihil addendo,
nihil imminuendo, nec quicquam aliud in
hoc loco credendo, quàm id solum, quod ue-
rum uerbum filij Dei sonat.

Retorqueo igitur ipsius aduersarij uer-
ba in eum. Hanc summam meæ demon-
strationis non ignorauit BEZA, ut se ipso
teste, qui eam adscripsit, calumniæ ar-
guatur.

Concludo

Concludo igitur denuo cum mea uistri
ee demonstratione, contra istius ludicram so
lutionem & impium errorem, istos homi
nes, dum Metonymiam in hisce uerbis, Acci
pite, Comedite ac bibite, collocant, omnem
manducationem corporis Domini siue spiri
tualem, siue corporalem inde tollere, si modò
istud Theologicum principium adhuc uerū
est, q̄ fides teneatur exactissimè & religiosissi
mè uerbo Dei adherere, non plus, non minus
credendo, sentiendo, addendo aut imminu
endo, sed tantum solummodo, quantum il
lud uerè ac clarè sonat. Verùm de istorum
metonymia in Appendicè demonstrationum
plura dicentur.

CONTRA 3. SOLUTIONEM.

In tertiæ demōstrationis refutatione itidē
pr̄sus extra septa fertur ac grassatur, nihil mi
nus agēdo, q̄ ut eā euidētet refutet. Ego. n. argu
mētatus sum ab euidentissima significatione
potentissimorū uerborum filij Dei, hoc circi
ter modo: Scriptum est, Accipit & dedit, ac di
xit, Accipite & comedite: Sicut uerò illud acci
pere & dare Domini fuit externum, ita etiam
accipere Apostolorū de manibus dantis Do
mini fuit opus externum: sicut ille eos iussit
accipere exterius dando, ita illi paruerunt &
acceperunt externè accipiēdo. Sic porrò etiā
uerbis, Comedite, ac bibite præcipit externam
comestionem, quod est manifestissimum. De
illo autem exterius dato & accepto ac come
so, dicit clarissimè Dominus Iesus, Hoc est cor
pus

pus meum, & sanguis meus: Monstrat ibi Dominus præfens corpus, ac sanguinem consumum potumq; ab Apostolis, quo suum fœdus illic sancit: Sicut olim Moses Exodi 24. Hebr. 9. præsentem sanguinem, quo eos asperfit, monstravit, iisdem uerbis, quibus est Dominus usus, utendo, Hic est sanguis Testamenti, &c.

Audi inquam Beza. In hisce evidentissimis, luculentissimis & significantissimis uerbis, perspicuoq; sermone est sita uis meæ demonstrationis: eam si tu uis euertere, monstra, uerba, accipere ac dare, & accipite ac comedit, ac bibite, idem ualere, quod credite, spiritualiter fruimini meo corpore, incorporate uos in me, fiat membra mea, caro de carne & os de ossibus meis. Monstra etiam Dominum olim & nunc **CORAM** monstrando & exhibendo corpus ac sanguinem suum, dicere, corpus meum est aut erit in cælo empyreo aut chrystallino, eò conscendite speculationibus uestris, & ibi fruamini eo. Tali aliqua ratione necesse est eum euertere evidentissima filij Dei uerba, quæ ego urgeo, si uult meam demonstrationem refutare.

At ille omisis istis neruis meæ demonstrationis, per totum mundum sophisticando oberrat, iam ad Papam Nicolaum & suum patrem Berengarium, iam ad agros Saxonicos, iam se Geneuam recipit, iam in cælum scandit, iam in terram ac Inferos descendit. Quid meæ demōstrationi cum istis circumuolitantibus per orbem terrarum & peregrinis similitudinibus?

litudinibus? Inter alias ineptias dicit, si quis mihi donaret agros in Saxonia, non oporteret uel me in Saxoniam proficisci, uel agros huc afferrere: ita etiam cum Christus mihi donat suam corpus in caelo sedens. At Christus non dicit accipite et comedite corpus meum, quod est in caelo aut in Saxonia: Sed coram monstrat suum corpus, quod edi iubet, clarè dicēs, **HOC EST CORPVS**, non in Saxonia est.

Dicat de ipsis euidentissimis, simplicissimis & efficacissimis filij Dei uerbis, quae ego urgeo, eisq; det alium sensum, si potest, quam quem nos pusilli infantes Christi in eis animaduertere & percipere possumus. Id donec non fecerit, sed oberrauerit per orbem terrarum, alias nugas agendo, mea demonstratio manet & manebit incolumis, comminiscatur ille quot uolet distantias & absurda. Atque haec de ipsa demonstratione, & isto eius cauillo. De dicto uerò Pauli, Panis quem frangimus, nōne participatio corporis Christi est? in Appendice dicetur.

CONTRA 4. SOLUTIONEM.

In quarta mea demonstratione probaueram ex diligenti partium aut terminorum consideratione, nihil clarius dici aut etiam excogitari tantum posse, quam quod Christus de dato Apost. cibo ac potu pronunciauit, **Hoc est corpus meum**, contra istorum impias calumnias, qui clamant esse obscurum ac improprium dictum, eoque aliunde illustrandum aut expo-

exponendum : qua de causa etiam mille interpretationibus ab eis torquetur & corrumpitur.

Fatetur id aduersarius, ac primùm dicit, tum subiectum tum prædicatum uerè ac propriè accipi, semperque ab ipsis acceptum esse. Quare meam demonstrationem non esse necessariam, utpote de re minimè controuersa pugnantem.

Respondeo, falsissimum id esse omnibus penè notum, Quis enim ignorat, quantis clamoribus ac uoluminibus contenderit Oecolampadius idem significare corpus quod figura corporis? Sic & Zuinglius licet suam Batauicam gemmam E S T pro significat à spectro, per somnium, ut ipsemet testatur, acceptam, ut diuinam quandam patefactionem adorauerit, tamen in præfatione quadam ad regem Gallorum concludens inquit, Cogimur ergò, uelimus nolimus, agnoscere hæc uerba, Hoc est corpus meum &c. non naturaliter, ac pro uerborum proprio sensu esse intelligenda, Sed Symbolicè Sacramentaliter, denominatiuè, aut metonymicòs, hoc modo, Hoc est corpus meum, id est, Hoc est Sacramentum corporis mei, siue hoc est corpus meum Sacramentale, siue mysticum, &c.

Sic & Viretus de eodem prædicato impropriè accepto in suo proluxo uolumine Geneug ante paucos annos à Roberto Stephano impresso, scribit, tropicè intelligendū esse hisce uerbis:

bis: Si igitur malunt ita **EST** usurpari, ut substantiui uerbi natura à genuina sua & propria significatione nihil discedat, hoc illis libenter concedemus: Sed ea lege, ut Metonymiam, quam eorum aures in uerbo **EST** respuunt, collochemus in nomine corporis: ut is nobis sensus reddatur, Hoc est corpus meum, id est, figura corporis mei. Nam hoc pacto, **EST**, relinquitur uerbum ueritatis, & ut loquuntur existentia, corpus uerò pro corporis figura capitur & significatione.

Habes contra unum Bezam tres celebres testes, qui contendunt corpus improprie accipi pro figura. Audi & quartum, qui cum sit pater eius, necessariò ei erit loco mille testium. Is igitur inquit, in suo de concordia ratione, paulò ante mortem scripto. Nomen ergo corporis figuratè ad panem transfertur. Sic in cõsensione Geneuensium & Tigurinorum, ab eodem scripta & defensa, dicunt esse Metonymiam, quia usitato scripturae modo, nomè rei figuratè ad signum transferatur. Sic in harmonia dicit: Iam hoc satis tritum esse debet, nomen rei signatae ad signum per Metonymiam transferri. Sic idem super Corinthios prolixè inculcat, nomen corporis improprie poni per Metonymiam pro signo corporis, Verba eius hæc sunt:

Cur ergo appellatio corporis pani tribuitur? omnes, puto, concedent, eadem ratione, qua Spiritum sanctum Iohannes Columbam uocat. Hactenus conuenit. Porro in spiritu

ritu ista fuit ratio, quod sub columbæ specie apparuerat: transfertur ergo spiritus nomen ad signum uisibile. Cur hęc negemus similem esse Metonymiã, nomenq; corporis pani tribui, quia eius signum fit aut symbolum? Dabunt mihi ueniam si qui dissentiant: contentiosum mihi uidetur, de eo pertinacius litigare. Constituo itaq; sacramentalem hęc esse loquendi modum: ubi Dominus REI SIGNATÆ NOMEN SIGNO TRIBUIT.

En audis nomen tantum corporis, per Metonymiam, non rem, ipsa uera prædicatione propriae significatione poni.

Sic idem in libro contra Heshufium clare ostendit, nihil referre siue metaphoram in ea re colloces, siue alijs tropis utare. uerba eius hæc sunt: Etsi autem nonnulla est diuersitas in hisce uerbis, panis est signum corporis, uel figura, uel symbolum, uel panis significat corpus, uel Metaphorica, uel metonymica, uel synecdochica est appellatio, de summa tamen rei optimè conuenit.

Sed quid moror lectorem in recensendis Caluini testimonijs, ipsemet quoq; Beza in omnibus suis scriptis clamat, uerborum sacræ cœnæ eam esse uim, ac si diceretur: Hoc est symbolum corporis mei, & nomen signati pro signo per Metonymiam poni. Obsecro quis sanæ mentis dicat esse propriam sumptionem uocis corporis, cum dicimus nomen rei signatæ pro suo signo poni? Quid sibi uult aliud istud uerbum, TRANSFERTVR nomen cor
C poris

potis per Metonymiam, quàm figuratè accipi
& non propriè.

Quin & in hoc ipso libello paulò antè dixit ipsemet: Nomen rei ipsius, id est, corporis ac sanguinis ad ipsa signa figuratè TRANSFERTVR. Quid significat, uox à sua propria re & significatione ad aliam TRANSFERTVR? In primo Dialogo contra Heshusium prolixè urget, eandem esse uerborum Cœnæ uim, ac si dictum esset: Hoc est symbolum corporis mei, & passim alibi.

Omnes isti scriptores ac in omnibus suis libellis urgent, illud malè intellectum Tertuliani, hoc est corpus meum, id est, hoc est figura corporis. An hoc est propriè accipere corpus, quantum uis interdum pressi à nobis illis sequentibus uerbis, Quod pro uobis traditur, quo sese plausibilis tueantur, clamitent, se corpus propriè accipere.

Hinc iudicent lectores, qua sinceritate ac candore, in hac parte, isti homines, causam sacrosancti Testamenti filij Dei tractent.

Similis falsitas est, quod mox dicit: Quòd si qui ex nostris huius contemtionis initio paulo aliter sunt locuti, scito nunquam id esse factum, ut à Cœna ipsum corpus Christi excluderetur. At contra paulo ante ipsemet adeo excludit corpus Christi à sacra cœna, ut sacra cœnam tantum esse in terris, Corpus autem Christi tantum in cœlis esse affirmauerit. An non hoc est manifestissimè alterum ab altero tam procul excludi, quàm cœlum à terra secludi.

tur

ut ac separatur. Verba eius hæc sunt: Deinde,
omnem crassum & naturalem coniunctionis
modum ita EXCLVDIMVS, Sicut enim sci-
mus, quod nemo inficiatur, signa esse in ter-
ris, & non ALIBI: ita etiam statuimus rem
ipsam, id est, Christum secundum carnem, cœ-
lis, & NON ALIO LOCO compræhendi.

En audis alterū ab altero adeo exclusum,
aut seclusum distractumq; esse, ut alterum sit
tantum in cœlo, alterum tātum in terris: satis
ipse supra declarauit, quomodo corpus Chri-
sti sit in sacra Cœna, nempe sicut agri Saxoni-
ci Geneuæ, cum ei illic donatur, Vide impostu-
ram & uolentiām sermonis. Quis sanæ men-
tis dicet agros Saxonicos esse Geneuæ, quia ibi
ei donantur aut uenduntur.

Quòd si uolunt tropum istum suum cum
Zuinglio in uerbo EST collocare, ut illi nas-
quam non tropos somniant, sicut clarè Calui-
nus ait in concordia ratione, In uerbo quoq;
substantiali insistere, non est rationi consenta-
neum, quando de Sacramentis agitur, quibus
peculiarem loquendi formam scriptura assi-
gnat: Hoc q; sophisma, aut potius nefariā fal-
sationē testamēti Christi, i mea fideli admoni-
tiōe 10 argumētis iugulauit, quæ infra subijciā.

Verū si oīno uolūt ad gēnam Batanicā cō-
fagere, EST pro significat, saltē id disertè profi-
teantur, solidisq; argumētis eā probēt, ne adul-
terinam esse suspicemur, ut eos prolixè in fine
meæ fidelis admonitiōis obtestatus sum, ut tā-
dē unanimiter in aliqua uoce certū tropū col-

locent, firmissimisq; argumentis probēt. Sed
surdus cecini fabulam, sicut & Lutherus, alij-
que ante me plus millies.

Obijcit nobis Papistarū cōsensum, dicit etiā
illos τὸ ἔκτρον retinere, in uerbis panis est cor-
pus Christi Imò non retinent, cūm eis uox pa-
nis non panem, sed umbram tantum, aut spe-
ciem abusiue aut Metaphoricè significet.

Posses uerò hoc crimen optimo iure in il-
los reijcere, quia illi, sicut & Papistæ, utramq;
uocem aut terminum sacri testamenti illæ-
sum relinquere nolunt, Nam sicut illi ex uo-
ce panis, tantum speciē aut figuram fecerunt,
sic & isti clamant, corpus tantum speciē, fi-
guratam aut symbolum corporis significare: I-
ta Papistæ quidem subiectum, isti autem præ-
dicatū, in speciē aut figuram transformant,
quod eis Lutherus in maiori cōfessione mul-
tum inculcauit: Ostendens utrosq; in simili
errore ac euerfione testamenti Christi uersa-
ri. De qua re in appendice clarius agetur.

Dicit pronomen Hoc, tantum panem de-
monstrare, eoq; nos ad tropum confugere, cū
pro Hoc, substituimus in Hoc, aut sub Hoc,
aut cum hoc pane. Quod uerò pronomē Hoc
non nudum aut solum panem monstret, ostē-
di abundè in mea fideli admonitione. Dice-
tur aliquid clarius sub finem harum respon-
sionum solutione uigesima nona.

Dicit se autoritate Scripturæ & patrum
adigi ad Metonymiam in uerbis sacræ cœ-
næ statuentiam, quod perinde uanum fal-
sum q;

sumq; est, ut alia eius esse probauimus.

Mea demonstratio (ut tandem ad eam redeam) magna ex parte eò spectauit, ut mōstraret uerba sacrosancti Testamenti in Euangelistis, esse perspicua, contra quam isti clamant esse obscura, eòq; ex Paulo illustranda & explicanda.

Ex hisce liquido patet, & meam demonstrationem esse uerissimam, ac ab illo nec in minimo quidem tactam, nedum expugnatā: & istum falso gloriari, se quoq; tum subiectū tum predicatum uerborum cœnæ, tantum in propria significatione accipere, & quæ alia adiecit paris uanitatis.

Debebat autem in hac solutione in una aliqua certa uoce, certum tropum firmissimè demonstrare, ut toties sunt grauissimè prouocati & ueluti adiurati, quò tandem omnes homines scirent, ubi istud ingēs mysterium tropi ipsorum latitet, & quænam sit uera significatione uerborū sacrosancti testamenti filij Dei,

CONTRA 5. SOLUTIONEM.

Eiusdem generis est quinta solutio, cū superioribus, ut quæ meam demonstrationem non recta oppugnet, sed tantum extraneis quibusdam sophismatibus, ueluti ludicris quibusdam uelitationibus exagitet, quod ex sequentibus patebit.

Argumentatus ego fueram ex ordine rerum & actionum Dei in nostra salute peragenda. Primum, q̄ Deus ad nos mittat legatos, uerbo ac sacramētis instructos, qui nos ad

reconciliationem cum Deo, aut lautissimum
nuptiarum filij sui conuiuium inuitent: de in
de, quòd per illa media aut instrumēta uer
bi & Sacramentorum corda nostra expugnet,
ac in nobis fidem excitet; Tertio quòd ea fide
ad thronum gratiæ accedamus: Quarto quòd
ibi potiamur remissione peccatorum, inhabi
tatione Dei in nobis & renouatione. Quæ de
niq; sequatur uita æterna, omnium benefici
orum colophon. Hanc seriem rerum aut acti
onum debebat iste euertere, si uoluit meam
demonstrationem euertere.

At ille id adeo non facit, ut contra in sua
summa de Sacramentis, testetur & asserat, uer
bum & Sacramenta esse media aut instrumen
ta ad fidem: fidē esse mediū aut instrumentū
ad apprehendendum Christum cum suis me
ritis. Quia in confessione dicit sacramenta es
se instrumenta in eum finem directa, ut unia
mur cum Christo.

Quare tum eius confessio, tum mea demō
stratio, adeo apprehensionem aut fruitionem
Christi, seu eius in nobis inhabitationem, ab
essentia sacramentorum separāt, ut unum in
tegrum terminum, nēpe fidem, aut etiam plu
res motus in medio interponant: Sic iste bel
lus disputator, meam demonstrationem adeo
non soluit, ut eam potius contra potentissimē
confirmauerit.

Quid igitur dicit tandem, cū ea quæ sunt
primaria omiserit? Primum dicit me nimium
parcē ac tenuiter de Sacramentorum usu ac fi
ne

ne loqui. Respondeo : professus sum hęc me tã
tum ordinem aut seriem rerum ostensurum,
non plenè totam earum naturam, expositurũ.
Præterea qui per uerba & Sacramenta fidem
gigni iu nobis indicat, is omnia bona uno
falce complectitur, nam ea mendica manus,
omnia bona à Deo impetrat. Secũdo dicit me
præterire communicationem Christi. Falsum
est: An non dixi nos frui Christo?

Tertiò in hæc uerba erumpit, Quis non ui-
det istum (ut uertiginosi solent) seipsum con-
scindere? Nam si uera sunt quæ dicit, Sa-
cramenta solis Fidelibus erunt Sacramenta,
cũ non possit in alijs, quàm impijs exci-
tari fides.

Non sequetur hoc, sed id tantum sequitur,
q̃ illis tantum erunt efficacia ac utilia, qui per
ea fient fideles: Ex uestro uerò paradoxo clarè
sequitur, quòd Sacramenta sint tantum uerè
pijs Sacramenta, & quòd hypocritæ non com-
municet aut baptizentur, ut qui incorporatio-
nem (utor corũ uocabulo) in Christũ, aut spi-
ritualem fruitionem Christi in ipsam essenti-
am, cuiusuis Sacramenti collocatis. Quare cũ,
qui tempore suæ hypocrifeos, aut cum carne
uera fide, baptizatus est, cũ uerè credet rebap-
tizari oportebit, ut ei uerè hoc Sacramentum
contingat.

Quartò dicit, quòd, si fateor fide nos ac-
cedere, ut ibi Christo eiusq̃ beneficijs frua-
mur, tollam indignorum cõmunicationem.
Respõdeo, nequaquã loquor ea uoce de fructib.

sacramenti. Aliud enim est (ut & Augustinus restatur) Sacramentotenus seu sacramentaliter in cœna edere corpus Domini, aliud spiritualiter eum cum Patre ac spiritu sancto in nostrum hospitium recipere, & per illarum personarum inhabitationem renouari: prius illud est etiam indignis commune, hoc solis uerè pijs. De omnibus etiam indignissimis, dato cibo in sacra cœna, dicit Dominus, Hoc est corpus meum, Sed de spirituali fruitione sui, inquit: si quis sermones meos seruauerit, ueniamus ad eum cum patre, & mansionem apud eum faciemus. Distingue longissimè has duas diuersissimas res: Verùm hoc, sicut & præcedentes cauilli, nihil planè facit ad euerendam summam meæ demonstrationis.

Quinto ita scribit, Deinde, quæ hæc fabula est? Quis. n. nostrū unquam dixit, Verbum aut Sacramenta esse ipsa spiritualia bona, quæ à Christo hauriamus? Respondeo, Ego scripti in mea demonstratione, ut sequitur. Verbum igitur ac Sacramenta, quæ primo loco sunt, & ueluti instrumenta quædam in expugnando nostro lapideo corde adhibentur, nō sunt propriè, si ipsam essentiam eorum consideres, ipsa spiritualia bona aut meritum Christi, seu spiritualis carnis, aut passionis Christi manducatio, ut isti contendunt, sed excitant in nobis fidē, eiq; unicum Dei agnum, peccata mundi tollentem, aut tribunal gratiæ monstrant, ac nos eò deducunt, ut ibi spiritualem uictum alimentumq; consequamur, eoque perfruamur.

Qua

Qua uerò frōte negat iste, se suosq; talia dicere aut docere, nempe spiritualē fruitionem & māducationem Christi, esse uel præcipuam ac primariam substantiam sacrae cœnæ. Ipsemet supra fol. 94. & quæstione 5. hoc modo scripsit, Internam materiam, siue REM ipsam sacramenti, sæpe iam diximus à nobis dici, nō tantum QVICQVID à Christo in NOS DERIVATVR, Sed ipsum in primis Christum. An potest intima rei materia aliquid aliud ab ipsa re esse? Satis ne ergo sanus est, quòd negat se docere, quòd sacramenta sint spiritualia bona à Christo in nos deriuata? Quod quæso tandem discrimen est inter ista duo, Materia seu res seu substantia Sacramenti est Christus, cū omnibus suis bonis in nos deriuatis: Et Sacramenta sunt ipsa spiritualia bona, à Christo accepta, seu spiritualis eius manducatio. Ego coram Deo testor me iudicare eum secum foedissimè pugnare.

Postremò ait: Deinde cuiusmodi est illud dictum, Sacramenta ratione sui effectus, non autem essentia suæ sursum corda abducere? Vnde enim hæc efficacia sacramentorum, nisi ex eo ipso cuius sunt sacramenta? Respondeo, Nihil est dubij, omnem efficaciam uerbi ac sacramentorum esse à solo Deo, sed interim necesse est distingui inter Deum, essentiam sacramenti, & deuotionem aut etiam fidem per ea in corde meo excitatam, quod isti sursum corda uocant.

Meū sursum corda, aut fides fruens Chri

Ro & eius spiritualibus beneficijs, non est essentia Sacramenti, sed effectus aut usus eorū, sicut ipsemet initio huius solutionis aut potius cauillationis factus est hisce uerbis . Quis unquam ita ieiunē ac tenuiter, de Sacramentorum V S V & sine L O Q V V T V S est, ut Illyricus ? Præterit certē quōd P R I M A R I V M ac præcipuum est, ipsius nimirum Christi C O M M V N I C A T I O N E M.

En audis eum mecum inter usus, aut fines, seu fructus, uel effectus sacramentorum collocare spiritualem Christi communicationem. Non est igitur ipsa res aut essentia sacramentorum : Quod tota hæc mea demonstratio effectum uolunt . Concludo igitur eius proprijs uerbis, quibus ille hanc solutionem incepit. Obsecro uero lector, quis Bezam existimet sobriam ista scripsisse.

CONTRA SEXTAM
SOLUTIONEM.

Ecxius insignis Sophista Antichristi, cum aliquod ei argumentum in disputatione Ratisbonensium comitorum anni 1541. & aliās obiectum est, quod soluere non potuit, solitus est fingere, se non intelligere, ac dicere esse quoddam sophisma, studio intricatum ac inuolutum, &c. Sic Beza hic clamat, se Bezam esse non Oedipum, non intelligere mea inuolucra. Atqui satis clarē loquutus sum, & qui

& quidem multò clarius quàm ei uolupte fue-
rit: Sumpta enim est mea demonstratio, ex or-
dine rerum & actionum in sacra Cœna posi-
tarum: Summa eius sit hæc: In sacra Cœna
necesse est nos secundum uerba Testamen-
ti Filij Dei de rebus differere & credere: At i-
bi primum ponitur exhibitio elementorum,
& participatio corporis ac sanguinis Domi-
ni, Deinde promittitur passio eius, nostri
causa fienda, in qua simul omnia bona aut
beneficia CHRISTI comprehenduntur:
Tertiò ponitur eius memoria, quæ propriè
est fides in singulorum cordibus. Memoria
certè notitia est, quæ autem alia notitia, me-
moria aut recordatio passionis potest esse in
singulorum piorum cordibus, quàm ipsa fi-
des? Sicut & Calvinus in sua Harmonia expo-
nit, ut nobiscum cogitemus ac reputemus,
peccata nostra passione CHRISTI ex-
piata esse. Porro effectum fidei clamant isti
semper & Calvinus quoque in Harmonia,
esse manducationem CHRISTI. Qua-
re necessario sequitur ex ordine rerum, in
Sacrosancto hoc Testamento à CHRIS-
TO positarum, ut spiritualis illa mandu-
catio aut fruitio Christi post totum hoc Te-
stamentum, collocetur in fines aut fructus:
Sicut ipsemet in præcedenti solutione, mox
post initium dixit, inter usus aut fines sa-
cramenti esse uel præcipuum, communicatio-
nem Christi.

Nihil plane aliud hæc mea Demon-
stratio

stratio uult, q̄ quod ipsemet supra in summa de sacramentis dixit: Sacramenta esse media aut instrumenta ad fidem, fidem esse medium aut organon ad fruitionem Christi: & quod in confessione habet sacramenta esse instrumenta in eum finem ordinata, ut nos per ea spiritus S. uniat cum Christo. Obserua finis est ista unio aut spiritualis perceptio. Quid ergo potest h̄c iure in mea demonstratione accusare?

Si uoluit eam redarguere, debebat probare, Christum non sic nobis sua beneficia, res aut actiones in suo ultimo inuiolabiliq; testamento ordinasse, ut ego ostendi. At ille omisa ipsa summa aut sententia demonstrationis, singula tantum quædam uerba arrodit cauillaturq;.

Quoniam uerò diximus quàm prorsus non attingat rei fundamentum, nunc dicamus, quibus sophismatibus quasdam uoculas uellicet.

Primum ludit in ambiguitate uerbi recordari, aut recordatio, inquit. Recordatio & fides Illyrico idem declarant: Atqui noua nobis & planè paradoxa demonstratione opus est, ut nobis persuadeat Illyricus, aliquem eius rei recordari, quam prius non didicit.

Respondeo, sophisticetur quantum uelit, non potest negare sacramenta ad gignendam & augendam fidem esse data, eamq; eorum esse effectum. Hoc enim cum per se est uerissimū ac notissimum, tum etiam ipsemet supra facit

ie 29. dixit. Non potest etiam negare il-
la uerba, hoc in memoriam mei facietis, idem
ualere, quod hoc sacramentum inter uos ad-
ministrare, tum ad gignendam, tum ad ex-
citandam quasi ex somno, & augendam fidem
uestra. Illa uox Memoria ibi necessario Chri-
stianam noticiam significat passionis Christi.
At quid tandem est aliud Christiana piatq; no-
ticia passionis, quam fides? Igitur uera fides, si-
biq; beneficia Christi applicans, proprie filia
ac alumna uerbi ac sacramentorum est, eoq;
rectissimè hinc à Christo in fine huius sacra-
menti ponitur, ad eam totum hoc argumen-
tum dirigitur, & clarè se, suamq; passionem
apprehendere ac se frui iubetur.

Ανάμνησις, quæ uox in textu est, à uerfori-
bus, aliàs per commemorationem, ut Eras. 1:
Cor. 11. aliàs per memoriam uertitur, quo uo-
cabulo & ipse textum sacre cœnæ non raro ci-
tat, ac, ne fingore uidear, expressè in confessi-
one eius fol 162 & alias. Sequentur uero mox
plura testimonia liquido ostendentia, q; me-
moria in uerbis sacre cœnæ fidem significet.

Porro ambiguitas huius uocis, qua hic lu-
dit, hæc est: aliàs memoria alicuius dicitur no-
ticia ipsius personæ, & rerum gestarum ad po-
steros ppagata: aliàs recordatio significat acti-
onem memoriæ, id est, potentia nostræ, qua
recordamur eius, quod antea sciuius. Iam
cū Dominus instituit uerbum & sacramenta
sua ad sui memoriam, non significat recorda-
tionem proprie, id est, istam actionem memo-
ria

fiæ nostræ, qua recordamur, sed propriè signi-
ficat, ideo illa esse in terris relicta aut institu-
ta, ut omnis posteritas ueram piamque noti-
tiam ipsius habeat: Sicut & Ioannes dicit, a-
quam & sanguinem, id est, sacramenta de
Christo in terris testari. Non hoc uult agitur
Christus, ut distinguat inter primam perce-
ptionem notitiæ, cuiusque homuncionis, il-
lius notitiæ retentionem, aut post obliuio-
nem, recuperationem, quo istius sophistici lu-
sus spectant. En uides maleficum sophis-
ma, & à Spiritus sancti suggestionem alienis-
simum.

Quòd si cum Cretense Cretizare omni-
no liberet, in isto ipso suo sophismate eum
capere possem: si enim ibi uult esse recor-
dationem, idem quod obliuione inductæ no-
titiæ recuperationem, sequetur nihilomi-
nus inde quod ego uolo, nempe antea ue-
luti semisepultam aut semisopitam fuisse fi-
dem, aut notitiam de merito CHRISTI,
nunc autem eam, per hoc sacramentum in-
stauratam & excitatam, apprehendisse Chri-
stum cum suis beneficijs eoq; frui. Quare fi-
dei manducationem non in præcedentibus;
cum illa fuit semisopita, peractam aut insti-
tutam, sed hîc in fine, ubi Dominus eius ue-
luti euigilationem eius per Recordationem
instituit. En tenetur proprio sophismate ca-
ptus & illaqueatus.

Huc potenter facit Pauli explicatio eius
ipsius uocis per correlatiuum facta, Mortem
Domini

Domini annunciate, donec uenerit. Quid enim aliud facit Doctoris prædicatio mortis Domini in publico ritu sacræ Cœnæ, quam ut fidem in cordibus auditorum gignat? Ita uocabulum, Memoria, teste Paulo, per correlatiuum eam explicante omnino fidem significat. Quod enim uult singulos in corde suo facere, fidem concipiendo & exuscitando in passionem Christi, hoc uult doctorem erga omnes facere prædicando, nempe fidem in illis gignere ac suscitare, efficaciter cooperante spiritu Domini.

Confirmat istam meam sententiam, quòd Memoria in uerbis Cœnæ fidem significet, ipsemet antagonista in sua recentissima editione Noui Testamenti in minori forma, ubi eius scholion Paulinam explicationem Memoriam (Mortem Domini annuntiabitis) per uocem fidei exponit : Paulus enim uocem memoriæ exponit per Mortem Domini annuntiabitis : Beza uero illud Paulinum, Mortem Domini annuntiare exponit per fidem, hoc modo:

Vera celebrandæ Cœnæ forma ex ipsius institutione petenda est, cuius hæ partes sunt, quod ad Pastores attinet, Annuntiare mortem Domini, prædicando ipsius Verbum, benedicere Panem & Vinum, inuocato DEI nomine, & eius institutione cum precibus explicata : ac demum fractum panem comedendum, & acceptum poculum bibendum tradere, unà cum gratiarum actione:

actione. Ex parte uero gregis, **PROBARE SE IPSVM**, id est, explorare tum noticiam, tum fidem, tum resipiscentiam suam: annunciare mortem Domini, id est uera **FIDE** ipsius uerbo & institutioni assentiri: ac demum acceptū ex ministri manu panem edere, & uinum bibere, & gratias Domino agere. Hæc sunt Pauli & Apostolorum liturgia.

En uides primum Paulum Memoriam in sacra Cœna exponere per annūciare mortem Domini, & Bezam porro, illud Annunciare, exponere per **FIDEM**. Cur ergo toties in hac & sequentibus solutionibus negat, per illud, in Memoriam mei, fidem significari, secū pugnando?

Quare uoluat sese tortuosus Sophista, qui buscunq; gyris uolet, nihilominus proprio & sodalium suorum testimonio conuictus, concedere cogetur, fidem per illam uocem Memoriam, significari, & poni post essentiam Sacramenti, eoq; etiam fidei manducationem aut fruitionem Christi nō esse de essentia, sed fructum Sacramenti. Sic & Martyr in sua secunda solutione, uocem Memoria in sacra Cœna explicat, inquit: Christus ne beneficium mortis suæ nobis intercideret, hoc Sacramento uoluit memoriam nostram reficari: ut per **FIDEM** in animo uolueremus, corpus suum fuisse pro nobis traditum in mortē, atq; ita credendo corpus illud manducaremus. En audis hoc Sacramētum in nobis excitare fidem, ut porro ea Christum manducet: eoq; & hunc
uum

tuum sodalem tum FIDEM per memori-
am intelligere, tum manducationem illi me-
morix postponere.

Secundum sophisma est quod dicit, Dein
de cuiusmodi illud est, spiritualia beneficia
nos ad recordationem aut memoriam passi-
onis non ductare? Respondeo, ostendi memo-
riam ibi proprie fidem significare. Dixi igitur,
nec tu negare potes, fidem esse medium aut in-
strumentum apprehendendæ passionis, non
contra: non nego interim eos, qui perceperunt
beneficia Christi, passionis eius perpetuo gra-
tam memoriam celebrare debere. Nego spiri-
tualia beneficia esse proprie instrumentum ad
fidem, sed contra fidem apprehendere illa.

Obserua autem illam istius illustrem con-
tradictionem, cum inquit, postremo nemine
adhuc inuentum esse opinor, qui Christi frui-
tionem ante fidem collocarit. Contra ipsemet
supra facie 94. inquit: Oportet, ut cum Chri-
sto unum fiamus (intelligit ut membra & ca-
ro de carne eius fiamus seu fruamur, ut solet
ille exponere) antequam ex ipso quicquam hau-
riamus. Vides eum hic uelle incorporationem
nostram in Christum, aut eius manducationem
a nobis fieri antequam quicquam ex ipso hau-
riamus. Vnde autem hauritur fides, an non ex
Christo, Omnia certe eius beneficia, quæ ad sa-
lutem faciunt: Ergo etiam fidei præponit in-
corporationem.

Porro quod dicit, Sacramenta idcirco esse
instituta, ut Christum & eius beneficia in me-
tibus

tibus nostris obfignent, ego id non nego: facit enim plurimu n pro me, quia indicat hūc esse finem ac usum sacramentorū, ad quem instituta sunt, & obfignationem Christi, effectū sacramenti, non eius substātiā esse aut rem aut causam materialem.

Sed uidetur sophisticari in uerbo obfignari, quia literas oportet prius conscribi quā obfignari, & Christus prius est in sepulchrum collocatus, quā sigillo à sacerdotibus ibi obfignatus. Respondeo, obfignant sacramenta & uerbum in nobis res præteritas, præsentēs & futuras de Deo: Præterita, Christum pro nobis esse mortuum, præsentia, condonari nobis peccata, futura, nos uita æterna potituros.

En tibi bella sophismata, quibus ommissa summa meæ 6. demonstrationis, aliquor uoculas cauillatus est:

Eius porrò uirulenta satīna nihil moueor, quòd dicit me etiā in ijs Ecclesijs foetere, quarum uideri uolo patronus: Scit enim me quibusdam collusoribus Babylonix meretricis foetere, eorumq; porrò mendacijs infamari, qd non sim passus eos per uaria Interim cum illa Thaide Ecclesias Christi conformare, aut potius Papatum instaurare, cū ipse ac sui facis timidè, deserētes patrociniū ueritatis & laborātes Christi Ecclesias, tacuere, cū uel maximè debuissent Adiaphorizātibus publico scripto repugnare, & periclitantes ac repugnātes illis nepharijs conciliationibus consolari, quodque oppugno errores inde instauratos, liberā

arbit. & necessitatem operum ad salutem, ali-
aque eiusmodi Papistica fermenta, quæ ipse
met cum suis hætenus uoluit uideri impro-
bare. Ob quas sanctissimas causas, si uult me
exagitare, ipse uiderit, an non contra propri-
am conscientiam agat, seque participem per-
sequutionis & illarum foedissimarum collu-
sionum ac errorum faciat.

CONTRA SEPTIMAM
SOLUTIONEM.

In septimæ Demonstrationis solutione,
denuo negat, Memoriam, in uerbis Testamen-
ti significare fidem. Contrarium supra proba-
tum est, igitur iacet hæc quoque solutio, aut
potius cauillatio. Sed adijciamus sanè adhuc
aliquot testimonia, ex ipsorum scriptis, quoni-
am hoc tam sæpè audacterq; negat.

Calvinus igitur de hac uoce agens, dis-
crete dicit, Cœnam esse Memoriale, quod talem
memoriam in nobis excitet, quæ constat tum
in fide, tum in fidei confessione, Totum cer-
tè constat suis partibus, Ergo huius memo-
riæ præcipuam partem aut essentiam nult es-
se fidem. Verba eius hæc sunt: iam Paulus ad-
iungit qualis debeat memoria celebrari, nem-
pe cum gratiarum actione: Non quòd tota
memoria in confessione oris sita sit: est enim
hoc præcipuum, ut mortis Christi uirtus con-
scientijs nostris ob signetur. Verùm hæc CO-
GNITIO accendere non debet ad confessi-
onè laudis, ut apud homines prædicemus quòd

SENTIMVS intus coram Deo. Est igitur Cœna quoddam (ut ita loquar) memoriale, quod perpetuo durare in Ecclesia debet, usq; ad ultimum Christi aduentum: in hũc finem institutum, ut nos Christus de beneficio mortis suæ admoneat, & nos coram hominibus id recognoscamus: Vnde & nomen Eucharistiæ habet. Itaq; ut ritè cœnam celebres, memineris abs te **REQVIRI FIDEI TVÆ** professionem.

En uides Caluinum istam mandatam in Testamento Christi memoriam, collocare in fide cordis, & oris confessione. At Lascus istum intus eam potissimũ dicit esse ipsam fidem, cuius hæc sunt uerba fol. 60.

Iuxta hanc Pauli doctrinam igitur de circumcissione nobis proditam eum esse præcipuum finem dicimus omnium Sacramentorum, ut per institutam (authore Deo ipso) **R E C O R D A T I O N E M**, in signo aliquo uisibili, nostræ cum Christo Domino communionis, **F I D E S** illius animis piorum in eius Ecclesia penitus infigatur, ipsaq; adeo Ecclesia tota, in perpetua illius fruitione ad uitam usque æternam duratura, autore spiritu S. obfigentur, id quod in singulorum adhuc Sacramentorum explicatione plenius ostendetur.

Sic & Viretus fidem facit, istam memoriam aut commemorationem, quod hæc eius uerba testantur:

Sicut autem habent Christi uerba, Hoc facite in mei commemorationem. Quem uero
ex

ex his sensum elicere oporteat, Paulus ipsoꝝ
interpres, his suis uerbis declarat: Quotiescu
que enim comederitis panem hunc, & de po
culo hoc biberitis, mortem Domini annunciat
donec uenerit. Ergo interprete Paulo, qđ
Christus dixit de celebranda sui memoria,
idem sonat quod mortem Domini annuncia
re, hoc est, mortis ipsius beneficium **A G N O
S C E R E** ac deprædicare. Quid tandem aliud
est agnoscere mortem eiusq; beneficia quàm
F I D E S?

Arguitur ergo ita potenter, tot sibi coniun
ctissimorū scriptorū testimonio Beza, ut me
rito posthac adeo aptæ ueritati resistere nõ de
beret. Concludo igitur, hoc Sacramentum, si
cut & alia, esse à Christo institutū, ad memori
am suæ passionis, id est, ad ueram piamq; ei
us notitiam: porrò fidem esse ad percipiendū
Christum ac eius passionē directam, non con
tra spiritualem manducationem ad fidem: Si
cut ipsemet dicit in confessione: sacramenta
sunt instrumenta in eum finem instituta, ut
uniāmur Christo. Ista uerò unio est isti mā
ducatio illa.

Fingit se simul octauam demonstrātionem
soluere, quam tamen reuera non attigit.

CONTRA 9. SOLVTIONEM.

In nona solutione iubet me probare meā
demonstrationem, esse enim eam petitionem
principij. Respondeo, mea demonstratio est sa
tis confirmata, cuius hæc est summa: Omnis
ratio rectè docendi in sacris & prophanis, tā

lis est, ut nos doceat, per quædam notiora, crassiora & quasi magis corporalia, quàm sint illa, de quibus docemur: Sed per uerbum & sacramenta docemur de apprehensione aut fruitione Christi & eius beneficiorum: Igitur illa manducatio, edite, bibite, Hoc est corpus meum, quæ Sacramenti huius essentiam constituit, est quiddam perceptibilius, quàm illa spiritualis fruitio Christi, eiusque spiritualium beneficiorum: aut certè Christus non est optimus docendi magister. Vide ipsam demonstrationem. Videt se eam non posse soluere, ideo ad tale profugium confugit, ut dicat esse petitionem principij, quod inane profugium eum manifestè redarguit.

CONTRA 10. SOLVTIONEM.

Hic dicit meam demonstrationem esse plenam puerilibus paralogismis, nec tamen quicquam ad eam reuera respondet, Sed aliena à proposito agit. Id à me uerissimè dici, ut quisque suis oculis cernat, adscribam meam illam demonstrationem, cuius hæc sunt uerba:

Illud, quod nos, ut medium quoddam aut uia, deducit ad perceptionem spiritualium beneficiorum Christi, uel per se, uel nobis certè & quodam respectu, ipsa perceptione ac fruitione uilius esse debet: Finis enim semper est (sua quadam ratione) preciosior suo medio aut instrumento, sed nihil est preciosius aut nobis salutarius spirituali manducatione ac fruitione corporis Christi, utpote quæ
est

est ipsissima uita ac felicitas nostra summa. Igitur spiritualis manducatio corporis Christi, non est medium aut instrumentum perceptionis beneficiorum Christi, eoq; in essentia Sacramenti collocari minimè debet, sed in effectu. Finis enim semper suo modo preciosior est suo medio, ut dictum est.

Contra hanc demonstrationem ille non tam pueriliter paralogizat, quàm fraudulenter incautum lectorem ad aliena à mea demonstratione rapit: Primum enim dicit de ambiguitate locutionis, **R E S S A C R A M E N T I**, cuius ego nec unica quidem syllaba mentionem feceram, imò etiam uti non soleo: ipsi uerò quia ambigua est, ubiq; eam inculcant. Quid ergo ad meam demonstrationem illa ambiguitas eiusue explicatio?

Secundò distinguit duplicem significationem manducationis, nec tamen applicat ad meam demonstrationem, ut ostendat, quomodo ego uel rectè uel malè usus sim co uocabulo. In qua parte prodigiosis obscuritatibus & contradictionibus, se aut lectorem intricat, quas subindicabo: Dixerat modo **R E M** Sacramenti, aliàs Christum, aliàs etiam eius beneficia significare: hinc uerò hæc uerba interferit: cum sit potius manducatio id, quod agendo **R E M** Sacramenti percipimus. Quæro quid hinc sit **R E M** Sacramenti agere. Num Christum agere aut eius beneficia agere?

Præterea dicit primam significationem na

eis manducatio, notare actionem, & esse id, quod percipimus agendo. Verba eius hæc sunt: Nomen Manducationis dupliciter accipitur. interdum quidem ut Actio, quo sensu non dicimus manducationem Christi esse REM Sacramenti, cum sit id potius, quod Agendo REM Sacramenti, percipimus.

Quæro ex omnibus eius discipulis, & ex ipsomet, an intelligat, quod nam genus peregrinæ feræ hic describatur, siue uelit dicere, Manducationem esse actionem, quæ sit id quod percipimus. Siue quod RES Sacramenti sit id quod agendo R E M Sacramenti percipimus. Sunt plura in hisce paucis prodigiosa inuolucra, quæ omittam.

Ultimo loco me accusat sophistices, quod non discernam manducationem Christi à uita æterna. Respondeo, L O C U T U S S U M C U M C H R I S T O, qui dixit, Hæc est uita æterna, ut te Deum uerum agnosant, & quem misisti Iesum. Si non licet sic loqui, arguat Spiritum sanctum: Agnoscere certè & apprehendere Christum fruitio aut manducatio eius est: at eam Christus dicit esse uitam æternam. En fuitiles eius argutias. Obsecro autè te Christiane lector, an non præclare hisce nugis meam demonstrationem expugnauit?

CONTRA II. SOLUTIONEM.

Hic iterum adscribam meam demonstrationem, ut eius solutio quàm apta aut praua sit, intelligi possit.

Rerum ordo diligenter obseruandus est,

Is uerò in hoc negotio talis est: Sacramèta qui-
dem nos deducunt ad recordationem aut fi-
dem, Fides porro ad mortem, unde habemus
spiritualem fruitionem Christi eiusue corpo-
ris aut passionis. Igitur peruertunt ordinem
ac naturam huius longè grauiſſimi negotij te-
ſtamenti Christi, qui ultimum primo loco col-
locant, nempè ſpirituale fruitionem aut man-
ducationem in ipſam eſſentiam Sacramenti.

Solutio porrò planè alia agit. Primum di-
cit me præponere corporalem aut externam
manducationem fidei. Item me petere princi-
pium, debuiſſe probare corporalem mandu-
cationem, quam ego accipiam, ut quoddam
datum aut conſeſſum ab aduerſario. Reſpon-
deo: Ego nullam hic planè corporalis mandu-
cationis mentionem facio. Quid ergo hoc ad
meam demonſtrationem? Memoriam in ſa-
cra cœna eſſe fidem ſupra probaui.

Deinde urget fidem præcedere ante Sacra-
mentum, quia Paulus dicat, Probet ſe homo.
Atqui ſupra ipſemet adfirmavit, fidem eſſe fi-
liam & alumnam uerbi ac Sacramentorum.
Præterea illa ſuijphiuſ probatio aut explora-
tio ante ſacramentum, eſt magis propriè ag-
nitio ſui & ſuorum peccatorum, quæ eſt lega-
lis quædam notitia potius: ideò dicit Paulus:
Probet ſe homo, non dicit, edat prius fide
Chriſtum.

Discrimen quoq; eſt inter illos primos mo-
tus fidei, ubi eſt aliqua omnino pia notitia
Chriſti, & illos ultimos iam ſibi per ſacramen-

ta & Verbum perceptum Christum cum suis
meritis applicantis, quæ est propriè illa fides
fruens Christo, nos iustificas & seruans, quod
etiam in quotidiana instauratione fidei fit nõ
solum in prima inchoatione. De quibus moti-
bus ac natura fidei in libello de fide ante 18 an-
nos Vuitebergæ impresso, prolixè disserui.

Vltimo loco hæc scribit: Postremò ipse si-
bi monstra fabricat Illyricus: Neq; enim ut se-
pissime iam dixi, FR VITIONEM Chri-
sti, sed ipsum Christum, qui spiritualiter per
fidem fruendus offertur REM siue ESSEN-
TIAM Sacramenti uocamus.

Respondeo, imò Beza sibi ac suis inferna-
lia monstra fabricat, qui Schuenckfeldiano
more, doctrinam ac Sacramenta habentia ini-
tium ac finem cum filio Dei confundit, dum
hoc ipso loco dicit, Christũ esse REM aut ES-
SENTIAM Sacramenti, & suprà dixit, esse
materiam, esse substantiam, & similia. Item in
eo monstra fingit, quòd negat se fruitionem
Christi in essentia Sacramenti collocare, cū in
illis uerbis edite & bibite: Hoc est corpus me-
um, tantum spirituales fruitionem aut man-
dicationem Christi intelligat, quæ uerba uel
maximè essentiam Sacramenti cõstituunt aut
exprimunt, ipsemet superius concessit.

CONTRA 12. SOLUTIONEM.

In hac tota solutione nihil prorsus reperio,
quod sit contra meam demonstrationem,
præterquam quòd initio dicit, me debuisse
probare antecedens: quod tamen antecedens,
quale

quale sit, non exponit. Verba eius hæc sunt.

Egregiè nimirum Illyricus hæc quoq, modo probet antecedens.

Quod antecedēs putet, non intelligo, nisi fortè intelligat, Illud Memoriam in uerbis coenæ significare fidem, quod satis supra solutione 6 & 7. probaui. Sin intelligit, me debuisse probare corporalem manducationem, nullam planè eius in hoc argumento mentionem feci. Quare & hæc eius cauillatio, nihil planè ad rem aut ad meas probationes facit, sed aliud agit, ut abducatur lectorum à mea demonstratione.

CONTRA DECIMAM TERTIAM
SOLUTIONEM.

Hanc totam demonstrationem, dicit se mihi studio gratificandi concedere. Habendæ sanè sunt ei gratiæ, quòd, quæ oppugnare prorsus non potest, cōcedat. Sententia autem meæ demonstrationis hæc est.

Verbum & Sacramenta sunt communia uerè pijs & hypocritis, sed fructus aut effectus eorum sunt solis credentibus proprij. Idem semen est, quod cadit in malum & bonum solum: Idè Baptismus integer contigit Iudæ, Simoni Mago, & Simoni Petro. Sic & sacra Coena eadem, quo ad essentiam aut existentiam suam, contingit pijs & hypocritis, sed fructus aut spiritualia bona non itè. Est uerò fidei comestio aut fruitio Christi, uel maximus spūalis fructus. Igitur ea māducatio non pōt intelligi in uerbis comedite: Hoc est corpus meū,
quæ

quæ propriè ipsam existentiam sacramenti de-
scribunt, cōmunem credētibus & hypocritis.

Denuo tamen hic negat per Memoriam in
sacramēto fidē intelligi, qđ supra est probatū.

Postremo quærit, cur pios & hypocritas
conferam potius, quàm pios & impios, & in-
de nescio quid lepidus homo diuinat. Respon-
deo, Impios intelligo uel planè alienos à Chri-
stiano nomine, uel prorsus ac propalām epicu-
reos inter Christianos: qui, cum nec uerbum
nec sacramenta curent, quid eos attinet in usu
huius sacramenti nominare, quod soli ueri &
simulati Christiani frequentant, quos pios &
hypocritas nominare solemus? Diuinet hinc
quod uolet per ocium, aut somniet etiam.

CONTRA 14. SOLVTIONEM.

Hic primum me calumniatorem procla-
mat, quòd dicam priores Zuingianos sustu-
lisse ex sacra cœna corpus Domini. At cōtra ne
diutius hęc immorer, proferam ex innumeris
locis aut dictis Caluini, illos hoc nomine accu-
santis, unum aut alterum:

Super 6. Ioan. inquit, Nec rectè etiam ILLI
sentiunt, QVI Christi carnem prodesse dicūt,
quatenus crucifixa est, COMESAM uero ni-
hil nobis afferre: quin potius COMEDERE
EAM necesse est, ut crucifixa profit. En audis
Caluinum accusantem Zuingianos quòd ne-
gent comestionem carnis Christi.

Item ex Institutione: Neq; ILLI mihi SA-
TISFACIUNT, qui nonnullam nobis esse cō-
munionem agnoscetes, EAM dum ostende-
re

re uolunt, nos SPIRITVS modò participes faciunt, præterita carnis & sanguinis mentione. Quasi uero illa omnia de nihilo dicta forent: CARNEM eius VERE esse CIBVM, SANGVINEM eius VERE esse POTVM. Non habere uitam, nisi qui carnem illam manducauerit, & sanguinem biberit, & quæ eodem pertinent. Quare si ultra eorum descriptionem solidam, Christi communionem progredi cõstat, quousq; pateat & sese proferat, paucis perstringamus. Hæc an non contra Zuinglianos dicta sunt?

Hoc cum Beza sciat à Caluino uerè scriptum esse contra Zuinglianos, & tamen id audeant negare, & me hoc nomine calumniari, an non est dignus, quem nemo posthac, uel loquentem uel scribentem audiat, sicut ipse de me id adeo superbè & audacter hisce ipsis uerbis pronunciat?

Secundò proponit hoc sophisma, si signũ dare corporis sui, & uerum suum corpus dare, ita sunt inter se pugnancia, ut utrunq; simul stare non possit, quid obstabit quo minus Illyricus suo ipsius gladio iuguletur, &c.

Resistat istis diabolicis sophismatibus spiritus Domini, & ueritatem suam clementer illustret. Non dixi unquam dare signum, & etiã simul rem signatam esse contraria. Posset quis uel mille signa ac signata in unum saccum cõgerere, ac alteri tradere. Sed dixi contradictorium esse, si unum simplicemq; textum, modo per Metonymiam ita transformes, ut dicat, do
tibi

tibi alicuius rei signum: modo contrā in propria significatione accipias, ut dicat, do tibi rem ipsam: Sicut iste modo clamat textum Sacrosancti Testamenti, Accipite & comedite, hoc est corpus meum, transformandum esse per Metonymiam, in hunc, Accipite & comedite, istud est symbolum corporis mei: Modo uicissim uociferatur, audio, quid ipsa uerba SONENT, ut clarè Calvinus hisce uerbis scripsit super 1. Corint. 11. de uerbis Cœnæ Domini: Præterea audio quid VERBA sonent. Neq̄ enim mortis tantum & resurrectionis suæ beneficia nobis offert Christus, Sed CORPVS IPSVM, in quo PASSVS est & resurrexit, hoc est, VERE nobis in Cœna dari corpus Christi.

Dixi (ut denuo repetam) unī ac simplici sententiæ, Accipite & comedite, Hoc est corpus meum, tam diuersos uel potius pugnâtes sensus tribuere, esse contradictoria dicere, nec id ullam linguam admittere. Vnum de uno affirmatur uerumq̄ est, si dicitur, signum non est res signata. Sin cōtra est res signata, non est signum. Quid ergo sibi uult ista diabolica sophisticâdi libido, ut cū ego negem posse uerè uni simplici sententiæ tam diuersos sensus tribui, ille clamet, Tu dicis istas res simul stare aut fieri non posse?

Scribit ibidem hoc modo, Eorū (nos intelligens) sententiā pugnare contra sacramentorū VSVM, qui spiritualis est & ad SPIRITVALEM VI-
tam nos deducit. Respondeo. Imo uestra sen-
tentiâ

sententia pugnat contra sacramentorum naturā,
quorum substantia aut existentia, aut (ut ita
dicam) corpus cum sit externū quid, & ueluti
corporale, uos id faciatis uel maximè spūale.

Imò hisce ipsis suis paucissimis uerbis semet
damnat. Scimus enim aliud esse rem quamcū
que, & aliud usum eius, aliud esse id, quod de-
ducit aliū, & aliud terminus aut meta, ad quā
illud nos ducit: (ut quo crasso exemplo utar)
aliud est nauis, aliud usus nauis, aliud ciui-
tas aut portus, ad quem nauis aliquem dedu-
cit. Si igitur Sacramentorum usus est spiri-
tualis, illaq; nos ad spiritualem uitam deducunt,
igitur ipsamet Sacramenta non sunt illa spiri-
tualis manducatio aut fruitio Christi aut uir-
ta, sed ad Christum ducunt, ut eum apprehen-
damus, eiusq; bonis perfruamur.

Post recitata aliquot mea uerba scribit hoc
modo, Primū enim, q̄ essentiā siue rē, siue ma-
teriā sacramentorū cum forma cōfundit, cer-
tū est læsæ mentis & erepti sensus cōmunis ar-
gumentum. Bona uerba Beza. Quid si ego hoc
clarè in te inuertā. Quis non nouit præter Be-
zam formam rei esse ipsam eius talem essentiā
aut existentiam? Vnde sunt illæ celebres sen-
tentix, forma dat esse rei, & forma essentialis.
Quis dicet aliud esse essentiā aut existētiam
domus, uestis aut ollę, quam ipsam talem eius
formam? Contra, si quis cum Beza confundat
materiā cum essentiā aut existentia rei, ac uo-
lens propriè loqui, dicat lutum esse ollam, aut
contra, an non desipiet?

Ego

Ego uerò nequaquam confundo materiã sacramentorum cum forma, sed dico materiã esse elementa & corpus ac sanguinem Domini, formam autem ipsam seriem rerum & actionũ sic diuinitus ordinatã ac ad certũ usum, Accipite comedite, bibite, Hoc est corpus meum, &c. directã, ac eam totã rerũ actionumq; seriẽ uoco essentiam sacramenti. Hinc iudicet actor, leuter nostrum. careat communi sensu.

Porro in sequentibus dicit esse manifestã impietatem, quòd dico sacramenta posse esse nuda signa. Et paulo post dicit. Et, Quis iste stuper, postquam affirmaris sacramenta posse esse nuda, statim negare fore nuda signa, etiam si tantum panis & uini sumptio esset instituta? Respondeo, dixi sacramenta in suo esse, existentia, aut (ut ita dicam) corpore posse esse nuda, modo interim adsit amplissimus, diuinitusq; ordinatus effectus fructus aut utilitas, qui ea abundè uestiat: sunt in essentia nuda signa, sed in effectum afferunt gratiam, cuius sunt signa: Sicut dixi in Baptismo institutam esse realem nudamq; lotionem aquæ, ac non reale presentiam aut lotionem sanguinis, sed porro in effectum aut fructum, ex ordinatione Dei, afferre abluionem aut remissionem peccatorum. Cur ergo maleficis sophismatibus diludas sententias inuoluit? Circumcisio teste Paulo fuit signum & sigillum iustificationis, si igitur sacramenta in suo fructu aut effectum afferunt iustificationem nequaquam erunt nuda signa. Quòd essentiam Baptismi uult esse aquam &

& non ipsum Baptizari aqua, & quòd dicit nò
aliam esse manducationem corporis Domini
in cœna quàm in Baptismo, cùm id non pro-
bet, nunc omittam, postea in appendice pro-
lixius de ea re acturus.

In institutione sacræ Cœnæ clarè de dato
cibo dicitur, Hoc est corpus meum, de aqua
autem Baptismi nequaquam; Sacrilega ergo
hæc audacia quiduis temere affirmandi dete-
standa est, præsertim in Theologo rebusq̃
diuinis.

Postremò de eius ultimo cauillo respon-
deo. Accusant eos alij quòd in essentia huius
sacramenti seu causa formali nuda signa col-
locent, à qua accusatione ego eos non libero;
In finali uerò causa hoc eis non perinde obji-
citur. Distinguat ergo rectè & soluetur dubiũ,
concidetq̃ eius sophisma.

CONTRA 15. SOLUTIONEM.

In hac demõstratione dixeram primum
Sacramenta esse signa spiritualis fruitionis; I-
gitur non esse ipsam fruitionem: Huius argu-
menti summam omittit, quæ semper primo lo-
cò in solutione cuiusuis argumenti soluenda
est, monstrato uitioso nodo. Dixit igitur se pu-
dendos quosdam meos errores ex hac demon-
stratione colligere uelle. Audiamus igitur
istos adeo pudendos errores, unà cum eo à ue-
ro scopo argumenti recedentes.

Primum dicit me ambiguo uocabulo
σφραγισ contra mentem Pauli abuti. Nec
tamen uel declarat, uel probat hoc, uel ad mei
E argumenti

argumenti uitiositatem applicat, fugitans nimirum lucem: atqui clarè adscripti signum, ut uocem exponerem.

Deinde dicit esse ridiculum, quòd dicam, sacramenta ratione essentia suæ esse signa, Respon- deo, omnino sunt ratioe essentia suæ signa, id est, ipsa existentia illorum est signum, sed ea- tenus, quatenus ad significandum aliquid est destinata. Nam in posteriore parte cœnæ seu in fructu collocat Dominus ipsa beneficia spi- ritualia seu fruitionem sui per fidem factam, quæ per sacramenta significantur. Num ergo meum fuisset expugere fructus ex usu sacra- mentorum, & ibi signa sacramentorum collo- care? Nonne & ipsi usq; ad rauim ingeminant panem & uinum esse signa, & definiendo di- cunt, sacramentum esse signum, ponentes id pro ipso genere: Num effectus alicuius rei potest ei tribui pro genere in eius defini- tione?

Dico ergo denuo, sacramentorum essen- tia aut existentia est signum quoddam: usus eutem & effectus sunt ipsa spiritualis fruitio Christi cum suis bonis, quæ bona per hæc si- gna signantur.

Alterum meum pudendum errorem his- ce uerbis exponit, Alter error in eo positus est, quòd promissæ tantum iustificationis memi- nerit, præterito eo, unde ipsa iustificatio hau- ritur. Bone Deus quantus error? Nempe pro- cul dubio sentio, non iustificari hominem per Christum. Respondeo, Volui uti uerbis
Pauli

Pauli studio, ne uiderer aliquid meum commentum afferre. At ille inquit, non subleuate Pauli autoritas, quia ille ibi non ex professo uoluit Sacramentariam causam tractare. Respondeo, Nec ego uolui ex professo, in omnibus lineis omnia, quæ coniungi possunt, enumerare. Quo ergo tandem euanescit ista bulla figmenti Bezæ de meo adeo tetro errore?

Negat etiam esse in sua doctrina perturbationem, quam ego somnio, quia in posteriore parte sacræ Cœnæ usum & fructum exponant. At inde est perturbatio & confusio, quod spirituales fruitionem aut manducationem Christi, qui primarius totius religionis fructus est, in prima parte sacræ Cœnæ collocent, ubi tantum ipsum sacramentum aut signum, quod ad suam essentiam attinet, describitur: Quare spiritualis manducatio in usus sacramenti uel fructus collocanda est, sicut & ipse paulo ante dixit sacramenta nos deducere ad spirituales usus: De qua re in fidei admonitione, in prima demonstratione, & denique in primæ ipsius solutionis refutatione plenius dixi.

Hisce sophismatibus propositis, recitat reliquum textum meæ demonstrationis, & mox hæc subiungit, quæ, ne fucum uidear lectori facere, adscribam.

Obsecro uerò an cuiquam Christiano, nedum in Ecclesia Christiana magistro, poterunt ista excidisse? Centies iam incul-

cavit Illyricus, Imò ab hoc ipso exorsus est bel-
las istas demonstrationes, q̄ his uerbis, Hoc
est corpus, &c. usque ad uerba, QVOD pro
uobis traditur, essentia Sacramenti describa-
tur: Nunc uerò sui ipsius oblitus, posteriorem
partem, id est, memoriam passionis, uult esse
rem significatam Sacramenti.

Audio hic contumeliosè mihi obijci fœ-
dissimam contradictionem, at ipsam contra-
dictionem perspicere non possum. Mihi enim
pro mei ingenij tenuitate, non uidentur ista
duo inter se pugnare: Essentia huius Sacramē-
ti describitur in hisce uerbis: Dedit cibum ac
potum, dicens, comedite & bibite, Hoc est cor-
pus meum; & illa est etiam signum: fructus ue-
rò aut effectus in hisce, quod pro uobis tradi-
tur: & in memoria meæ passionis, quæ sunt,
aut certè per ea indicantur, significata bona
huius Sacramenti. Hæc mihi adeo non uiden-
tur pugnare, ut censeam ea potius optimè con-
sentire. Iudicent candidi lectores.

Post hunc terrificum fumū uanitatis sub-
ijcit alia quædam bella sophismata, quæ per-
censebo.

Primū est hoc. Solet perpetuo Illyricus in-
culcare se τὸ ἑνὸς retinere: Atqui panis dici-
tur corpus non memoria passionis corporis.
An aliud est ESSE alicuius, quàm ipse
met ESSENTIA? Respondeo. Hæc dire-
ctè contra ipsum pugnant: si dicitur esse cor-
pus, non dicitur significare corpus. Si esse ali-
cuius EST ipsiusmet essentia, non est signifi-
cantia

cāntia aut umbra aut figura aut symbolum.
Hæc nihil contra meam demonstrationem,
sed contra ipsum uehementer certant.

Secundum sophisma est hoc aduerbum, sa-
cramentum rectè definitur uisibile uerbum.
At iste ipsam corporis Christi mādicationem
non pro re sed pro signo accipit: an uero aude-
bit ipse dicere nō tantum hunc panem, sed e-
tiam ipsum corpus uisibiliter edi? Respōdeo:
Etiam si ab aliquibus dicantur Sacramenta ui-
sibilia uerba, non tamen ita definiuntur essen-
tialiter, quasi tota ratio Sacramenti sit ea defi-
nitione exposita. Num enim negabit iste, esse
ullam particulam huius aut alterius Sacramē-
ti, quæ non sit uisibilis? Vbi manebit promissio
& reliquum uerbum uocale, quod est ele-
mento adiunctum, quodq; est ueluti cor Sacra-
menti? Nū & illud erit uisibile? Deniq; ista de-
finitio uel maximè cōtra ipsum facit: nam ea
manducatio externā aut oris, quam nos sim-
pliciter Christo assentiendo credimus, est ma-
gis quiddam corporale, & (ut ita dicam) in sen-
sus, si nō planè externos, at saltem internos in-
currens, quàm illa ipsorum fidei fruitio aut
manducatio, seu incorporatio, quam nulla co-
gitatione assequi possunt, quam ipsi ex sua Me-
tonymia cudunt. Vides pie lector, quomodo
semet ista bella sophismata consumant.

Tertium sophisma est, quòd inter signa &
res significatas oporteat esse omnino analogi-
am, id est, similitudinem quādam: Ac inter pa-
nem & corpus esse pulchram conuenientiam:

Sed inter corpus Christi & beneficiorum memoriam nullam esse conuenientiam. Respondeo, ex quo tandem oraculo petijt istud principium? Num Apollinis Delphici aut Delij? Quæ est similitudo inter signa tempestatum aut morborum aliarumq; rerum & significata eorum? Quæ est conuenientia inter Iridem & diluuium? Circumcisio fuit signum fœderis & fauoris diuini ac iustificationis: agnus paschalis fœderis & etiam transitus angeli, quæ uerò similitudo aut analogia eorum est?

Plus satis ei concinnissimam analogiam ostendi in mea demonstratione, quomodo manducatio Sacramentalis corporis Christi possit esse signum spiritualis manducationis huic meis uerbis.

Sicut Baptismus, seu illa lotio externa est signum internæ simul & imputatæ ablu-tionis, quæ etiam effectus Baptismi est, non ipsa eius essentia: Sic & sacramentalis externa manducatio panis & uini corporisque ac sanguinis Domini est signum, & etiam medium aut instrumentum, seu memoriale spiritualis manducationis aut fruitionis Christi, quæ sola fide peragitur, sicut ipsemet Christus scopum aut finem aut rem significatam huius sacramenti dicit esse memoriam passionis, seu illius sacramento apprehensi PRO VOBIS DATVR, PRO VOBIS EFFVNDITVR.

Obserua etiam contradictionem. Dicit hic

hic esse diuinissimam analogiam inter panem & corpus, inter uinum ac sanguinem, inter illos externos ritus & ea, quæ præstat intus spiritus sanctus. At supra solutione tertia dixit panem quidem esse destinatum ad significandum corpus, sed & fractionem eius ad significandam passionem. Ita ei ritus fractionis & distributionis modo passionem modo internas operationes Spiritus sancti indicabit.

Cur uerò hic adeo ægrè fert dici à me sanguinem eius uel potionem esse signum, cum Calvinus supra Exodi uigesimo quarto, clarè affirmet, sanguinem Christi in sacra Cœna esse sigillum eius fœderis. Sic & super Hebræos ac primæ Corinthiorum corpus esse pignus confirmatorium Sacræ Cœnæ, sicut nostræ Ecclesiæ in Sacra Cœna recitant admonitionem inter alia dicentem, dari nobis corpus & sanguinem Domini ibi Zum tewren Pfandte, Vt sit præciosum pignus nostræ salutis. Pignus quid aliud tandem quæso est, quàm signum eius rei aut contractus cuius est pignus?

Sed adscribam locum Caluini, ne quid fingere uidear.

Summa est, sanguinem fuisse quasi intermedium, ut fœdus firmum esset ac stabile: quia dimidia parte irrigatum fuit altare, quasi sacra Dei sedes: aspersio deinde reliquæ partis facta fuit super populum. Unde colligimus, fœdus gratuitæ adoptionis

percutsum fuisse cum ueteri populo in salutem aeternam: quia Christi sanguine sub umbra & typo obliuatum fuit. Quod si hæc doctrina uiguit sub lege, multo magis hodie **APVD NOS LOCVM OBTINEAT, NECESSE EST.** Itaq; ut Dei promissionibus sua constet uis ac certitudo, semper hæc obliuatio in medium ueniat, ac meminerimus Christi sanguinẽ ideo semel fufum, ut fœdus, q̄ uocatur in spem regni cœlestis, cordib. nostris infulperet. Qua ratione Christus in sacra Cœna sanguinem suum **TANQVAM SIGILLVM NOVI FOEDERIS** commendat.

Item 1. Cor. 11. Hic calix Nouum Testamentum est) Quod de calice prædicatur, pani etiã competit, adeoq; hac loquutione exprimitur, quod ante breuius dictum erat, panem scilicet esse corpus. Ideo enim nobis est, ut sit Testamentum in corpore, id est, **FOEDVS**, quod semel imolatione corporis sancitũ fuit: & nũc sancitur **UESCENDO**, dum scilicet & sacrificio illo epulantur fideles. Itaq; pro eo q̄ Paulus & Lucas dicunt, Testamentum in sanguine, Matthæus & Marcus habent, Sanguinem testamenti: quod eodem recidit. Fufus enim sanguis fuit, ut nos reconciliaret Deo: & nunc **BIBITVR** spiritualiter à nobis, ut reconciliationis simus participes. Quare in cœna et **FOEDVS HABEMVS, ET PIGNVS FOEDERIS CONFIRMATORIVM.**

Item Hebræorum 9. Hic est sanguis Testamenti, quod mandauit. Si ille sanguis Testa
mentis

menti: ergo nec Testamentum sine sanguine ratum est, nec sanguis sine Testamento ad expiationem ualet. Ideo necesse est utrunq; coniungi. Et uidemus non nisi exposita lege additum fuisse symbolum. Quale enim sacramentum foret, nisi præeunte uerbo? Proinde symbolum quædam ad uerbum accessio est.

Item Hebræ. 10. Sanguinem Testamēti) cōparatione beneficiorum ingratiudinem auget, Valde indignum est, sanguinem Christi, qui sanctificationis nostræ materia est, profanare. Hoc uerò faciūt qui desciscūt à fide: nam fides nostra non in nudam doctrinam respicit, sed in sanguinem, quo sancita est nostra salus. Ideo uocat sanguinem Testamenti, quia tunc demum ratæ sunt promissiones, **QVVM ACCEDIT PIGNVS ILLVD.** Sed modum confirmationis notat cū dicit nos sanctificatos, quia nihil prodesset fusus sanguis, nisi nos per spiritum sanctum eo irrigaremur, unde & expiatio & sanctitas.

En audis ipsum Caluinum confiteri sacrū sanguinem ac corpus esse sigillum. An sigillum non est signum? Item esse pignus, idēq; erga nos noui fœderis: Cur ergo iste hoc nomine adeo importunè rixatur, meq; insectatur?

Quærit porrò etiam, cuius tandem rei erit panis signum, si non erit corporis? Respondeo, omnia elementa sunt signa totius sui Sacramenti, ut circūcisio sui fœderis, Pascha sui, Iris sui, sic & panis ac uinum sunt signa totius sacræ Cœnæ. Præterea est signum gratiæ &

iustificacionis sicut & circumcisio. Quid horum negare potest? Paulus quoque 1. Corint. 10. uocans Ecclesiam panem, ostendit certè ut isti uolunt eam significari per panem. Id est ut iste male urget eius sensum, dicit panem si gnificare nostram coniunctionem cum Christo. Quin potius ipse sibimet hisce suis uerbis respōdeat, Panis est efficax tessera nostræ cum Christo **CONIUNCTIONIS**. En audis panem esse signum nostræ coniunctionis cum Christo, non igitur corporis ipsius propriè: De qua re Augustinum postea audiemus.

Dicit humanam naturam Christi esse subiectum omnium eius beneficiorum, Igitur non posse esse sacramentum. Respondeo. Non tantum humana natura, sed & tota persona est subiectum, aut fons suorum beneficiorum: nec ego dixi, humanam naturam esse sacramentum aut signum suorum accidentium: sed sacramentalem corporis Domini mādicationem esse signum spiritualis, aut frui-tionis fidei: pugnat quoque hæc dicendo secum, quia si non potest esse sacramentum, non potest etiam esse essentia sacramenti, ut ipse contendit.

Regero ergo in ipsum eius uerba, in me im merito contorta. Et quis tandè erit istius stultitiæ finis?

Postremum sophisma hoc loco ex Ireneo textit, dicens, Eucharistiam constare duabus rebus, una terrena, altera cœlesti, & quærit ex me, quo loco ego corpus Christi collocem? Re spon-

spondeo, cum Ireneus ipse non satis significata duorum istorum nominum, terrenus ac celestis, explicuerit, quo iure ego compellor, ut exponam quid ille uel terrenam uel celestem rem uocauerit?

Sed quod quærit de corpore Christi ex me, dico esse ambiguitatem in uocabulis, & corpus Christi alia ratione posse dici terrenum, alia celeste. Terrenum est, quia certè initio ex elementis conditum, & hic in terris de mortali mortale natum est, sicut & nostra corpora. Celeste autem, quia est sanctū, quia glorificatum, & quia uiuificum fidelibus.

Verūm ego quæro ex te Beza, qua conscientia tu audes externam corporalem uel manducationem corporis Domini autoritate Irenei oppugnare, cum ipse eam clarè eo ipso loco asserat, affirmans non tantum animas nostras, ut uos uultis, sed corpora ipsa ali corpore Domini, Adscribam Irenei uerba, ut omnes cernant, qua fronte & conscientia Beza istam causam agat. lib. 4.

Quomodo autem rursus dicunt carnem corruptionem deuenire & nō percipere uitā, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Ergo, aut sententiam mutant, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram, Offerimus enim quæ sunt eius congruenter, communicationem & ueritatem prædicantes carnis & spiritus, Quemadmodum

dum enim qui est à terra panis, percipiens uocationem Dei, iam non COMMUNIS panis est sed Eucharistia ex duabus rebus constans terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, iam nō sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Idem lib. 5. Et quoniam membra eius sumus, & per creaturam nutrimur, creaturam autem ipse nobis præstat, solem suū oriri faciens & pluens, quæ admodum uult: eum calicem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. Quando ergo & mixtus calix et factus panis percipit uerbū Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia: Quomodo carnem negat capacem esse donationis Dei, quæ est uita æterna, quæ Sanguine & Corpore Christi nutritur? Hactenus ille.

Sic & Tertullianus corporalem manducationem asserit in libro de Resurr. hisce uerbis, Caro corpore & sanguine uescitur, ut anima Deo saginetur. Hanc eandem māducationem etiam alij Patres asserunt, de qua re ultima solutione aliquid dicitur: Qua ergo conscientia & fronte tu bone uir hæc ipsa Irenei loca cōtra corporalem carnis Domini manducationem citare audes?

CONTRA 16. SOLUTIONEM.

Decimam sextam demonstrationem totā concedit, sed consequentiam, quam porrò me ex ea subintelligere uelle suspicatur, pernegat. Demonstrationis uerba hæc sunt:

Chri

Christus uoluit omnia suæ passioni necessario coniuncta per semetipsum peragere, ipse met fuit sacerdos offerens, ipsemet fuit uictima oblata, ipsemet fuit mediator percutiēs fœdus inter nos & Patrem de sua passione ac merito eiusq; benedictiōis nobis communicandis: Ipsemet intulit sanguinem suæ uictimæ in feriendo hoc fœdus, in sancta sanctorum ad suum Patrem. Ipsemet etiam sanguinem suum ad nos extulit ad confirmandū erga nos quoque perinde, ut erga Patrem suum fœdus noui Testamenti, ut ipse etiā clarè uocat sanguinem datum in Cœna sanguinem Noui Testamenti aut fœderis, nempe, quo hoc nouum Testamentum aut fœdus inter Deum & homines, communicato eo utriq; parti sanciebatur. omnia igitur ista per ipsum & in ipso ipsiusq; proprio ueroq; corpore & sanguine peraguntur. Quare uerum natiuumq; sanguinem ac corpus suum nobis in sacra cœna distribuit.

Hiscæ Beza sic subscribit, concedimus omnia hæc Illyrice.

Negat uerò id quod porro ex hac demonstratione me inferre uelle suspicatur hisce uerbis. **NON SEQUITVR**, Datur nobis in cœna uerum corpus & natiuus sanguis, Ergo corporalis & externa eius est manducatio. Hoc mea demonstratio non habet: Sed ipse latenter me inde inferre suspicatur.

Respondeo. Cū concedas (quod etiam sine tua concessione mea demonstratio euincit) dari nobis in sacra Cœna ab ipso Christo, suū uerum

uerum corpus ac natiuum sanguinem, ut eo confirmetur illud Nouum Testamentum, reliquum quoque ex uerbis cœnæ clarissime habetur: nam Dominus dans corpus & sanguinem suum dicensque, Comedite & bibite, manifestissime loquitur, de externa seu corporali comestione & haustiōe. Igitur habemus quod uolumus, tum ex tuo ore, tum etiã multo magis ex ipsius filij Dei unici magistri nostri.

CONTRA 17. SOLVTIONEM.

Initio huius responsionis conuiciatur aacerbè, ut ubique, non animaduertens se sibi met contradicere, tum ignorantiam tum calumnias mihi in eo tribuendo: Qui enim peccat per ignorantiam, non peccat certè per studium calumniandi, & contra, qui libidine calumniam di peccat, is profectò nouit rei ueritatè, sed malitiosè ei repugnat.

Porrò autem prolixè repetit summam sententiæ de Veteri & Nouo Testamèto, quam Heshusius potentissimis & euidentissimis argumentis, imò potius uerbi Dei efficacissimis oraculis ac fulminibus, prorsus prostrauit, ut si eam ulterius Beza tueri uelit, non summaria suorum somniorum recitatione, sed diuine autoritatis testimonijs illi ualde opus sit. Quare ego eam partem non attingam. Remitto lectorem ad aureum illum, & etiã priorè Heshusij librum, quibus facis ualidè ueritas est defensa & asserta.

Inter alia illud nō possum præterire, quod citas locū Pauli, quod oēs Patres eandè spūalem escam ederint

ederint & eundē spūalem potum biberint, ad
dit de suo bis Atq; nos: Cū Paulus prima colla
tiōe manifestē solos Israelitas inter se cōferat:
postea demū eā collationē ad nos applicet. Pri
mū. n. exemplū illustrat, q̄ sicut Israelitg, licet
oēs eisdem ingentib. mysterij miraculis ac be
nificijs ornati fuerint, non tamen oēs etiā ser
uati sint, sed perpauci tantū quidā: Sic & nos,
etsi oēs cōmunicemus de eisdem sacramentis
& uerbo, non tamen omnes seruabimur, Vt
uero tanto magis nos illud exemplum moue
at, exæquat & assimilat, quantum potest, illo
rum mysticas umbras aut typos nostræ ueri
tati. Verūm de illius quoq; loci Paulini corru
ptione abundē eos Heshusius redarguit.

Illud sanē nō possum nō detestari, q̄ epistolā
ad Hebr. et alias scripturas, gloriosissimē noui
testamēti mysteria in sacramēta ueteribus p̄fe
rentes, eo fūco eludit, q̄ illa dicāt ex hypothesi
cogitationū aduersariorū: quasi tantū p̄pter il
los aduersarios ea dicta sint, & nō potius pro
pter ipsam rei ueritatē. Talib. p̄stigijs, si admie
tātur & nō potius (ut dignissimæ sunt) anathe
matizentur, quæuis scripturæ eludi possunt.
Mox. n. dicent hæretici, illa nō propter ipsius
rei ueritatē, sed tantum propter prauam ne
scio quorum hominum opinionem illa dici.

Postremò effusa suorū somniorū summa, cō
eludit hisce uerbis. Ex his quāta sit Illyrici in
his rebus ignorātia, cuiuis iam constare puto.
Quamprimū quis eorum pernicioso errori &
tot adiunctis sophismatib, nō assentitur, mox
in finitis

infinite conuicijs, & præsertim, q̄ sit ignorantissimus & stupidissimus asinus, Bestia, brutū ac pecus, proscinditur.

Bene habet, malo potius Christi pusillius alphabetarius esse toties per se suosq̄ affirmantis duo Testamenta aut fœdera esse, quàm Beza eruditissimus discipulus, qui cōtra expressissimum uerbum Dei contendit unicum reuera Testamentum esse, nisi quòd quibusdam ritibus uariant.

Postremis lineis negat suos sanguinem & corpus, quo hoc fœdus sanciat in typicum transformare. Atqui suprā abundè probauimus ex ipsorum proprijs scriptis, illis corpus in sacra cœna per Metonymiam transformari in figuram, signum & solum corpus sed (ut ad meam dēmonstrationem & epistolā ad Hebræos redeam) cū Paulus dicat, *Verus illud Testamentum à Moise sanguine typico uictimarum sancitū esse externa illa asperione, ut solent sacramenta externis quibusdā notis obsignari, addatq̄ hoc Nouum Testamentum meliori uictima sanciri, concedant tandem necesse est, hoc esse signum aut sigillum exterius communicatū, & nouum fœdus confirmans: sicut & illud olim à Moise externo opere fuit Israelitis communicatum.*

CONTRA 18.19.20: SOLVTION.

Has tres demonstrationes admittit. Vtinā id ex animo faciat. Ego enim in illis probaui euidenter, quòd ea communicatio corporis & sanguinis in sacra cœna fiat, quæ non tam rationem

tionē beneficij aut fructus huius fœderis obti-
neat, quàm externi signi aut sigilli eam confir-
mantis, sicut tum semper alias tum Exodi 12
in sanciendo sacramēto paschatis & porro 24
in pangendo illo Sinaico fœdere de sanguine
illius fœderalis uictimæ populo Dei cōmuni-
catum est, non ut fructus aut meritum oblari-
onis: sed signum aut sigillum tantum seu testi-
monium. Probauit etiam quòd uerba sacræ cœ-
næ, Hic est sanguis Noui testamenti, inde trā-
sumpta sint, & quòd sicut ibi propriè de corā
externoq; opere exhibito sanguine dicantur,
ita in nouo quoq; fœdere intelligenda accipi-
endaq; sint, de corpore & sanguine Christi co-
ram externoq; opere exhibito in sanctionem
aut constabilitationem huius fœderis, ut solent
tales notæ aut signa fœderum exhiberi.

Hæc omnia si ex animo admittit, faciliot
erit ratio concordia: Sin callidè dissimulat, &
ueluti silentio sepelire uellet cum oppugnare
non possit, urgēdus eis est, memoriaq; eorum
omnium renouāda. Quare adscribam 19 & 20
demonstrationem denuo.

19. demonstratio.

Perpetuus hic mos ac ius fœderum fuit,
ut de eiusdem fœderalis uictimæ carnibus &
suo modo etiam sanguine utraq; pars confœ-
derandorum participaret: Quare & hic Chri-
stus suum corpus ac sanguinem tum Patri in
sua passione obtulit, tum et nobis uescendum
in communiōe tradidit: Qua de causa etiam
sacrosanctum hoc fœdus cum sua passione cō-

F iunxit,

iunxit, ut ita uno eodemq; tempore utriq; parti per fœdus hoc coniungendæ suæ fœderalis uictimæ sanguinem tradere posset.

Quodd si diuersis uictimis aut sanguinibus sanxisset hoc fœdus erga Patrem, quàm erga homines, non perinde utraq; pars ad id teneatur ac obligaretur, certius de eius ueritate ac ualøre esse posset: Certum igitur est eundem sanguinem testamenti aut fœderalis uictimæ utriq; parti exhibitum esse. Quibus adijce & illud, quod Christus fuit mediator nõ tantum noster erga Deum, sed & Dei erga nos, nec tantum cum Patre nostri causa egit, sed etiam nobiscum Patris gratia, ut nos ipsi uicissim adiuugeret, nosq; de patris uoluntate confirmaret. Si eut ergo patri sese obtulit placando eũ, & feriendo nostro nomine cum eo fœdus, ita etiam ad nos conuersus nobis semet, dato corpore ac sanguine suo, in sanciendo hoc nouo fœdere aut testamento communicauit.

20. Demonstratio.

Illud Argumentum est etiam in priori scripto, seu in Fideli admonitione expositum, quod tamen hic quoque breuiter repetemus, quandoquidem maximi momenti est ad constabiliendam ueritatem, nempe quod in ueteri Testamento in feriendo fœdere de eiusdem fœderalis uictimæ sanguine tum Deo oblatũ est, tum & in populum atq; adeo etiam librũ fœderis sparsum. Quin etiam iisdem uerbis illud fœdus sancitũ est, quibus Christus in dando nobis sanguine suo usus est, quæ habetur.

Hebr. 9:

Hebra. 9. τὸ πρὸ αἵμα ἵσθαι, Hic est
sanguis Testamenti, &c. Idem etiam angelus
ac mediator Christus tum quoque populum
per Mosen ductavit, & illud fœdus inter De-
um & homines sanxit, Omnia ergo, in hac quæ
dem parte, istorum duorum fœderum con-
ueniunt, eademq; ratio feriendi fœderis utrobique
est. Vel potius hoc nouum ex illo trãsum-
ptum est, eoq; eius naturam ac proprietates
in hac conditione refert, ac in semet continet.

Quare consensus actionis ac uerborum fœ-
deris huius cum illo ostendit hoc fœdus inde
sumptum esse, eiusq; naturam referre, eodemq;
modo hic quoq; fœderalis uictimæ sanguine
utriq; parti cõfœderandæ exhibitum, ac perinde
de quæ uerba sacre cœnæ propriè accipièda esse,
& nõ figuratè, sicut & ibi propriè accepta sunt,
quandoquidè eadè ac in simili re ibi usurpata
sunt, nèpè, Hic est sanguis Testamenti &c. Eui-
dentissime igitur ista duorum fœderum col-
latio in sacra cœna exhiberi cõmunicationem
corporis Christi demonstrat. Hactenus recita-
ui duas meas demonstrationes, quas se conc-
dere affirmauit. Expendatur igitur earum sen-
sus ut uerissimus sicut & 18. Iubet nihilo mi-
nus in fine, ut probè corpus Christi in ter ris ef-
fe, & externo ope fieri. Ego aut dico id satis in
istis ipsis demõstrationib. demõstrari, qa notè
aut tessere cõfirmãtes fœdus, ut est sanguis fœ-
deralis uictimæ coram idq; externo ope adesse
debeat. Tum porrò Christus in terris dixit te-
statusq; est, et quidè in sacra cœna in terris pos-

ministri sui dicit affirmatq; de illo coram exhibito cibo ac potu, Hoc est corpus, hic est sanguis meus. Cuius uerbo testimonioq; si quis assentiri nō uult, is sanè in sua pertinacia persistat, & meditetur dies noctesq; sophismata, quibus se aliosq; remouēs ex oculis uerbum filij Dei, decipiat & excecet: ut isti profecto strenue seduloq; factitant.

CONTRA 21. SOLVTIONEM.

Vigesima prima demonstratione primum ostendi ex Pauli 1. Cor. 10. & 11. textu diligenter considerato & inter se collato Corinthios omnino Sacramentarium quendam errorem habuisse de nuditate panis absentiaq; corporis Domini, eoq; Paulum eos redarguisse, cū quadam acerbitate interrogando, an negarēt aut ignorarent, poculum benedictum & panem fractum esse participationem corporis ac sanguinis Christi, & quæ aliæ ibi multæ probationes adscriptæ sunt. Quare dum Paulus eorum impiam opinionē redarguit, nostros quoq; aduersarios tantum reuera corpus Christi à sacra coena separantes (ut ipsimet confitentur) quantum cœlum à terra distat, redarguit.

Secundò ostendi Israelitis non propriè fuisse Sacramenta aut religionis partem esum Mannæ, transitum maris rubri, & potionem aquæ de petra, sed propriè terrena quædam beneficia, ne isti illas umbras cum nostrorum Sacramentorum ueritatem commiscendo & argutando, ut solent, ueritatem nostrorum Sacramentorum, symbola pro ipsis rebus iactando,

iacando, euacuarent. Postremò ostendi, quòd dum Paulus dicit omnes Israelitas pariter eundem spiritualem cibum ac potum sumpsisse, multo magis uelit indicare nos Christianos dignos ac indignos ex æquo eadem Sacramenta plenè percipere, tametsi ea alijs sint ratione effectus salutaria, alijs exitialia. Confert enim illos nobiscum, quòd sicut illi illos spirituales cibos omnes ex æquo perceperint, ita nos quoque hosce.

Quid ergo ad hæc tam firma & ex manifesto uerbo Dei sumpta solutio dicit? In initio & in fine ponit diuinationes, in medio improbam calumniam. Singula inspiciamus.

Prima diuinatio sic incipit. Respondeo (inquit) **PROBABILE** non esse Corinthios, saltè pluresq; adeo fuisse imperitos, &c. Ex ea sua probabili aut improbabili coniectura infert. Non rectè igitur Illyricus agit, qui Corinthijs iniuriam facit: Vbi uerò me ex sola probabilitate dānauit: redit & concedit, quod ante dixerat non esse probabile, inquiring. Sit tamè ita, si libet, & adeo fuerint illi rudes & imperiti, etc. Sic iste rhetor declamitat ex suo probabili ac improbabili in rebus Theologicis, meq; condemnat: Mox tamen ueluti oblitus sui, meam sententiam concedit. Hæc est prima pars ipsius solutionis.

Secundo loco ponit atrocem calumniam hisce uerbis. Quòd autem nugatur Illyricus res illas non tam fuisse religionis ergo, q̄ terrenæ & corporalis utilitatis causa Israelitis da-

tas, quis tandem Illyrico credet potius quàm Paulo spirituales illas uocanti, ipsiq; adeo petre nomen ipsius Christi tribuenti? Imò quis istam prophanam Illyrici audaciam non excratur?

Huic calumniae oppono historiam Exodi, quae clarè docet illa Dei beneficia propriè corporalis necessitatis gratia fuisse diuinitus data, non ut essent religionis partes. Eodem faciunt Psalmi eadem illa beneficia celebrantes. Certè si fuissent uera Sacramenta, Moyses aliquando tandem, toties eadem populo illi stupido inculcando, detexisset, quippe qui etiam minores ritus adeo illis crebro repetat ac declaret.

Sed opponit ille Paulum ea uocantem spirituales escam.

Respondeo. Audiatur hic non meum, sed aeterum Patrum testimoniū, qui clarè dicunt, ideo ea à Paulo sic uocari, quia erant res aut beneficia non naturaliter, sed miraculosè præstita, seu ratione causæ efficientis, non formæ aut finalis. Adscribam primum locum Ambrosij, qui ibi simul indicat aquam & petram non propter sacramentum dici Christum, ut iste uult, sed ipsummet Christum suo nomine significari & uocari petram metaphoricè, aquam & omnia alia bona illi populo suppeditantem.

Petra autem erat Christus) Manna & aqua (inquit Ambrosius) quæ fluxit de petra, hæc dicit spiritualia, quæ non Mundi lege

parata sunt, sed Dei Virtute, sine Elemento-
rum commixtione ad tempus creata, habentia
in se figuram futuri mysterij, quod nunc
nos sumimus, in commemoratione Christi
Domini. Ideo & panis angelorum dictus est,
quia Virtute, qua Angeli subsistunt, creatus
est, hoc significans, quia de cœlis uenturus
erat, qui spiritualiter pasceret, Vnde & Man-
na primum dominico die uenit de cœlo ad
saturitatem populi. Sequens autem petra di-
cta est, quæ intelligitur esse Christus. Vbi e-
nim deficiebat humanum eis suffragium, ade-
rat Christus: ideo sequebatur, ut ubi defecis-
set ille subueniret, nec enim petra aquam de-
dit, sed Christus.

Sic & Theophilus ac Occumenius expo-
nunt eum locum. Hieronymus cibum spiri-
tualem intelligit dici Manna, quatenus fuit ty-
pus uenturi Christi. Sic & multi alij exponunt.

Ob eandem causam Manna uocatur eti-
am panis Angelorum Psal. 78. non quod reue-
ra eum angeli comederint, sed quod cœlitus
fit uisus descendere, perinde ac si angeli ei su-
am annonam communicassent.

Sed quis melior tantarum rerum censor
quàm Christus ipse, qui Ioan. 6. Manna secum
conferens negat FUISSE VIVIFICVM PA-
NEM, sed tantum terrenum, quod si fuisset ue-
rum sacramentum, & eius sacramenti res ipse
met Christus in Manna, aut cum Manna man-
ducatus, ut Beza uult, nequaquam profe-
rò id dicere potuisset. Docet igitur clarissime

ibi Dominus perinde Israeliticum illud Man-
na fuisse panem poreūtem, sicut suos illos mi-
raculosos panes, quibus eos paulo ante satu-
rauerat, quosq; illi sectabantur & captabant.

Fuit igitur Manna reuera corporale bene-
ficium, sed spirituale dici potest, ratione causæ
efficientis miraculosæ, ut modo ostendi Am-
brosium & alios exponere: Addat si quis uult
quia fuit typus futurorum spiritualium bene-
ficiorum: Item quia excitare debebat omnes
sanos, illud tam grāde ac miraculosum bene-
ficium ad studium ueræ pietatis. Cū igitur
Christus ipse pronunciet, Manna non fuisse ui-
uificum cibum, sed propriè tantum huic ter-
renę uitæ destinatum, quis non execretur istā
istius profanam audaciam calumniandi ueri-
tatem cœlestē, nō me miserum homuncionē?

Sic & Oecolampadius Mannam de terre-
no tantum cibo intelligit hisce uerbis loquēs.
Ita distinguit inter Manna: quia manna non
absq; diuino dono concessum Patribus: sed il-
lud manna nemini concedebat æternam ui-
tam. Qui hodie comedebāt solum uno die pa-
scebantur, & sequenti die iterum colligere co-
gebantur. Id est, externus ille cibus non potuit
illis æternam uitam concedere.

Postremò iterum diuinat Paulum longè
alio sensu dixisse omnes Israelitas comedisse
eandem spirituales escam, quàm Illyricus pu-
tet, sed nō probat, ut solet, quia τὸ αὐτὸς εἶπα
sufficit tanto uiro. Sic in fine itidem sua autho-
ritate pronunciat, non magis incredulos perci-
pere

pere corpus Domini, quàm si dixerimus aliquem dentibus, oreq; carentem corporali cibo uesci. Sic ille meas demōstrationes gladio suæ audaciæ ut Alexander Gordium nodum resoluit.

CONTRA 22. SOLVTIONEM.

Confundit in unum caput solutionem quæ tuor demōstrationum, 22, 23, 24, & 25. ut sic melius in tanto, tamq; confuso cumulo latere possint eius sophismata, & si quid non solutum relinquit, Ego tamen, quoad potero, distinguam, ut singulæ tractationes separatæ, tanto facilius dijudicentur, minusq; lectorem aut rudem, aut etiam festinantem, perturbent.

In hac igitur 22 mea demōstratione ostēdi Caluinum & Osiandrum eādē ratiōnem ac medium iustificationis facere, nempe inhabitationem Christi totiusq; diuinitatis in nobis. Id uerò ut tanto clarius monstrarem, contuli diligenter eorum testimonia bona fide ac prolixè recitata, quæ sæpe ita ad uerbum conueniunt, ut possis penè suspicari alterum ex altero aliquid descripsisse.

Ad hanc uel demōstrationem uel collationem utriusq; illorum cōmunis erroris, & ad tam euidētia & potentia testimonia nihil aliud Beza respondet, quàm ut dicat, Caluinū præ omnibus alijs præclarissimè Osiandrum refutasse, meq; eius institutiones legere iubet. Ad testimoniorū uerò ex utriusq; libris prolatorū explicatiōne ne gry quidem aut hilū.

Respondeo. Fieri potest, ut aliquos eius et

rores, aut erroris partes refutauerit, in aliquibus autem minimum cum eo sentiat. Fieri etiam potest, ut postea rectius edoctus aliorum scriptis, sententias suas emendauerit: satis enim serò ac post alios omnes eum refutauit, & quidem, quantum mihi constat, post eius mortem demum. Responde interim tu ad testimonia euidentissima meæ demonstrationis, siquidè professus es, te eas uelle soluere ac refutare. Vbi ad hæc testimonia responderis, uidebimus ea, quæ sunt in institutionibus istis aureis: certè negari non potest, utrumque docere nos iustificari ac saluari per illam seu in habitationem seu incorporationem, qua caro de carne, & os de ossibus Christi fiamus, nec oppugnat in institutionibus Calvinus hanc Osiandri sententiam, quod ad ipsius substantiam, sed tantum quandam eius proprietatem taxat.

Sic & Beza subinde in hoc ipso libello bene Osiandricè inculcat, oportere nos Christum intra nos recipere, ut postea ex eo in nobis **IN HABITANTE OMNIA HAVRIAMVS.**

Dicit Calvinum præ cæteris omnibus clarè ac solidè errores Osiandri in suis institutionibus refutasse. Grandis profectò hæc iactantia est. Vix enim ei scriptioni duas pagellas impendit, quibus ægrè enumerari, ne dum explicari ac insuper redargui omnes eius errores possint.

Et quoniam adeo contumeliosè tum meum alios eruditiores, ut Vuestphalum, D. Heshulium,

Heshufium, D. Vuigandum, & alios exagitat, tanquam rudissimos afinos, quod in ipsius ueritatis damnum, & infinitorum hominum salutis detrimentum cedit, dum simpliciorum mentes in eam opinionem incidunt, tanquam illi soli sint lumina mundi, qui errare, sicut ipsemet sanctissimus, nequeant. Cogor igitur aliquid hinc adscribere, quod mihi modo in mentem uenit.

Memini ante complures annos mihi clarissimum uirum. D. D. Hermannum Vecheldum, nunc syndicum Lubecensem, recitare literas Caluini ad se coram eximio ac prestante Theologo D. D. Ioachimo Morlino, quibus meam refutationem Osiandri miris laudibus extollebat, & alijs omnibus praeferbat. Cum tamen illa latina editio, quam ille legerat, fuerit plane impolita & imperfecta, ac nunquam meo iussu aut me sciente edita, nam Germanicam eum non opinor intellexisse.

Sic & tempore Interim ac Adiaphororum, miris laudibus ab illis hominibus celebrabar: Mox ubi intellexerunt, me eorum sententiam improbare, repente me tum pessimum tum indoctissimum hominem, qui nihil prorsus istarum rerum intelligam, proelamare ceperunt: sicut & hic Beza in omnibus ferme lineis facit.

Hæc non eo recenseo, quod eum ipsis aut alijs de laude eruditionis certem, quam omnibus aduersarijs semper facile concessi, sed ut pusilli Christi agnoscant, quam isti diuini heroes

heroes non sincero accādidō iudicio, sed tñ-
tum prauis affectibus interdum ducantur ac
impellantur, ut quiduis de quouis audacissi-
mè pronuncient: eorūq; non illorum thraonica
ostentatione & nostri contemptu, sed euiden-
tibus uerbi Dei testimonijs rerum ueritatem
mētiantur, nisi ulro seduci ac perire uolunt.

CONTRA 23. SOLUTIONEM.

In 23 demonstratione confuto istum mo-
dum apprehendēdæ iustificationis aliorumq;
Christi beneficiorum per inhabitationē Chri-
sti, quē errorem cōmunem esse Caluino cum
Osiandro in præcedēte prolatis eorū prolaxis
consentientibusq; testimonijs demonstrauit,
quam demōstrationem iste non refutauit ut
suprà admonuī: Ad hæc igitur rationes hu-
ius confutationis conatur respondere in hæc
solutione.

Primum uerò arguit me contradictionis,
quia et ipse eandem sententiam profitear, quā
in illis oppugnare coner, ut qui in sacra cœna
præponam illam Sacramentalem aut corpora-
lem manducationem spirituali fructiōni. Re-
spōdeo. Violentum sophisma est, ne dicā quid
grauius. Nam tripliciter toto cœlo differt mea
sententia ab illorum, nec iam quicquam dico
de eo, quod ipsi spiritualement, ego corporalem
manducationem, constituāt, quod ipse præoc-
cupat, licet & in eo ingens discrimen cōsistat.
Primum ego loquor de illa subita Sacramen-
taliq; perceptione aut manducatione, quæ ibi
ueluti ad unum momentum fit, ut sit signi-
ficantissima

ficantissima certissimaq; tessera, cōfirmans illud foedus, cum sit sanguis noui Testamenti: illi loquuntur de perpetua quadam inhabitatione & incorporatione. Secundò, ego non facio illam māducationem medium quoddam, necessario apprehendens iustificationem, quā doquidem etiam impij sacramentaliter corpori Domini communicant, nec tamen propterea spūalia beneficia accipiunt. Postremò ingens discrimen in eo est, quòd illi uolunt suam illam incorporationem aut inhabitationem esse unicum perpetuum, ordinariūq; modum aut rationem apprehendendæ iustificationis aliorumq; beneficiorum Christi, sine quo nemo unq; iustificatus aut saluatus sit. Ego uero dico illam Sacramentalem manducationem, esse quiddam nouum, extraordinarium, non inde à condito mundo existēs, sed tantum in hoc Sacramento institutum, sine q̄ innumeri seruari sint ante hoc sacramentum, & adhuc iustificantur ac seruantur non accipientes id sacramentum, siue in pueritia, siue aliqui, modo non abstineant data opera.

Hinc liquido quisuis candidus lector cernit, quàm prorsus de alia re ego loquar, quàm illi, non solum aliter: ut non solum in qualitate, sed etiā in ipso subiecto, de quo agitur, differamus. En uides quàm peruersum hoc sophisma sit.

Succedit huic aliud leuius. Cū ego dixi, eos affirmare inhabitationē esse medium aut instrumentum, accusat uocem instrumenti, ne
gans

gans sic Caluinum loqui aut esse instrumentum instrumenti. At uoce medij utitur. Præterea potest esse instrumentum instrumenti, ut in ista ipsa re uerbum est instrumentum ad fidem, & fides ad percipienda Christi beneficia.

Post hæc recitat meum argumentum ex Eph. quinto & Ezech. decimosexto petatum, cuius hæc sunt uerba: in eo ipso loco Ephes. 5. unde aduersarius uel maximè istam suam mysticam manducationem probat, Primum lauatur & mundatur Ecclesia, deinde demum sistitur Christo, ut gloriosa & munda sponsa, eiq; coniungitur, fitq; caro de carne, & os de ossibus eius, seu, ipso in ea habitante illum incorporatur. Præcedit ergo remissio peccatorū & ablutio per sanguinem Christi illam ipsam incorporationem aut summam sponsi cum ea cohabitationem, de qua eo loci agitur. Non ergo per illam inhabitationem diuinitatis iustificamur, sed contra inhabitatione iustificationis effectus est.

Verū eadem ista coadunatio, & quasi quædam finalis connexio Ecclesiæ cum Christo etiam plenius Ezech. decimosexto, describitur, ubi Christus primum eam inuenit desertam, derelictam, ac immundam, & in suo sanguine uolutatam. Deinde eam educauit, mundauit, uestiuitq; & sibi tandem adiunxit.

Hæc mea testimonia iste non mox dissoluit, declinans eorum impetum ac sincerum lectoris iudicium, sed colligit aut fingit, nescio quæ absurda, ut lectorem a consideratione & pon

pondere horum argumentorum abducat, & contra nos ueramq; sententiam irritet: quo postea ab eo placidè qualemcunque solutium culam aut potius elusionem pro uera (ut fieri solet) accipiat. Agnosco hoc esse non uulgaris Rhetoris, ne dicam Sophistæ stratagema, sed tractanti sinceriter uerbum Dei nequaquam conueniens, nec certè spiritui sancto probatum.

Sed age sequamur eum, quo nos extra argumentum, ad sua sophismata digrediens abripit, ne uideamur magis non potuisse quàm noluisse ad ea respondere, neue lector imperior suspicetur magnum quoddam robur ueritatis in eis contineri.

Primum dicit hinc sequi prius nos iustificari quàm Christum possideamus, adeo ut nobis iustificatio Christum, non autem Christus iustificationem tribuat. Respondeo: Nequaquam id sequetur. Confundit res diuersissimas ut impurus ille coquus Plautinus. Aliud enim est, quòd Deus unigenitum nobis tradidit inde ab æterno, etiam antequam eius carnem comederemus, imò & antequam ea conciperetur, quòd se pro nobis inimicis suis sponsozem Patri obtulit, in se reatum nostrum suscipiens, quodq; ille nobis natus, & pro nobis mortuus est, cum adhuc inimici essemus, quodq; sua passione redemptionem æternam inuenit, eumque thesaurum in suum cœleste tabernaculum, ut id inde distribuatur, transtulit, quod sanè hoc unum
agno-

agnoscendum est uera fide, non ut nunc pri-
mum nobis à Patre donetur, aut pro nobis pa-
tiatur, quæ dudum ætatē peracta sunt, sed ut,
inuitati per legatos eius ad reconciliationem,
ad thronū gratiæ festinemus, ibiq; per & pro-
pter illum mediatorem de ipsius thesauro re-
conciliationem cum Patre, seu condonationē
culpæ ac pœnæ consequamur.

Aliud inquam est hæc uetustissima dona-
tio filij, quam per fidem grata mente agnosce-
re debemus: Aliud autem quod insuper nos si-
bi repurgat in templum sibi ac Patri & spiri-
tui Sancto, quodq; porro nos corruptos homi-
nes, per suum spiritū renouat, seu nouum ho-
minem in nobis condit, ut simus sancta mem-
bra sancti eius corporis: neq; enim ille non re-
natos seu ueterem Adamum agnoscit pro ue-
ris membris corporis sui. Et deniq; aliud est
inhabitatio spiritus sancti in cordib. nostris.

Non ergo nego prius esse, q; Deus a deo di-
lexerit mundū, ut largitus sit hominibus filiū
suum, cumq; mediatorem constituerit, ut por-
ro homines audientes hoc per Euangelium
agnoscerent, inuitatiq; ad reconciliationem fi-
de accederent thronum gratiæ, ac per & pro-
pter illum mediatorem reconciliarentur.

Calumniōse ergo ista absurda contra me
congeruntur. Atq; tum hæc uanissima accusa-
tio, tum illa quod & ipse dicam nos per incor-
porationem iustificari subinde falsissimè ite-
rantur & ingeruntur, unde etiam me esse Osi-
andristam proclamat.

Postquam

Postquam me istis absurdis fatis acerbè ex-
agitauit, tandem fatetur me discernere man-
ducationem sacramentalem aut externam ab
interna spiritualiq; inhabitatiõe. Si hoc à prin-
cipio huius solutionis fecisset, nihil opus fuis-
set tot tamq; fœdis accusationibus, cum nullũ
earum fundamentum causamq; haberet.

Postremò blasphemè quærit, quo perueni
at illud corpus à nobis ore sumptum, an excer-
natur &c. Reprimat eum filius Dei potenter.
Nos tantum de hac re credimus ac docemus,
quantum filius Dei docuit, nempe eum de il-
lo in externam sacramentalemq; manducati-
onem dato dixisse, Hoc est corpus, hic est san-
guis meus. Filius Dei, qui uenit, ut destruat o-
pera Diaboli, istas eius impias fannas & sarca-
smos suorum mysteriorum potenter coargu-
at & retundat, Amen.

Ulterius pergendo, incipit me urgere qui-
busdam quæstionibus, quibus id tandem ef-
ficat, nos, antequam ad sacram cœnam perue-
niamus, iam credere & Christo incorporatos
esse, eiusq; membra existere, eoq; non præire
sacramentalem aut externam manducationẽ
spirituali.

Respondeo. Hi tragici clamores nihil pror-
sus contra præsentem demonstrationem faci-
unt, in qua non differo, quomodo res, actio-
nes aut partes huius sacramenti sese inuicem
consequantur : sed quòd in genere aut tota
Christiana pietate in doctrina iustificationis
inhabitatio diuinitatis aut Christi non sit iu-

stificationi præponenda. Aliud est simplicitas
aut in genere de motibus ueræ pietatis differe
re: Aliud de partibus & actionibus huius Sa
cramenti. Cur ergo tam Sophisticè ac im
portunè res diuersissimas miscet ac confun
dit?

Urget etiam ac clamat, spirituales man
dicationem multo ante sacræ Cœnæ sumpti
onem peractam, nempe statim initio in Bapti
smo, nec se propter eam percipiendam sa
cram cœnam ullo modo accedere, quod est di
ligenter notandum. Verba eius de hac re inter
alia hæc quoq; sunt.

Nec enim ad cœnam accedimus, ut tum
primum Christo incorporati (idem Bezae est
Christo incorporari, quod spiritualiter fide
eum comedere, ut ex innumeris eius locis pro
bari potest) percipiamus ipsius bona, quam &
iam antea in Baptismo ipsum **INDVERI
MVS**, ut in ipso ablueremur ab omnibus pec
catorum sordibus, & peccato mortui, in nouã
uitam resurgeremus, & postea uerbo uitæ per
fidem apprehenso, rursus propius cum eo co
aluerimus, sed ut Christi magis ac magis par
ticipes facti, in ipso adolescamus: siue ut, quod
IAM obtinimus, in nobis magis ac magis
OBSIGNETVR.

Quæro ex te Beza, quomodo ista tua uer
ba conueniant cum illis in Decima solutio
ne positis. Quibus expresse affirmas, sacræ
Cœnam tantum ideo institutam esse, ut talem
mandicationem, aut incorporationem Chri
sti

sti percipiamus, quæ ita sonant: Christum
manducasse nihil aliud declarat, quam fide
Christum in Sacramento oblatum apprehē-
dissime: siue Christo **I N C O R P O R A**
T V M esse, ad uitam æternam ex eo haurien-
dam, cuius rei gratia tota hæc mystica actio
est à Christo instituta: istam Christi **M A N**-
D V C A T I O N E M meritò illud esse dici-
mus, **Q V O** externa **I L L A O M N I A R E**
S P I C I V N T.

En hîc clarè dicit Beza totam sacram Cœ-
nam ad hoc institutam esse, ut Christum ibi
apprehēdamus, māducemus, eiq; in corpore
mur. At in priori dicto grauitèr affirmarat se
omnino eius rei percipiendę gratia ad sacram
cœnam non accedere. Sic solent falsa dicentes
sibi met sępissimè cōtradicerè, iuxta illud, **Mē-**
dacem oportet esse memorem.

Verùm illa prior Beze sententia totum istū
sacramentarium errorem redarguit & euer-
tit. Si enim iam antea Christum spiritualiter
fide comederunt, seu omnino illi incorpora-
ti sunt, nec uolunt ad sacram Cœnam huius
rei gratia accedere, sed tantum, ut ista iam fa-
cta manducatio in eis obsignetur: qua ergo
fronte ac conscientia adeo importunè decla-
mitant & uociferantur in illis huic sacramen-
to aut sacrosancto Testamento proprijs uer-
bis, **Accipite & Comedite ac Bibite, Hoc**
est corpus meum, spiritualement illam mandu-
cationem institutam mandatamq; esse, eoquē
illam sacramentalem, seu externam, quæ
G 2 huic

huic sacramento soli propria est, euertunt.

Quis quæso unquam audiuit clarius redargui sacramentarium errorem, qui intrudit spirituales incorporationē in uerba, Hoc est corpus meum, quàm hic ipse eius patronus modo facit. Ille iam antea habet (ut audis) illā manducationem, nec planè eius causa sacram cœnam accedit. Quæ igitur tandem manducatio Domini ibi remanet? nostram illam sacramentalem non fertis, uestram istam spirituales iam antea habetis, nec omnino eius causa illuc acceditis: Reliquum ergo est, ut nullam planè manducationem corporis Domini ibi relinquatis, sed tantum symbolorum perceptionem.

Hisce sophismatibus & absurditatibus artificiosè, sed præter omne ius, non tam contra me, quàm contra ipsam ueram Christi sententiam, quam profiteor, & illustria oracula Dei, quæ proposueram, congestis, cum se iam satis animum auditoris abalienasse à me & hisce uerbi Dei oraculis putauit, tandem redit ad ea, ac illa utcunq; eludit.

Primum locum ad Ephe. 5. ex quo ipso urgent isti cum Osiandro suam illam incorporationem, eludit, tanquam si per illas plenas Christi cum Ecclesia nuptias, ut sibi eam fistat mundam, &c. non intelligat istam coniunctionem aut incorporationem, sed inconstanter, modo hoc, modo illud diuinat: iam intelligit de noua obedientia, affirmans eundem esse dicti huius sensum, qui cantici Zachariæ,

ut

ut ambulemus in sanctitate & iusticia coram ipso: iam contra de æterna glorificatione conferendo cum illo Pauli uoto, Cupio dissolui & esse cum Christo. Item, Aduenæ sumus & peregrinamur à Domino.

In quibus non considerat, quòd non tantum diuersissimas res, sed etiam planè contrarias uult per idem dictum intelligi: diuersissimæ enim res sunt huius uitæ noua obedientia, & futuræ gloria: contrariæ autè sunt quia præsentem uitam piorum modo facit esse præsentiam coram Domino, modo absentiam ab illo, quo nihil magis contrarium esse potest, & tamen utrunq; horum contrariorum per illud unum dictum uult intelligi, ut istud eius commentum aut elusio euidentissimi oraculi Dei seipsam palpabiliter redarguat ac uertat.

Consideremus igitur contra istas eius nebulas sophismatum, ipsam lucem uerborum spiritus sancti, pulcherrimo ordine depingentis totam rationem nostræ in hac uita reconciliationis ac coniunctionis cum Deo, quæ, discussis istius sophismatum nebulis, optimè se ipsam defendet. Primo loco ponitur passio Christi pro nobis suis inimicis facta uersu 25. in uerbis, Tradidit semetipsum pro Ecclesia. Secundo loco ponit uersu 26. Iustificationem dependentem aut profluentem ex passione inquit, Vt eam sanctificaret, mūdans eā lauacro aque per uerbum. In Baptismo enim lauamur sanguine Christi ab oībus peccatis, ut Ioānes

restatur. Porro ulterius progreditur ad inhabi-
ratione, quæ exprimit per cõugalis cõiunctio-
nis uerba, ut eam SIBI SISTERet, uersu 27:

Quid sit sponsam iam ornatam & paratã
sponso sistere ad nuptias notum est. Ad eas i-
gitur terrenas nuptias alludit Paulus hisce
uerbis, aut ea potius à terrenis nuptijs sumit,
& huc per Metaphoram transfert: simul au-
tem renouatione intelligit per illa, Gloriosam
non habentem maculam aut rugam. Non di-
cit, ut eam Patri sisteret, qd de uita æterna intel-
ligi posset, quo ipse ista uerba uiolenter rapit:
Sed sibi sponso aut marito ad coniunctione.

Postremo postquam ex hoc exemplo Chri-
sti intulit uersu 28 & 29, quomodo etiam uiri
suas uxores fouere debeant, redit mox uersu
29 ad illustrandam illam postremam coniun-
ctionem, seu illud SISTERET SIBI, seu il-
las nuptias incorporationemq; Christi & Ec-
clesiæ, qd dicit a deo arte inter se copulari, ut
Ecclesia fiat aut sit caro de carne & os de ossi-
bus sponsi aut mariti sui Christi. Atque hæc
ultima etiam Calvinus de Incorporatione aut
spirituali manducatione seu inhabitatione
Christi, quæ omnia ipsi pro eodem habent, ex-
ponit: quam tamen iste uult primo loco ante
omnem mundationem poni, in uerso nimi-
rum toto textu Paulino & ipsarum rerum ne-
cessario ordine.

Hunc luculentissimum textum manife-
stissimamq; seriem rerum, ac motu in homi-
nis conuersione ac salute, quæ hic à Paulo per-
spicue

spicue pingitur, oppono omnibus istius artificiosus sophismatibus & tragicis clamoribus. Hic enim palpabiliter uera series spiritualium motuum, rerum & beneficiorum Christi proponitur: ut qui modo sponte cecutire & errare non uult, eam ignorare non possit.

Postquam illa inconstanti & sibi met contradicente glossa inuoluit testimonium Pauli, prouocat tandem ad Ezekielem, eumq; facit istius controuersie & ueri sensus scripturae iudicem. Sit sane iudex, & Paulo assideat, quoniam & ego eum prius citaueram. Audiamus igitur attentis auribus & animis, quid hic Dei Propheta de ista controuersia pronunciet.

Prima ergo pars eius sententiae ita sonat: Et TRANSIUI IUXTA TE, & uidi te foedatam in sanguinibus tuis: Et dixi tibi in sanguinibus tuis VIVE, & dixi in sanguinibus tuis VIVE.

Consideremus hanc primam partem sententiae de ista controuersia late. Hic primum describitur omnium hominum extrema iniustitia, tum originalis tum actualis: secundo in hac ipsa iniustitia aut peccatis promittitur eis uita, ubi simul notabile est, quod dicit TRANSIUI iuxta te, non dicit intraui in te. Quid autem est ista uita in medio sanguinum ac immundiciarum aliud quam remissio peccatorum? Bis uero id repetitur, quia mirabile est, quod in medio peccatorum, quibus reuera immersi iacemus, nihilominus per Dei imputationem ac uerbum seu absolutionem iusti, & Deum propitium habentes

pronūciamur, seu uita salutēq; nobis donatur.

Postquam uero dixit de hac prima mundatione aut iustificatiōe, pergit dicere de quodam confectione, id est, remissione peccatorum: Secunda pars sententię istius iudiciarię à Propheta latę est, quod postquam quędam de incremento ratione populi & similitudinis dixit, subiungit hęc uerba: Et transiui iuxta te & uidi te. & ecce tempus tuum, tempus amorum, & extendi oram uestis meę super te, & operui turpitudinem tuam: & iuraui tibi, & ueni in fœdus tecum, dicit Dominus Deus, & facta es mea.

Hic iterum audimus duo quędam diuersa: primum Deum uidisse nos nudos, & ueste sua texisse turpitudinem nostram. Vbi obseruanda sunt duo malitiosa sophismata istius: alterum quod per illud tegere uult intelligi coniugalem copulam, cum pater eius Calvinus illi in suo commentario super Ezech. contradicat duabus uocibus, dicens, Est **DI-
VINATIO INFIRMA**, cumq; uideat mox sequentia isti interpretationi repugnare: & deniq; cum etiam ipsorum Gallica Biblia istam confectionem de mundatione à peccato exponant. Alterum sophisma (alij falsationem dicerent) est quod citans textum hunc, distrahit & studio excludit illud, Et texi turpitudinem eius, quę Calvinus ita paulò clarius extulit hisce uerbis: Dicit Deus se expandisse alam uestis, VT tegetet probrū & fœditatē eius, &c.
En audis Ezekielem per os tui præceptoris

ris loquentem, quisnam sit usus aut sensus istius expansionis uestis super nos nudos, non uidelicet nuptiale coniunctionem, ut tua INFIRMA DIVINATIO uult, sed cōtectio probri ac turpitudinis nostræ.

Quid sit regi ueste Christi sponsi turpem nuditatem nostram, satis declarat Dauid & Paulus, qui docent esse cōtectionem ac non imputationem peccatorum, aut iniusticiæ nostrę ob imputatam iusticiam filij Dei, sicut iniurio excoriatę ouis uellere tecta est turpis nuditas primorum parentum,

Secundum est, quod hic Ezechiel pronunciat, coniugium factum inter istam iuenculam, cuius sceditatem sua ueste texerat. Quod coniugium sit sanè ista spiritualis māducatio, inhabitatio ac incorporatio. Illi uerò mox lotionem renouationis & ornamenta uariorum donorum spiritus sancti adiungit. Ita uidemus & audimus, expenso diligenter textu sententię ab istis duobus iudicibus de nostra cōtrouersia latę, non tantum Paulum, sed & Ezechielem secundum me, cōtra Bezam disertissimè & grauissimè pronunciare.

Recipiat ergo in se illud tetrum maledictum, quo ista sua sophismata concludit, cuius hæc sunt uerba. Quæ cū ita se habeant, & tamen te non pudeat ordinem mutare, quasi Deus eam primum mundauerit, uestierit, & postea tandem sibi adiūxerit, deprehenderis falsarius Illyricę, & manet inuicta Dei ueritas. Vter tandem nostrum ex præcedentibus falsa

rius esse conuincitur Illyricus ne an Beza potius?

Postquam aduersarius adeo sincerè (ut au diuimus) refutauit duo prædicta Scripturæ te stimonia, pergat ad tertium ex 14 Ioannis sum ptum. Vbi tamen manifestissimè primo loco ponitur fides, postea dilectio aut fauor Dei er ga nos, Postremo habitatio diuinitatis nobi scum. Hoc testimonium uariè conatur inuer tere, & à uero sensu natiuoq; abducere.

Primum uerò cauillatur, quod effectum accipiam pro eo, qd est consequens. Nō est mei propositi singula prorsus mea uerba tueri, aut negare me usquam quicquam improprie lo cutum esse. Sed tamen hic affirmo rectè posse dici Iustificationem esse causam omnium se quentium beneficiorum. Nam iustificatio est plena reconciliatio cum Deo, quæ nos facit ex hostibus filios Dei. Ob hoc autem ipsum, quia Deus iam nos pro filijs habet, largitur nobis omnia sequentiâ beneficia. An non est ado ptio causa omnium sequentium beneficiorum & hæreditatis?

Sed quid longo certamine opus est? an nō spiritus sancti donatio & inhabitatio, seu po tius ipse spiritus donatus & inhabitans in no bis uocatur à Paulo spiritus adoptionis aut fi liationis, quia tantum datur filijs Dei factis, & ideo etiam datur hominibus, quia filij Dei sunt facti? An non est ergo donatio & inhabi tatio spiritus sancti effectus adoptionis, & re conciliationis?

Hic

Hic uerò simul etiam habetur totius huius nodi solutio: Si enim spiritus inhabitatio donatur iam factis filiis ac cum Deo reconciliatis: & porro inhabitatio spiritus sancti eadem est, quæ Patris ac filij, sequitur necessarijs. simè inhabitationem sequi post iustificationem seu reconciliationem.

Sed iam uideamus cauillationes, quibus istud Christi oraculum, à me citatum, à uero sensu abstrahere conatur. Primum uerò ipsum dictum adscribam, ut omnia melius intelligi queant. Si quis diligit me, sermonem meum custodiet, & Pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & Mansionem apud eum faciemus.

De prima uoce, si quis diligit me, postremo loco obijcit, quòd si ordo exactè hic obseruaretur, sequeretur aliquem prius diligere Deum quàm diligatur ab eo. Respondeo, Loquutio, si quis me diligit, significat omnino uerum cultum & ponitur in genere ac sine tempore, ut sæpe solent uerba Hebræ. quod & ipse annotat: Sensus ergo est, si quis uolet esse meus uerus & sincerus cultor. Quod apparet etiam ex illo non ita longè præcedente uersiculo, si quis habet præcepta mea, & seruat ea, ille est diligens me, id est, ille est uerus & germanus meus cultor, Sensus ergo, si quis me diligit, id est, quicumque uult esse uerè studiosus mei, meusq; sectator, aut discipulus. Sed mox plura testimonia adijciam.

Secundò

Secundò reprehendit, quòd per custodi-
re sermones intelligam ueram fidem: ille e-
nim uult potius obseruationem mandatorũ,
id est, realem præstationem aut obedientiam
intelligere. Verba eius hæc sunt. Sed præterea
quis eum hic ferat? obseruationem mandato-
rum interpretatur ueram fidem: at cur nõ po-
tius sanctam & honestam uitã? Certum enim
est, Dominum ibi agere de fidei & ueri in De-
um amoris fructibus.

Respondeo, quis te ferat Beza tam auda-
cter inuertetem uerba Christi? Ille dicit: serua-
bit sermones, tu uerò obseruatio mandatorũ.
Vide audaciam subitæ falsationis ac corrupti-
onis uerborum Christi. Nequaquam autem est
certum, quòd ibi agatur de fructibus charita-
tis: sed manifestum est, quòd præscribat uerã
uiam aut rationem agnoscendi Deum & ap-
prehendendi eius fauoris omniumq; bono-
rum. Ideo etiam sic intelligo hanc loquutio-
nem, quia passim in scriptura custodire ser-
mones Dei ueram doctrinam ac notitiam, id
est, fidẽ in corde retinere significat. Sicut Chri-
stus dicit Ioã. 17. Apostolos seruasse sermones
suos, qui tamen malè præcepta Dei obseruaue-
rant. Sic etiam Bucerus piæ memoriæ utram-
que harum locutionum exposuit, ut ego.

Si quis diligit me (inquit) sermonem meũ
seruabit, Huc intendere, ò discipuli mei, ani-
mos debueratis, in his salus uestra sita est. Vul-
tis siquidem **VIDERI MEI** discipuli (en ha-
bes illa: si quis me diligit) meiq; longè aman-
tissimi,

zissimi, uestrum ergo erit, omnibus omisissis, hoc dare operam, ut sermones mei à uobis seruentur, id est, FIDE SYNCERA PERCIPIANTVR. En habes quid sit hęc seruare sermones, & diligere Deum.

Memento autem simul lector, q̄ Beza per seruare sermones intelligit obedientiam præceptorum.

Porrò uerò non admittit, ut loquutio, Et Pater diliget eum, significet gratuitum fauorem Dei aut iustificationem, nec tamen exponit, quid ipse uelit eam significare. Verba eius hæc sunt.

Postea per dilectionem Patris iustificationem intelligit, nec uidet homo ineptissimus, si hoc uerum esset, fore, ut prius aliquis seruet Dei mandata, quàm fuerit à Deo dilectus ac iustificatus. En quò nos abducant Illyricanæ demonstrationes:

Vter nostrum fit uerè ineptus aut etiam malitiösus, hinc iudicet lector. Ego clarè ostendi per custodire sermones, non significari obseruationem aut præstationem mandatorũ, ut ipse uult, sed fidem: credere autem nos priusquam iustificemur, seu fidem antequam iustificationem, est etiam ipsius doctrina. Nihil ergo prorsus est in mea hac sententia noui, inepti, peregrinũ.

At ipse in medio huius ipsius absurditatis, quã mihi obijcit, ueluti in profundo quodam cœno hæret. Nam ipsemet, non ego, uult per custodiã sermonis Dei, seruationem mandatorum

datorum intelligere: uult præterea dilectionem Dei erga nos, non de gratuita iustificatione, sed (ut opinor) de ipsa dilectione accipere. Ergo clarè facit hominem prius seruire mandata, quàm diligatur à Deo: Nam Christus hinc clarè ex ista custodia sermonis, deducit dilectionem Dei erga nos, seu dicit fore, ut Deus nos propterea diligit. En quo ipsum suæ Bezzianæ cauillationes abducant, ut quæ absurda alijs falso imputat, in eorum medio iacere ipse depræhendatur.

Postremò repræhendit, quòd per illa uerba: Et ad eum ueniemus, & mansionem apud eum faciemus, intelligam in habitationem Patris, Filij & Spiritus sancti in nobis. Quid ergo aliud possunt illa uerba significare? num ille uult Patrem Filium ac Spiritum sanctum uenire quidem ad nos, sed non in nos aut in nobis habitare? Quid quæso potest omnino excogitari absurdius, quam negare illam dulcissimam promissionem Christi, Ad eum ueniemus, & apud eum mansionem faciemus, si significare in habitationem Dei in nobis? An fortè iste uult, quòd Deus alicubi in angulo nostrarum ædium habitabit. At uerò ego uehementer miror, qua fronte ipse mihi absurditates ausit obijcere, cum ipse in suis absurditatibus hæreat, non ego, qui per custodire sermonem, intelligo fidem. Num enim negabit, fidem esse ante iustificationem? Num iustificationem ante renouationem esse negabit? At qui tum demum uerè bona arbor simus,
cum

eum ad bona opera condimur, aut renouamur.

Hiscē suis absurditatibus mihi falsō obiectis, confugit ad sequētem concionem Christi, ut tanto melius diuersas materias & sententias confundere queat.

Postremo, illo profugio uult genuinum sensum huius pulcherrimi dicti Christi euertere, quōd loquatur de progressu gratiæ, non de initio, Quod tamen non probat, nec probabit unquam. Contrarium uerō ex eo elucet, quōd simpliciter ac in genere loquitur Dominus de quibuscunque mortalibus, non de solis suis Apostolis, dicens, Si QVIS, &c. Quasi diceret, quicumque uult esse mihi coniunctus, hunc ordinem sequatur, & sic ad me accedat.

Huc facit etiam quæstio Iudæ, cui hic Dominus hac sententia respondet. Is enim errans in sententia Christi, quærit cur se tantum ipsis Apostolis, non etiam mundo patefacere uelit? Respondet igitur Dominus, imō omnibus sum paratus me patefacere, omnesq; serua re: Cæterum si quis uult uerè per me seruari, meq; uerè sequi aut colere, is seruet hunc ordinem, ut primum audiat meam doctrinam, eamq; custodiat ac CREDAT: unde sequetur, ut reconcilietur cum patre, ac ab eo diligatur & foueatur, nosq; in eo habitemus.

Verum ut maximè probet agi hic de inuentionis non initijs gratiæ, nihil tamen efficit, Cōstat namq; oībus pijs, eosdē esse motus spirituales,

rituales, eodemq; se ordine subsequi in quotidianis exercitijs aut instauratione fidei, qui fuerunt initio in prima conuersione. Eodem enim modo subindè nos oportet per legem conteri & perterrefieri ex agnitione nostræ immūdiciei: eodem modo mox fidem per Euangeliū suscitare: eodem modo ad thronum gratiæ accedere, & per ac propter illum nostrū sacerdotē Christū, gratuitā iustificationē, seu quotidianam remissionem peccatorum, recōciliationem & adoptionem flagitare, sicut initio: Eadem quoq; ratione nobis spiritus filiationis, seu adoptionis, seu eius Patrisq; & filij inhabitatio augetur & confirmatur. Quare istud sophisticum Cresphygeton de discrimine primæ gratiæ & eius progressu, ipsum contra ueritatis lucem protegere non potest.

Pergit oppugnare aliud testimonium ex Paulo citatum, cuius partem Apostolus ex Ezekielis ca. 37. ut ipsemet Beza testatur, desumpsit. Hic primum hæc sunt uerba aduersarij. Hic quoq; miror Illyrice, qua fronte hæc scribere audeas. Inspice locos obsecro. Ero (inquit Dominus) illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. Quomodo uerò illorum Deus? Habito, inquit, in eis & ambulabo. Audis Illyrice, nos tum fieri populum Dei, cum ille in nobis habitare cœpit?

Beza hîc in iniustissima accusatione, iustissimam rem petit, uult enim nos inspicere locos. Adscribam igitur integrum locum Ezekielis, unde hæc Paulum desumpsisse, ipsemet confitetur.

confitetur. Verba eius hæc sunt:

David seruus meus erit **PRINCEPS** eorum in æternum. Et ego percutiã cum eis fœdus **PACIS**, fœdus perpetuum erit cum eis: & ponam eos, & multiplicabo eos. Atq; ponam sanctuarium meum in medio eorum in æternum, & erit **HABITATIO** mea in eis.

Hic audimus Prophetam primum indicare, per quem uelit seruare populũ, nempe per Meschiam filium Dauidis. Secundò dicit se uelle cum eis percutere fœdus pacis. Vbi necessario includitur iustificatio aut remissio peccatorum: nam pax primum post iustificationem sequitur, secundum illud Pauli, Iustificati fide pacem habemus.

Põstremo loco promittit Deus inhabitatiõnem in populo posito in suo tabernaculo.

Hinc iudicent omnes candidi lectores, an Ezekiel meam aut Beza sententiam prober. Hunc uerò locum breuissimè Paulus attingit citans, teste Beza ipso.

Hoc eodem modo, sensu ac rerum serie, etiam Paulus prædictum Prophetæ locum ad suum institutum applicat hisce uerbis. Quare exite de medio eorum, & separemini, dicit Dominus, & impurum ne attigeritis: Tum ego excipiam uos. Et ero uobis in Patrem, & uos eritis mihi in filios & filias: dicit Dominus omnipotens. Hic audimus primum uelle Deum, ut populus seu homines seruandi, se separent ab impijs & omni impuritate: quod fit per uocationem uerbi, cõtritionemq; qua

• H aliquo

aliquo modo desinunt furari, latrocinari, & sua scelera aliquo modo detestantur, & denique per fidem diuinitus in cordibus eorum excitatam ac donatam, ad Deum seu thronum gratiæ confugiunt, ut perditii filij.

Secundò audimus Deum promittere, quòd uelit eos excipere, id est, in gratiam reconciliationisq; admittere, seu iustificare, sicut benignus ille Pater suum perditum nebulonem.

Postremò promittit, quòd uelit ita cum eis uersari aut habitare, ut pater cum liberis in uno domicilio, eosq; ut liberos curare ac fouere, eosq; spiritu adoptionis donare, qui in eorum corde clamet Abba Pater, eisdq; testimonium præbeat, quòd filij Dei sint.

Ita clarissimè uidemus tum Paulum tum Ezekielem, quorum loca nos iste inspicere iussit, secundum nos contra eum pronuciare.

Hic possem optimo iure eum asperius flagellare, ut ipse me infontem, ac dicere, Hic quòque miror Beza, qua fronte & conscientia hæc scribere audeas, idque insuper grauissimi criminis loco alteri obijcere, quod uerissimè tibi conuenit? Sed nolo insectationibus ullis uti.

Attigeram etiam locum 2. Timot. 2. Si quis igitur expurgarit seipsum ab his, erit uas ad decus sanctificatum, & accommodum usibus Domini.

Quærit ille unde sit illa expurgatio aut sanctificatio? Responder ei Ioannes, Sanguis Iesu Christi

Christi mundat nos ab omnibus peccatis. Cū autem Paulus illic istis mundatis uasis, pollicetur usus Domini honoratos, quæro ego uicissim, quis prior ac honoratior usus est nostrorum uasorum aut corporū Domino, aut quod maius nostrum decus, quàm spiritum Domini habitare in cordibus nostris? Vnde porrò sequuntur alij minores usus.

Hinc transit ulterius ad alia uerba meæ demonstrationis exagitanda. Primum autem recitat integram meam ratiocinationem malè consarcinatam, exclusis nempe de medio quibusdam. Mox uerò arguit me fœdè inscitiae & contradictionis, ut qui dixerim, conditio ac creatio ad bona opera fit PER inhabitationem Christi, eiusq; Patris, & spiritus sancti in nobis: ac mox subiecerim inhabitatione Christi in nobis & renouatione nostri rem unam & eandem significari, Non scripsi autem rem eandem significari: Hoc uerbum tuum, non meum Beza est.

Cur ipse singulas uoces famelica Sophistica arrodit, & non ad ipsam summam argumenti respondet? Iustius uerò ipse uel inscitiae uel etiam malitiae argui posset, qui non considerat istas res motusie, nempe inhabitationem spiritus, & regenerationem, tum prorsus mysticas ac nobis obscuras esse, tū etiā sibi inuicem coniunctissimas & uicinissimas.

Non uult etiam considerare, uoculam PER, non omnino semper causam efficientem indicare: Sed non rarò causam formalem.

quæ tum esse rei dat, tum ipsa res est, ut cum Paulus dicit, Ad ostensionem iustitiæ, PER remissionem peccatorum, non id uult, Remissionem peccatorum esse causam efficientem iustificationis, ut putauit Osiander & Papistæ, sed esse ipsam re aut formam exhibendam iustitię.

Tum porro consideret, condi ad bona opera, posse quiddam posterius significari, quam illud primum renouari, subinde enim ad alia atq; alia opera, officia, aut conatus condimur aut idonei simus: ut Apostoli sunt aliquatenus à spū sancto inhabitati & renouati mox à principio suæ conuersionis: At illa creatio aut conditio ad tantam functionem, contigit eis postea demum, cum sunt induti uirtute ex alto. Sic uidemus istum, dum alium inscitie arguit, in fœda inscitie crimina incidere.

Quanta sophistica esset, si cum dixissem, Illuminatio mundi fit PER solis præsentiam: & aliquanto post subiecissem, solis præsentia in hoc mundo est terrarum illuminatio, me contradictionis ac inscitie arguere uellet? Et tamen illa præsentia spiritualis solis intra nos, multo est nostro intellectui difficilior & renouationi nostri uicinior.

Secundum & multo etiam crassius sophissima, ne dicam impudens calumnia aut quidpiam grauius, est, quod scribit hisce uerbis: Deinde, an non saltem in scholis discere debuisti, nec quicquid antecedit, esse causam efficientem, nec quicquid aliud sequitur, esse antecedentis effectum.

Norunt sanè hoc uel rustici, qui scholas nunquam frequentarunt, ut nec diem esse causam noctis, nec noctem esse causam diei, nec hyemem ueris, aut uer æstatis, aut æstatem autumni, etiamsi se inuicem sequantur, & præcedat. Sed ego ex te quæro, an nõ tu hoc ipso loco hæc mea uerba modo adscripsisti, Renouatio seu instauratio hominis per inhabitationem est reuera effectus, AVT certe consequens iustificationis, non antecedens? Cur igitur tu in scholis aut etiam triuijs, non didicisti coniunctionem AVT, non similia copulare, sed dissimilia disiungere? An is qui dicit quod cerno aut bos est aut equus, habet equum & bouem pro eadem re, ut quicquid sit bos, sit etiã equus, & cõtra? Obsecro, ut sit post hac modus in cauillando & calumniando.

Quod ibi mox adijcit, quo tandem iure regenerationem habebis pro iustificationis effectu, paulò ante solidè refutatum est, quibus illud adiungo. Prophetæ & tota scriptura testantur, peccata aut iniusticiam nos disiungere à Deo: Ergo contra iustificatio nos coniungit cum Deo, ut ipse in nobis habitet & nos in eo: obserua lector hoc argumentum, quod uel solum istum ipsorum modum apprehendenda iustificationis redarguere, & inhabitationem iustificationi postponendam esse, demonstrare possit.

Tertio, negat contendendum esse regenerationem sequi aut antecedere iustificationem. Cur igitur tuus Calvinus contendit in refuta

tionem conciliabuli, regenerationem sequi, & contra super Ioan. 3. afferit, eam antecedere & esse primam ianuam Christianismi. Verba eius hæc sunt:

Neque tamen interea negandum est, quin perpetuò coniunctæ sint ac cohereant duæ istæ res: sanctificatio & iustificatio: Sed perperam inde infertur, unam ac eandem esse. Exempli gratia, solis lumen, et si nunquam separatur à calore, non tamen calor existimandus est. Nemoq; tam rudis inuenitur, qui non unum ab altero distinguat. **FATEMUR ERGO, SIMVL ATQVE IUSTIFICATVR QVISPIAM, NECESSARIO INNOVATIONEM** quoq; **SEQVI.** Neque uerò de eo ambigitur, an sanctificet Christus, necne, quoscunq; iustificat. Hoc enim esset lacerare Euangelium, adeoq; Christū ipsum discerpere. Idem super Euangelium Ioan. 3. contrarium hisce uerbis affirmat. **HIC ENIM PRIMVS IN REGNUM DEI** ingressus est, ut sis nouus homo. Quoniã autem insignis est hæc sententia, singulas partes propius excutere conuenit. Videre regnum Dei, idem ualet ac ingredi in regnum Dei: Sicuti mox patebit ex contextu. Sed falluntur qui regnum Dei, pro cælo accipiunt: cum potius spiritualē uitam significet, quæ fide in hoc mūdo inchoatur, magisq; indies adolescit, secundum assiduos fidei progressus. Ita sensus est, neminem uerè aggregari in Ecclesiam posse, ut censeatur inter Dei filios, qn prius renouatus sit. Itaq; breuiter hic ostenditur,

ostenditur, quale sit hic Christianismi iniciū:
Atq; hac locutione simul docemur, exules nos
ac prorsus alienos à regno Dei nasci, ac perpetuum nobis cum ipso dissidium esse, donec alios secunda genitura nos faciat, &c.

Postremò dicit me ualde imperitè dictum Augustini detorsisse, Bona opera sequuntur iustificatum, non præcedunt iustificandum. At ego non citavi aut etiam saltem nominavi hic Augustinum uel unica litera, sed citavi eam sententiam, ut in uero sensu nunc in nostris Ecclesijs contra Papistas usurpatur, non quatenus sophistæ ea abusi sunt, ut tu hîc scribis, tametsi illi non hac sententia abusi sint, quam semper oderunt, sed ipsam rem iustificationis malè ex Augustino definiuerunt de infusione iusticiæ.

Recitat iterum aliud meum argumentum, cuius hæc uis est. Tota scriptura clamat fidem esse instrumentum aut medium apprehendendæ iustificationis, nō in habitationem. nusquam enim legimus iustificari hominem per in habitationem, sicut Osiander & Caluinus cum suo Beza uolunt. Igitur sic sentiendum est, ut scriptura loquitur. Et porrò quoniam Scriptura excludit in habitationem, ex modo aut medio iustificationis, Igitur eam sequi iustificationem: nemo enim certe dicet eam antecedere fidem, & aliquo tamen loco esse cogitur in hominis conuersione aut pietate: Præterea Deus non habitat in impijs, sed in ijs, quos sibi in templa sancta sibi

sui sanguine mundauit ac consecrauit.

Hoc argumentum iste bonus uir prorsus non soluit, sed ad peregrinas materias digreditur, dicens. Nos nec per fidem quidem iustificari, si qualitatem consideres. Quid hoc ad rem? Item inhabitationem cum suis effectibus non esse confundendam, & alia, quæ prorsus nihil ad solutionem huius argumenti faciunt.

Postremò dicit, Quæro, in qua tãdem schola Dialectices sic argumentari didiceris? nec tamen indicat uitium argumenti. Quæro igitur ego uicissim ab eo, in qua schola ipse sic soluere argumenta didicerit, nihil nempe ad rem dicendo, & postremo post multas peregrinas nugas adfirmando non ualere argumentum, nec tamen uitium indicando, multo minus redarguendo?

In qua etiam schola Dialectices ita didicisti soluere argumentum, per sophisticam Apophasin aut præteritionem, ut tacendo omittas meum ualidissimum testimonium ex Eph. 2. citatum: ubi disertissimè Paulus primū ponit seruationem aut iustificationē per gratiam, postea demum condi ad bona opera in Christo Iesu, id est, per inhabitationem ipsius. Item illud euidentissimum Pauli à me citatum, quod in Epistola ad Roma. ubi studio ac ordine (ut tu etiam fateris) res tractat, primum describendo iustificationē & medium eius apprehendendæ fidem cap. 3. & 4. postea demum cap. 5. donationē spiritus sancti eiusque
diffu-

diffusionem in corda nostra, Item quod citavi
Caluinum regenerationem iustificationi post
ponentem.

Hiscæ omnibus iste Rhetor alto silentio
præternavigatis, demum cauillatur præpositi
onem PER, de qua paulò ante dixi.

Hæc nimium prolixè coactus sum agere,
contra eius 23 solutionem, ob innumera so-
phismata, quæ hic in ea admisit. Hinc uerò
nihilominus apparet falsum esse istorum &
Osiandri dogma, quòd per inhabitationem
Christi iustificemur, sicut iste subinde benè
Osiandricè repetit, ut intra nos Christum re-
cipiamus, & postea omnia ex eo in nobis IN
HABITANTE HAVRIAMVS, oblitus, qd si-
de ad thronum gratiæ accedere debeamus, &
ibi PER & PROPTER illum Pontificem, in
suo cœlesti tabernaculo, iuxta thronum gra-
tiæ, remissionem peccatorum, & omnia bona
emendicare. Credo sanè eū rectius sentire, sed
certè inco n modissimè & contra morem scri-
pturæ de tanto articulo loquitur. Verùm de
hac re etiam postea aliquid dicetur.

CONTRA 24. SOLUTIONEM.

Hanc eius solutionem, quàm sophistica ac
falsa sit, non benè poterit lector animaduer-
re, si non habeat adiunctam meam demõstra-
tionem, nam ipse eam prorsus fraudulèter re-
citauit: Quare ipsam primum adscribemus.

Zuingliani priores, in PRAEDICTIS
VERBIS COENÆ, tantum illam manduca-
tionem corporis Christi collocauerant, quæ

esset perceptio fructuum beneficiorum, seu
efficaciæ aut meriti corporis, sanguinis aut
passionis Christi, id est, remissionis peccato-
rum, aut iustificationis per fidem. Eam uerò
manducationem præsens eius erroris instaurator,
EX PRÆDICTIS COENÆ
VERBIS explosit, & aliam nempe man-
ducationem inhabitationis aut incorporatio-
nis, pro ea substituit, quæ esset medium aut
aditus ad illam, quod in mea fidei admoniti-
one, citatis eius proprijs dictis, ostendi. Nunc
porrò liquido ex prædictis apparet, etiam i-
stam ipsius manducationem inde exploden-
dam esse. Ergo reiectis alijs manducationi-
bus corporis Christi, necessario sequitur, no-
stram hanc Sacramentalem aut corporalem,
quæ sola superest ibi à Christo institutam san-
ctitatis esse.

Suam solutionem ipse sic incipit. Re-
spondeo Illyrice, Hic si usquam alibi, quo spi-
ritu ducaris, etiam ipsos pueros cognituros:
Primum enim falsum est quod dicis, priorem
illam manducationem à D. Caluino explo-
sam esse, Nam si ita esset, ubi tandem salus no-
stra consisteret?

Respondeo ego tibi uicissim, omnes hinc
cognituros, quibus ueritas curæ erit, te in
hoc certamine prorsus sophistico (ne quid
grauius dicam) spiritu duci: nam ego non di-
xi in genere Caluinum simpliciter, illam man-
ducationem Christi, quæ est remissio pecca-
torum explosisse, sed tantum ex illis uerbis sa-
cræ

eræ Cœnæ; Accipite & comedite, Hoc est cor-
pus meum, seu negasse Zuinglianorum inter-
pretationem, ibi tantum spiritualement illam
fructuum aut beneficiorum **C H R I S T I**
perceptionem intelligentium esse ueram, &
suam de essentia corporis ipsius manducati-
one pro ea substituisse: cuius rei probatio-
nem mea demonstratio testatur esse in fideli
admonitione: Quæ testimonia ex Caluini
scriptis citata, istum à mea probatione auer-
tisse oportuit, si uerè eam soluere uoluit.
Quod cum non fecerit, uerè me illis meam
sententiam probasse satis clarè est confessus.

Ex illis uerò testimonijs, ego tantum duo
hic adscribam.

Super locum 1. ad Corinth. undecimo,
de uerbis Cœnæ Domini, post Zuingliano-
rum reprehensionem ita scribit: Præterea au-
dio quid **VERBA** sonent. Neque enim
mortis tantum & resurrectionis suæ benefi-
cia nobis offert Christus, Sed **CORPVS**
IPSVM, in quo **PASSVS EST** & resur-
rexit, hoc est, **VERE**, nobis in Cœna dari
corpus Christi.

Ibidem super 1. Corinth. 11. Videamus,
QUOMODO nobis detur corpus Christi,
QUIDAM nobis **DARI** exponunt, dum
participes efficiuntur omnium bonorum, quæ
nobis Christus in corpore suo acquisiuit,
dum fide inquam amplectimur **C H R I**
S T V M pro nobis crucifixum, & à
mortuis excitatum, eoque modo efficaciter
omnibus

omnibus eius bonis communicamus. Qui sic sentiunt, fruantur sanè illo sensu: EGO autem tunc nos demum participare Christi bonis agnosco, postquam Christū ipsum obtinemus. Obtineri autem dico nō tantum, cum pro nobis factam uictimam esse credimus: sed dum in nobis habitat, dum est unum nobiscum, dum eius sumus mēbra ex carne ipsius, dum in unam deniq; & uitam & substantiam (ut ita loquar) cum ipso coalescimus.

En uides ipsum clarè illorum interpretationem, quomodo detur nobis corpus Christi, tantum de fructibus intelligentium explorasse ex uerbis, Hoc est corpus meum, & in secundam partem uerborum sacræ cœnæ reieisse, nempe quod pro uobis datur, quia in priore tantum ipsius corporis exhibitio describitur, in posteriore autē, propriè fructus aut beneficia; sed in fideli admonitione plura eius scria dicta contra Zuinglianos adscripti.

Hinc igitur iudicent etiam pueri, quo spiritu in hac parte uel ego uel Beza ducatur.

Post hanc fallaciam, penè dixissem tetram calumniam, subijcit aliam planè similem hisce uerbis: Deinde manducationem, quam uocas inhabitationis siue incorporationis, si tu explosisses, quid quæso effecisses?

Non dixi me eam simpliciter explosisse, sed præcedentibus argumentis liquido monstrasse, eam nequaquam in uerbis sacri testamenti, Hoc est corpus, proponi aut institui. Quare falso mihi hoc triste scelus aut perniciosum

sum errorem tribuit, cui insuper superstruit
horredam criminationum amplificationem.
Deus cohibeat istas diabolicas criminationes.

Quæ obsecro te Christiane frater, impu-
dētior calumnia excogitari potest, quàm si ne
ganti in aliquo scripturæ loco agi de merito
Christi, aut alio quopiam fidei articulo quis
objiciat, eum omnino meritum Christi aut a-
lium articulum explodere, sicut hic me ca-
lumniatur.

Ex hisce tragicis accusationibus aut crimi-
nationib. digressus, quærit ubi ego didicerim
ista duo epitheta, Sacramentalis & corporalis
synonyma esse? Respondeo non utor eis, ut pla-
ne synonymis, sed ut diuersas quidem, sed ta-
men coniunctas proprietates eius communi-
cationis, quam Christus in sacra Cœna insti-
tuit, significantes. Sed ideo coniungo ista duo
epitheta, quoniam omnia Sacramenta sunt ex-
terna quædam signa, quibus promissiones Dei
confirmantur, ut ipsemet confitetur. Mandu-
cationem uerò illam corporis Domini esse si-
gnum, sigillum, aut pignus eius sacramenti &
promissionum, ipsimet confitentur nõ semel:
tüm porro ibi corporale manducatione insti-
tuti, clarè ipse Dominus testatur, qui de exter-
na manducatione loquens, dicit, Accipite & co-
medite, Hoc est corpus meum.

Locutio Sacramentalis manducatio, tan-
tum isti nostræ, quam ex uerbo Dei credimus
externo ritu fieri, conuenit, non isti ipsorum,
quam illi dicunt etiam extra hoc Sacramentũ
haberi,

haberi, atq; adeo antequam uel hoc uel aliud
ullum sacramentum institutum est, quæq; est
propriè spiritualis. Quare illi reuera sacramē
talem manducationem tollunt.

Quare apagesis tu potius cum istis tuis fi-
gmentis, ex diametro cum uerbis sacrosancti
testamenti Christi pugnantibus.

CONTRA 25. SOLVTIONEM.

Hanc quoque solutionem connexuit cum
præcedentibus tribus, licet plurimum inter
se uariant, ut tanto minus in illo cumulo aut
confusione distingui, & sophisticæ ipsius frau-
des animaduerti possint.

Hic uero diligenter obseruetur malitiosa
sophistica hominis: Ego enim initio meæ de-
monstrationis, diligenter distinxì sacrum te-
xtum huius sacramenti, idque etiam compro-
bante Caluino, simulq; ostendi, quid sit essen-
tia huius sacramenti, nempe tota illa existen-
tia aut essentia, Accepit & dedit panem ac ui-
num dicens, accipite & comedite, Hoc est cor-
pus meū, Hic est sanguis meus, usq; ad, Quod
pro uobis traditur, &c. In sequētib; uerò fru-
ctū ac finem effectumq; huius sacramenti de-
scribi, ostendi.

Hanc tum distinctionem textus, tum eti-
am appellationem huius sacramenti non im-
probat, sicut etiam in solutione primæ demon-
strationis ab eo comprobata esse supra o-
stendi: Sed insuper etiam in recitatione sum-
mæ nostræ demonstrationis eam maliciosè
præterit, cum non ignoret in ea distinctione

& appellatiōne Essentiæ ac Fructus fundamē-
tum aut basin totius huius meæ probationis
consistere, & lucem omnibus sequentibus af-
ferre. Omissa igitur maxima parte demonstra-
tionis recitat sequentia.

Recitatis uerò aliquot lineis, in quibus os-
tendo Calvinum sibimet cōtradicare, Incipit
me arguere mendacij, utendo aliter præcipu-
is uocabulis, quàm uel res postulat, uel mea di-
stinctio euincit.

Sed præstiterit totam meam demonstrati-
onem adscribere, ut tanto magis fraus eius &
sophismata, meæq; demonstrationis soliditas
patescant. Ea uerò ita habet.

Porrò obseruetur & illa palpabilis huius
erroris contradictio, qua semetipsum redargu-
it ac euertit. Dixi in mea Fideli admonitio-
ne, & etiam supra, duas esse partes sacrosan-
cti huius Testamenti, altera in qua essentia hu-
ius sacramenti describatur, uidelicet usque
ad uerba, Quod pro uobis traditur aut effun-
ditur: Alteram, in qua effectus, fructus aut u-
sus eius indicetur. Quæ distinctio est sum-
ma diligentia obseruanda ac retinenda. Eam
distinctionem iste comprobatur, hisce supra quo-
que recitatis uerbis, Quod pro uobis da-
tur, &c. Cæterum hoc secundum est mem-
brum promissionis, quod leuiter prætereun-
dum non est, neque enim simpliciter & sine
adiectiōne Christus corpus suum nobis of-
fert, sed quatenus pro nobis immolatum est.
Prius ergo membrum, significat nobis cor-
pus

pus exhiberi, hoc secundum exprimit, quis in
de fructus ad nos perueniat (Hæc omnia iste
in sua recitatione omittit.)

Idem quoque autor uerissimè dicit Eph. 5.
Sacramenta nos ducere ad Christum, esse ceu
organa, per quæ Christus nos mundet. Ver-
ba eius inter alia hæc sunt. Hic demum uerus
ac rectus Sacramenti usus est rectè nos ad Chri-
stum manu ducere. Nota ad Christum addu-
cere, esse effectum aut fructum Sacramenti, &
non ipsam eius essentiam aut substantiam. I-
tem in Harmonia docet, potionem sanguinis
Christi, sanciri hoc fœdus, ut sit efficax, quod
idem est, ac si diceret, potionem sanguinis præ-
cedere omnino efficaciam huius Sacramenti.
At contra negari non potest, & ipsemet arti-
fex istius dogmatis passim docet, inhabitatio-
nem Christi in nobis, qua renouamur, & ita in
eum transmutamur, ut fiamus caro de carne,
& os de ossibus eius, esse unum ex præcipuis
ipius beneficijs, quæ postquam ad Christum
adducti sumus, ab eo accipiamus.

Quare palpabiliter secummet pugnat, dū
istam manducationem Christi iam facit essen-
tiam Sacramenti, iam effectum ex eius effica-
cia proueniētem: iam facit eam nos deducere
primum ad Christum, iam beneficium ac do-
num Christi, quod postquam ad Christum ad-
ducti sumus, & per eum ad thronum gratiæ ac-
cessimus, ipsius intercessione à Patre conse-
quamur, cū hæc longissimè inter sese di-
stent. Longè enim aliud est digitus & sermo
Baptista

Baptistæ, agnū Dei mōstrans, q̄ est ipsum uer-
bū ac sacramenta nos ad Christū ducentia, ali-
ud mea accessio aut fides ad agnum, & per eū
ad Patrem uel thronum gratiæ: Aliud deniq̄
beneficia, quę postquam hunc agnum aut me-
diatorem accessi, per & propter eum impetro
à Deo Patre, quę sunt iustificatio, filij eius ac
spiritus sancti inhabitatio seu renouatio, aut
nostri in eum (ut ita dicam) incorporatio, & de-
niq̄ uita æterna: Hęc est tota mea demonstra-
tio: Ipse uerò circiter in medio, facit principiū
recitandæ eius, excluso (ut dictū est) præcipuo
eius fundamento. Recitatis igitur aliquot uer-
bis, quę hęc omnia reperere non attinet, tan-
dem hęc mea suaq̄ proponit. Itaq̄ palpabili-
ter secum pugnat Calvinus, dum istam man-
ducationem Christi, iam facit essentiam Sacra-
menti, iam effectum ex ipsius efficacia proue-
nientem.

Respondet ille, Hoc falsum est Illyrice, ali-
ud enim est D. Caluino manducatio, quę est
actio, quàm illud ipsum quod māducatur spi-
ritualiter, nimirum per fidem, nempe Chri-
stus, qui res est & essentia sacramentorum. ego
dico sententias Caluini pugnare in hac re, ille
mihi uocabula quędam exponit. Hic igitur sci-
endum est istum ludere uocabulis. Ego nō di-
co ipsum Calvinum sic malè uti istis uocibus,
sed postquam ostendi mea distinctione (quam
ipse hic illasam præterit, & supra cum suo Cal-
uino comprobauit) priorem partem testamen-
ti describere essentiam, posteriorem fructus:

Tum demum ostendi, eum suis dictis, quæ ex
libris eius recitavi, eandem rem, modo in cau-
sam, modo in essentiam, modo in fructus aut
effectus ponere.

Idem nunc denuo breuissimè ostendam,
si fortè quæstionem istam rectius intueri uel-
let. Aliàs igitur dicit Calvinus, sacramenta nos
primùm ducere ad Christum: Hoc sanè effectus
Sacramenti est, qui iam est extra ipsum sacra-
mentum: Postquam uerò sumus adducti ad
Christum, tum demum fide comedendus est:
Itaq; hæc ratio secundum sententiam Calu-
ni, manducatio fidei esset procul extra ipsam
existentiam, aut (ut ita dicam) extra corpus sa-
cramenti inter remotiores eius effectus collo-
canda. Sic & Beza dicit sacramenta esse instru-
mèta in eum finem instituta, ut uniamur Chri-
sto. Iterum alibi Calvinus dicit, portione san-
guinis sanciri hoc fœdus, ut sit **EFFICAX**:
Hoc sanè est spiritualem istam manducatio-
nem ante omnem efficaciam ponere. Idem do-
cet manducationem fidei esse unum ex præci-
pui Christi beneficijs, quod postquã ad eum
adducti sumus, percipimus. Palpásne iam quã
illi contradictionem obijciam?

Ego urgèo dictorum ipsius de sacramen-
tis ac Christi manducatione pugnantia. Quæ di-
cta ille non concordat, ut soluentem oportu-
isset: sed exponit mihi uocabula Caluini, q̃
manducatio ei nõ significet ipsum Christum,
quod ego ei nunquam obieceram.

Noli mihi exponere uocabula, de quibus
hæc

hic lis non est, sed dicta pugnantia Caluini concordato, si uis qd uera solutio postulat facere.

Sequitur porro in eius textu, ubi primum sunt mea uerba ab ipso recitata, postea eius. Iam facit Calvinus spiritualem manducationem nos deducere ad Christum. Iterum (inquit ille) hoc falsum est.

Obsecro an non clarè scribit Ephe. 5. officium sacramentorum esse, nos ad Christum adducere? an non autem in medio & corpore aut existentia huius sacramenti collocat spiritualem manducationem in uerbis, Accipite & comedite, Hoc est corpus meum: Quæ tandem audacia uel etiam infania est, hoc negare, ac dicere, Calvinum solum panem ac uinum, uel solam aquam uocare sacramenta? Si illa sola elementa per sese uocat sacramenta, grauitè peccat.

Iterum mea uerba recitat, Iam facit beneficium ac donum Christi, quod postquam ad eum adducti sumus, à Patre consequamur: Hoc iterum falsitatis arguit. At qua tandem fronte? an negat nos prius oportere ad Christum uenire seu adduci, priusquam eum comedamus? An potius oportet nos prius comedere eum, quam ad ipsum ueniamus?

En uides Christiane lector, quo candore & parthesia ea omnia quæ refutare non potest, uel præterit, ut initio huius solutionis fecit, uel falsitatis audacter accusat.

CONTRA 26. SOLUTIONEM.

In hac solutione, quâ tandem aperte à prioribus separat, partim reijcit meam explicationem

loci Ioan. 6. partim etiam ueram esse agnosce-
re cogitur.

Primum autem obseruetur eius hyperbo-
le, quòd dicit, me illam tractationem aut de-
monstrationem uix quatuordecim paginis
absoluisse, cum tantum sex pagellæ sint. Quod
quidem mendaciolum, per se sanè leue sit, sed
tamen indicium est eius importunæ & im-
piæ rhetorices, quam (ut passim supra ostendi-
mus) non pudet ex musca elephantum, & ui-
cissim ex elephanto culicem, facere, pro ut eius
affectus feruent, quæ impia impostura in sa-
cris rebus tractandis perniciosissima est, & pu-
illos Christi, etiam cum res ipsæ bonæ ueræq;
sunt, magis dementat, q̄ docet. Merito pro-
fecto tales sophistæ unà cum suis scriptis om-
nibus pusillis Christi & ueritatis amatoribus
suspecti & exosi esse deberent.

Secundò, cum soleamus eis respondere, in
cap. Ioan. 6. non agi de sacra cœna, eoq; non ef-
se confundēdos textus, de diuersissimis rebus
agentes: respondet, non agitur quidem illic de
sacra cœna: at certè agitur de eadem manduca-
tione corporis Domini: quod tamen non pro-
bat nec probabit unq̄ Sed satis fortè est, quòd
ipse id dixit. At ego hoc breui syllogismo, non
adhibitis 14 paginis, contrarium liquido pro-
babo.

Vbicunq; agitur de alicuius sacramenti fi-
gillo, pignore, & eo, quo aliquod sacramentū
confirmatur, ibi etiam de illo ipso sacramēto
agitur, Vniuscuiusq; enim sigillorum generi
propriū

proprium est, ut sint suo diplomati coniun-
ctissima, illaq; propriè obsignent. At isti testā-
tur spirituales mādicationem esse sigillum
& pignus sacrae cœnae, eoq; illam confirmari.
Calvinus supra Exod. 24: Hebr. 9. 10. 1. Cor. 11.
Beza Matth. 26. Testantur iidem etiam de illa
ipsa manducatione agi, Ioan. 6. Igitur illic agi-
tur de sacra cœna: sed hoc est falsissimum, &
negatur etiam ab istis. Igitur & illorum ante-
cedens est falsum, quòd de eadem fidei man-
ducatione agatur in uerbis, accipite & come-
dite: Hoc est corpus & sanguis meus. Accipe i-
dem argumentum aliter, Vbi non agitur de
sacra cœna, non agitur etiam de eius proprio
pignore, sigillo aut re, qua ea sancitur, uel con-
firmatur illud fœdus. Sed Ioan. 6. non agitur
de sacra cœna. Igitur etiā non de eius proprio
pignore. Vel deniq; hoc modo: Ioā. 6. non agi-
tur de pignore, sigillo & confirmatione sacrae
cœnae: Igitur etiam non de eadem manducati-
one corporis Dñi, de qua in sacra cœna, quam
esse sigillum, pignus, confirmationē, & id, quo
illud fœdus sancitur, clarè Calvinus & Beza
testantur. Respōde Rhetor per tuas 14 paginas.

Sequitur igitur hinc hoc idem, quod sem-
per ursumus, non agi hīc de sacra cœna, non a-
gi de eadem manducatione, de qua in uerbis,
Hoc est corpus meum, ac deniq; non rectè ac-
cipiè hinc sacrae cœnae Sacramentalē externāte
manducationem oppugnari.

Reprehendit Beza hic eos, qui docēt, quòd
carno Christi eatenus nos alar, sicut panis no-

Her, quatenus pro nobis passa est, & à nobis id sacrificium fide apprehenditur. Isti enim uolunt prorsus, Osiandri more, hoc dictum docere, quòd ipsamet essentia aut substãtia Christi pascamur ad salutem.

At Christus ipse nobis suam sententiam liquidò exponit, Primum enim dixit, se esse panem cœlestem & uiuificum. Id cùm sæpius inculcasset, adiecit etiam, oportere homines illũ panem edere, tandem addit explicationem hĩc uerbis uersu 51, Panis autem, quem ego dabo, caro mea est: ecce facit gradum à sua persona ad carnem, & addit porrò luculentissimam expositionem, quomodo ipse aut caro eius sit panis, caro mea quam ego dabo. **PRQ Mundi VITA.**

Quo membro non id agit, ut distinguat hanc suam carnem ab alijs carnibus, quasi plures habeat suas ueras carnes, aut hanc sit daturus nõ alias: Sed illuc respicit, ut declaret, quomodo dicat uel se, uel suam carnem esse panem uiuificum, nempe quia hæc caro aut corpus Christi patietur pro uita hominum, id est, patiendo redimet homines ex morte, & acquirit iusticiam imputatiuam, quæ uitæ causa est.

Ecce audis uerissimam maximèq; autenti cam glossam, quomodo, & qua ratione Christus ibi dicat, se, suum corpus ac carnem esse uerum panem, non quia ille ipsa essentia suæ personæ nos pascat, ut Osiander cum istis sermẽ Capernaico more locutus est, Sed
ca tenus

atenus est panis, quatenus pro mundi aut ho-
minū uita datur, nempe ut ipse moriendo nos
à morte liberet, ut ipse præstando illam sum-
mam obedientiā extremā exinanitionis iu-
sticiam nobis acquirat, quæ liberat à morte, &
precium uitæ coram Deo est, ut Salomon sepe
pronunciat, & Calvinus super hunc ipsam lo-
cum cōmodè differit, iusticiā esse causam uitæ.

Consideret Christianus lector, an non hæc
Christi glossa aut expositio potētissimè redar-
guat istorum figmenta, quod caro Christi cate-
nus nobis uitam det, quatenus ipsa sua substā-
tia nos pascat, & non quatenus pro mundi ui-
ta detur, quatenus sua morte nobis mortuis in
inferno, uitam emit, & quatenus pro nobis iu-
sticiam legi, iræ, ac seueræ Dei iusticiæ præstat,
quæ unica uitæ hominum causa est.

Atq; ad hunc intellectum seu glossam quo
modo Christus sit nobis salutaris, tota nos scri-
ptura deducit, ubiq; clamans, nos morte Chri-
sti liberari à morte, & redimi ad uitā, nos san-
guine Christi lauari, & deniq; obediētia ac pas-
sione Christi eam legis impletionē & plenissi-
mam perfectissimamq; uel etiā superabundan-
tem iusticiā nobis parari, ob quam lex & seue-
ra Dei iusticia, quantūuis antea irata nobis (ut
ita dicam) uolens nolens uitam dare cogitur.

Cū igitur tota scriptura hanc glossam
comprobet, & urgeat, quod passio Christi aut
sanguis sint nostra iusticia, redemptio à morte
& acquisitio uitæ, & Christus ipse eam nobis
hic et alibi mōstret, docēs, se sic panē uitæ aut sa-

latiferum esse, quia detur pro mundi uita, necessario hunc sensum horum uerborum hic & alibi in tota scriptura monstratum sequi cogimur, reiecto isto Osiandrico, quem Bezz uerba sapissimè exprimunt, ut Christum intra nos recipientes, omnia IN DE HAVRIA MVS, quod iste sapissimè inculcat: Non enim ipsamet Christi substantia aut eius inhabitatio, sed eius uulnere aut merito, ut proxima causa seu medicina, teste Esaia, sanamur & saluamur. Hoc modo hunc Ioannis locum etiam ipse Calvinus in suis institutionibus exposuit, cuius dictum postea adscribemus.

Quare cum in hoc textu reuera non propriè ipsiusmet substantiæ comestio, (ut isti uolunt) urgeatur; sed fruitio passionis ac meriti Christi, eoq; nec spiritualis ista inhabitatio aut incorporatio hęc tradatur, perperam omnino ac impiè hoc caput, cum illa sacramentataria comestione Domini in sacra cœna commisceatur, aut potius illa per hanc tollitur.

Scribit uerò ipse contra hunc uerissimum sensum in hunc modum: sed hoc commentum de sola efficaciam absq; subiecto participatione qd attinet pluribus refutare? Ipse Christus optimus suæ mentis interpret, antequam hæc diceret, quæ isti ad solam efficaciam detorquēt, nempe qui edit carnem meam, &c. Caro mea est cibus, &c. dixerat, Panis, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi uita.

Bella uerò ratiocinatio, postea dixit sic: Igitur

tur ille uersiculus non monstrat rerum sensum. Quid si etiam aliquid simile antecessit? At contra hanc ratiocinationem obserua, q̄ ante uerba explicantia habeatur illud obscurius dictū. Sic etenim uerba Domini recitat Ioānes: Ego sum panis uitæ, qui de cælo descēdit: Si quis ederit ex hoc pane, uiuet in æternum; panis autem, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo PRO mundi uita.

Hinc igitur clarè uides, uerba Christi, quæ quasi textum continent, præcedere ante illa, quæ ueluti glossæ uim obtinent. Nam in præcedentibus satis manifestè dicit Dominus (quod ueluti textum nomino) se esse uerum panem, esse comedēdum, & panem quem fit daturus, esse ipsam carnem suam. Sequitur porro mox illa (quam sic uoco) glossa, quomodo ipse fit panis uitalis ac comedendus, & quod ille fit caro sua, cū protinus subiicit, Quam ego dabo pro mundi VITÁ, quod idem est, ac Moriēdo iusticiam ac uitam mundo acquiram.

Hanc uerò glossam aut expositionem Domini, quia impij non intelligunt, hærent in illis præcedentibus seu obscuriore textu, quod fit panis, quod fit comedendus, & q̄ ille panis fit caro sua. Quare inde absurdum colligunt, eoq̄ Domini doctrinam, ut propalam falsam ac absurdam, redarguere conantur, dicentes: Quomodo hic potest nobis dare carnē suam ad manducandum? Quare Christus porro impijs hoībus nō dignatur denuo explicare quæ semel explicuit: sed tantum urget id omnino

esse ac fore uerum, siue illi credant siue non.

Falsum etiam est & calumniosum, quod iste obijcit, nos statuere efficaciam sine subiecto. Quomodo enim potest uictima in mortem pro nobis Dari, si nullus agnus Dei ibi esse statuatur? aut non nobis datus nobisque natus esse credatur? Credendum enim omnino est, si seruari uolumus, Patrem a deo mundum dilexisse, ut nobis ab æterno Filium suum largitus sit, eumque totius mundi peccata ac pœnas in sese recepisse, & planè abstulisse. Quare abeant in malam rem istæ calumniæ. Non enim est scriptum, Substantia eius sanati aut uiuificati sumus, sed liuore aut plaga.

Concidunt igitur cauillationes Beziariæ prorsus, liquidoque apparet, interpretante se ipsomet Domino, quid sit Christum esse panem, suamque carnem dare nobis comedendam; nempe idem, quod dare se suamque carnem pro mundi uita: quod dare, passio aut sacrificium fide est apprehendendum & comedendum, quodque ipse ideo & eatenus sit panis uiuificus, quatenus se pro nobis in mortem dando, uitam nobis emit.

Quod ad Patres attinet, quorum hic facit mentionem, hoc certum est, quosdam hic adeo importunè ipsam doctrinam de Eucharistia uersisse, ut nonnulli hinc etiam infantibus Eucharistiam dandam esse probare uoluerunt. Quare Patrum intempestiua declamatio nihil ueritati præiudicare debet.

Augustinus lib. tertio de doctrina Christiana.

stiana, capite decimosexto clarè ita de hisce dictis scribit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & sanguinem eius biberitis, non habebitis uitam in uobis. Facinus uel flagitium uidetur iubere. Figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communicandum, & suauiter ac utiliter recondendum in memoria, & pro nobis caro eius crucifixa sit & uulnerata. En uides Augustinum nostram sententiam contra illos comprobare ac intelligere de passionis comestione aut apprehensione.

Quin etiam Calvinus in institutionibus ea de perceptione passionis exponit: inquit enim Dum in memoriam reuocat Christum panem uitæ esse factum, quo assiduè uescamur, eiusque panis gustû & sapore nobis præbet, ut uim panis illius sentiamus facit. Pollicetur enim nobis, quicquid fecit aut passus est Christus, id ad nos **VIVIFICANDOS** factum esse. Deinde hanc uiuificationem æternam esse, qua sine fine alimur, sustineamur & cõseruemur in uita. Siquidem ut panis uitæ nobis nõ fuisset Christus, nisi si nobis natus & mortuus fuisset, nisi nobis resurrexisset: ita nunc minimè esset, nisi eius natiuitatis, mortis, resurrectionis, efficaciam, & fructus res æterna foret ac immortalis. Quod totum eleganter his uerbis expressit Christus, Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi uita. Quibus haud dubiè innuit, suum nobis corpus ideo pro pane futurum ad spirituales animæ uitam, quia in mortem pro salute nostra exponendum erat.

Atque hæc ab eo nobis opposita, & nunc à me dilucidè refutata fermè prorsus extra meam priorem demonstrationem agitata sunt.

Progreditur igitur tandem ad meam demonstrationem, quæ in eo consistit, idèq; euidenter demonstrat, nec Capernaitas ibi quærere, quomodo caro Christi sit comedenda, nec Christum etiam eis modum edendi ibi declarare. Horum quod prius est concedit Beza, quod quidem est fundamētum eius demonstrationis. Verba Bezianæ concessionis sunt hæc:

Hæc Illyr. in eo quidè rectè sentiens, quod Capernaitas arbitratur, non quo sensu uel modo intelligendū esset, quod Christus dicebat, quæsiuisse, ut ij solent, qui, quod sibi dicitur, approbantes, tamen de ipsius modo & ratione percontantur: sed potius Christi sermones, ut penitus absurdos reiecisse. Sed in eo planè aberrat à uero, quod non consideret hac particula **QVOMODO**, quæ est admirantis, aut potius **AVERSANTIS**, significari etiam causam quæ Capernaitas impulerit, ut Christi uerbis non assentirentur.

En audis, non proponere hic quæstionē Domino Capernaitas de modo manducandi, sed tantum arguere eius doctrinam falsitatis hoc absurdo & impossibili, quod dixerat se datum se suasue carnes comedēdas. Quare cum non proponatur quæstio de modo manducandi, nec solutio quoq; eius hic à Domino proponitur, quomodo corpus eius sit fide spūaliter, non ore percipiendum, ut hætenus isti ingen

ti audacia & importunitate contra nos contem-
derunt. Sed Dominus hoc ipsum absurdum
contra illos obstinatos urgere, eosq; incredu-
litas & incarnalitates accusare & redarguere
pergit.

Quod uerò ad posteriorem partem prædi-
ctorum Beze uerborum attinet, in quibus di-
cit me non considerasse in uocula QVOMO-
DO, etiam causam contineri, cur Capernaia
Christo non assentirentur, acutè sanè cogitatū
sophisima est: ac fateor quoq; me id (ut ipse a-
it) non cōsiderasse, quia nihil planè tale ibi cō-
tinetur, imò liquido contrarium probatur ex
præcedentibus.

Quòd autem ista Christi locutio de sui sua-
rumue carnium comestione non sit CAUSA,
quæ (ut iste uult) illos IMPVLERIT, ut uer-
bis Christi non assentirentur, inde manifestis-
simum est, quia iam longè antea, quàm audi-
uissent de manducatione carnis Domini, satis
contumaciter doctrinam eius reiecerant, nem-
pe uersu, 30. & 31. dicentes. Quod tu signum fa-
cis, ut credamus tibi? Patres nostri comederūt
Manna, &c. Item 41. & 42. Murmurabant ergo
Iudæi. Quare etiam Christus iam aliquoties
acerbè arguerat illorum incredulitatē ac car-
nalitatem, dixeratq; solius Patris opus esse, at-
trahere homines ad se filium eius, ut uersu 32.
36. 43. 44. & 45. habetur.

Quare istud QVOMODO positum uer-
su. 52. nequaquam indicat causam eorum in-
credulitatis. Dominus ipse eā satis supra ape-
ruerat

fuerat uersu 44. cum dixerat neminem posse
se ad ipsum uenire, seu in eum credere, sed o-
portere, ut Pater eos ad filium potenter attra-
har, omnesq; sint theodidacti.

Non igitur causa eorum incredulitatis, in
doctrina Christi ullatenus per illud **QVOMO-
DO** & præcedens Christi, carnem meam man-
ducare, indicatur. Incredulitas enim eorum, nõ
tantum præcesserat, sed etiam tum ipsorum, tum
Domini uerbis patefacta fuerat longè ante au-
ditum hoc paradoxon, ut eis apparebat, sed oc-
casio qualiscunq; calumniandi sanam Domini
doctrinam ibi ab illis perditissimis homini-
bus captatur.

Hoc modo etiam Bucerus istud **QVO-
MODO** intelligit exponitq;, nec non & Theo-
phy: cuius hæc sunt uerba. Iudæi cum audis-
sent de **ESV CARNIS** illius, discedunt.
Ideo & uerbum incredulitatis dicunt, **QVO-
MODO?** Nam quando cogitationes incredu-
litis ingrediuntur in animam, ingreditur si-
mul **QVOMODO**.

Hinc ergo palpabiliter animaduertitur, i-
stud sophisticum effugium Bezae esse merum
ipsius capitis commentum, & non in textu rei
ueritatem habere, eoq; merito Illyricum, pro
sua extrema stupiditate, id animaduertere ac
considerare non quiuisset.

Quare id tantum agit porro Dominus, ut
protestetur contra ipsos, suam doctrinam om-
nino uerissimam esse, eosq; arguat & redarguat,
tum inculcando eadem, tum etiam argumen-
tando,

tando, uel etiam minando eis, per suam futuram gloriosam potentiam: sicut & alias tali argumento conuincit simul & minatur pertinacibus Iudæis, ut in mea Demonstratione liquiddo ostendi: Tum denique confundit eos exprobrando eis prolixè incredulitatem & perditam duriciem cordis, nempe. 63. 64. & 65. Non igitur id agit, ut margaritas porcis proiciat, porro diligentius adhuc exponendo, quomodo uelit aut nolit dare suum corpus manducandum, sed tantum suæ doctrinæ ueritatem constanter inueniat.

Ad hæc uerba Christi, Spiritus est qui uiuificat, CARO nō prodest quicquam, quibus ipsi uel præcipuè contra nos abutuntur (tanq̄ si ibi Christus ad quæstionem Capernaitarū responderit, & sicut Oleuianus dicit nostram manducationē carnis Christi reiecerit) prorsus nihil de modo edendæ carnis sonant. Quin potius uidetur prorsus abijcere carnem, ut inutile, ut si de eodem suo corpore hic uocem carnis intelligeret, omnino secum ipse pugnare uideretur, ut qui carnē suam, quam paulò ante ultra modum prædicauerat, ut salutiferā extremèq̄ necessariam, nunc cōtra, ut planè inutilem, abijciat. Quare ea uox non de Christi, sed de nostra carne accipienda est.

Sic hanc uocem de nostra carne Chrysostomus quoque & Bucerus explicat: Quin etiam Caluinus in Commentarijs non de modo comestionis hoc intelligit, sed solam carnem sine diuinitate non prodesse.

Alij dum hoc de carne Christi intelligere ac exponere uolunt, necesse habent, se ac textum hunc miris & diris modis torquere, ac, penè dixissem, crucifigere. Sicut quidam nimiū audacter uiolentam gloriā adijcit, Caro non prodest quicquam, scilicet carnaliter comesta uel hausta.

Quare uerissimum est, hoc loco, Caro non prodest, Dominum loqui de carnali nostra natura, cui spiritualem aut renatam & spiritum sanctum opponit. Est etiam obseruanda memorabilis illa regula, quod quoties caro spiritui opponitur, & alterum laudatur, alterum uituperatur, propriè nostra carnalitas natiuaq; malitia designetur.

Conferatur quæso isti cōiuncti tres uersiculi huius loci, nēpe 63. & 64. & 65. mox liquido patebit ibi propriè obiurgari & conuinci illos peruicaces Iudeos extreme incredulitatis, carnalitatis, ac impietatis, sicut ipsemet Dominus se refert ad superiorem reprehensionem eorum, quæ est uersu 43. 44. & 45. Refert autem se eò hisce uerbis: propterea dixi uobis, quod nemo POTEST uenire ad me, &c.

Hic igitur liquido patet, nec Capernaitas quæsiuisse ex Domino modum comedendæ carnis Christi, nec Christum illis eam exposuisse. atq; adeo eū prorsus nihil hinc de ista Zuinglianorum, quam illi in uerbis, Hoc est corpus meum, fingunt, manducatione egisse.

Concludo ergo ipsius proprijs uerbis. Hæc ego tibi ad istas tuas argutiolas respōdeo, nec
recuso,

recuso, quo minus sit penes omnes, aliq̄ in scripturis iudicio p̄ditos homines, iudicium de utriusq̄ explanatione.

CONTRA 27. SOLUTIONEM.

In 27. demonstratione ur̄si articuli p̄dicato adiuncti uim τὸ σῶμα τὸ αἷμα ILLVD corpus ILLE sanguis meus, qui omnino in uersionibus exprimendus fuisset, ut autē non sit expressus, habere tamen magnam uim ad asserendam nostram sententiam.

Hic mihi obijcit Beza inscitiam, qui scilicet legerim alicubi articulorum magnā uim esse, eoq̄ hīc quoq̄ sine omni iudicio exprimēdum fuisse putauerim. Scio autem sanē & ego imperitorum esse uniuersales regulas, ubiq̄ urgere ac ineptē applicare, ut qui ignorent tū eas habere suas exceptiones, tum etiam pro diuersitate rerum ac circumstantiarum diuersos usus.

Conscijs ipse est suæ ambitionis: scit nullum sibi tam acerbum conuicium obijci posse, quā si indoctus uocaretur, eoq̄ tam cupidē suos aduersarios indoctos, stupidos, ac rudes, imō & afinos bestiasq̄ proclamat. Nouit præterea illud stratagema diaboli, quo etiam Paulus ab aduersarijs impetitus est, ut, quamprimum aliquis ualdē eruditus esse uulgo existimatur, mox & ipse colatur ut semideus, & talem Rabbi aut p̄ceptorē nec posse nec uelle errare uulgus opinetur: Contra, si quis putetur rudior, mox non tantum ipse contemnatur, sed etiam omnes eius sententiæ, quatum-

uis ueræ, ac quantumuis uerbo Dei euidentis-
simo confirmatæ sint. Notum est illud uul-
gare dicturi, Plus ille uidet dormiendo, quàm
tu uigilando.

Quare ob hoc præiudicium, quo ipsa eti-
am ueritas prægrauatur & damnatur, uel ne-
gligitur, coactus est Paulus homo sanctissi-
mus & modestissimus suam ueram spiritua-
lemq; eruditionem à calumnijs Pseudoaposto-
lorum & contemptu auditorum penè usq; ad
speciem turpis iactantiæ asserere.

An uerò inscitia in hoc peccauerim, uel
autem firmas rationes meæ sententiæ habue-
rim, facile ex mea demonstratione apparet, u-
bi plures grauesq; causas adscripsi, quas ipse
non refutauit, sciens facilius esse conuicijis,
quàm ueris rationibus certare.

Primum autem hic quaero, an Viretus non
sit uir solidè eruditus, & an illi Geneuæ, præ-
sertim in officina Stephaniana, cuius domi-
nis nihil detractum cupio, indocta & inepta
scripta imprimere soleant? Respondebit pro-
cul dubio mox, si non ore, at saltem animo,
nihil esse dubij, quin omnes cum illis sentien-
tes esse doctissimos, omnes uerò dissentientes
esse rudissimos asinos, ut est perliberalis ipse
cum suo Caluino in ornandis nostrarum Ec-
clesiarum doctoribus tam elegantibus titulis.

Dicet etiam, quæ in eorum officinis im-
primantur, non nisi graui censura doctissi-
morum uirorum examinata euulgari.

Iam igitur legat, quæ Viretus de hoc ipso
loco

loco & articulo in illo suo prolixo volumine de Sacramentis Geneuzæ à Roberto Stephano impressa annotauit, quæ quidem ego, cum meas demonstrationes scriberem nondum legeram, alioqui certè maioris fidei gratia adscripsissem.

Verba eius hæc sunt: Verùm enim uero, quòd clarius omnia liquefcant, ad ipsa Christi uerba redeamus, eorumq; uim ac pondus paulò diligentius excutiamus. Clarè enunciat Christus, non solum hoc est corpus meum: sed articulo addito τὸ σῶμα μου, quod perinde ualeat ac si dicat ILLUD IPSVM corpus meum, Quod nam uerò? τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον quod pro uobis datur, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμενον, quod pro uobis frangitur. Hanc enim uim habent Græci articuli. Cōsequitur igitur, aut uerum Christi corpus pro nobis traditum, ac eadem uis cōsecutionis sanguinè, qui effusus est, uerè in cœna adesse, aut panem quem Christus demonstrabat traditum pro nobis fuisse, & uinum effusum in remissionem peccatorum: Hoc posterius quàm sit absurdum uel cogitare, nemo non nouit. Hæc Veritas. An non & ipse grauissimè urget emphasi articuli?

Porro uerò iterū, & quidem acerbè obijcit non esse certamen, an in sacra cœna uerum corpus exhibeatur, sed tantū de modo comedendi illud. De qua re aliàs, spero, in nouis demonstrationibus aut appendice harū refutatio-

num agetur: Quare hęc eam præteribo, præfer-
tim cùm etiam superius hæc materia iam ali-
quoties sit nonnihil tractata.

Hisce ita expeditis proponit quædam so-
phismata, quibus tum meas rationes euertere,
tum causas exponere conatur, cur articulum
eum non expresserit: Quarum prima est, quia
sequantur determinationes illorum prædica-
torum, corporis ac sanguinis Christi, nempe
quod pro uobis traditur, qui pro uobis effun-
ditur, eoq; non fuisse necesse exprimere articu-
lum discriminis causã.

A quo uerò tandem grammatico mutua-
tus est ille istam regulam, quòd sequente cir-
cũscriptiõẽ nõ sit necesse articulũ exprimere.

Respondeo, Non est hoc rarum, ut quo u-
na aliqua eximia res magis magisq; illustre-
tur ac à cæteris distinguatur, pluribus eam ra-
tionibus distinguere aut determinare.

Ac ne quid hęc fingere uidear, aut procul
probationes quærere, ipsius exemplis eum cõ-
futabo. Cùm Ioannis 1. uertit, Ecce agnus IL-
LE Dei, qui tollit peccata mundi. Hic adest cir-
cumscriptio illustris istius agni, quòd uideli-
cet sit is propriè agnus Dei, qui solus debuit
iuxta prophetias, opera diaboli destruere, &
peccatum seu iniusticiam maledictionemq;
mundi tollere: nihilominus Beza non tantum
expressit articulum per pronomen ILLE: Sed
etiam annotauit, articulum discernere hunc
à typicis ac ceremonialibus uictimis; idq; ut
cõfirmet, & sue in eo uersionis rationẽ reddat,

citat

citatur in super illustres testes, Erasmus, Chryso-
stomū & Theophylactum, qui idē de hoc loco
monuerint. Quid ais bone uir, quomodo eua-
nescit tua sophistica regula? Nonne in hoc ex-
emplo à te ipso tuisq; tribus testibus uanitatis
condemnatur?

Sic & in illo dicto: Hic est ILLE filius me-
us dilectus Matth. 3. & 17 non tantum articulū
expressit, sed etiam adiecit annotationem, mo-
netem, necesse fuisse ibi exprimi articulum, ut
discerneretur ille filius naturalis ab alijs ad-
optiuis: Atqui etiam illic non minus sequitur
circumscriptio prædicati, quàm in uerbis cœ-
næ, Hic est ILLE filius meus dilectus, in quo
mihi bene complacuit. En audis Bezam ipsum
sua sophismata damnantem: uel potius mala
fide in oppressione ueritatis regulas cudentē.

Sic etiam in Latino sermone additur non
rarò prædicato tum pronomen ILLE, tum &
circumscriptio, ut si dicimus, Iulius Cæsar est
ILLE fœlix bellator, qui primus Romanū Im-
perium constituit. Tale est etiam illud ipsum
exemplum, quod ipse citauit: Tu ne es ille Æ-
neas, quem alma Venus genuit, Vbi tum pro-
nomen ille est, tum sequens circumscriptio
prædicati.

Deniq; ipsemet subindicat, significandæ di-
gnitatis causa, interdum solere addi prono-
men ILLE prædicato, cui adiuncta est circum-
scriptio: Cur ergo non uel dignitatis causa ex-
pressit eum?

At ego imperitus proprietatis articulorū,

prorsus cōtrarium sentio, contrariamq; regu-
 lam sequor & assero, nempè illam sequentem
 circumscriptionem adeo non excludere arti-
 culum, ut ex eo tota sermè dependeat, cumq;
 requirat. Quod in Latino quoque sermone
 ualde perspicuum est, ut si dicerem, tu ne es
 Æneas, quem Venus genuit, multo minus si-
 gnificanter & pene mancè diceretur, quàm si
 adderem ILLE Æneas, QVEM. Quin etiam
 pronomen relatiuum Qui, non obscure flagi-
 tat illud antecedens ILLE; Ille Æneas, quem
 Æneam? Ille ego qui quondam, ILLE & QUI
 sese inuicem prorsus necessario respiciunt &
 requirunt, adeo posterius illud QUI, prouoca-
 bulum cum sua circumscriptione non exclu-
 dit præcedentem articulum. Sic in Germanico,
 Bistu der man, welcher das oder jenes hat ge-
 than? Sic Italicum: Quello, el quale &c. Confe-
 rat candidus lector tuam eruditam cum mea
 indocta regula.

Addit etiam sophisma ineptum, quòd si uel-
 lemus urgere articuli uim, sequuturum, ut nō
 dederit Dominus sanguinem uel REMANEN-
 TEM in corpore, uel POSTEA GLORIFI-
 CATVM, sed eum, qui in terram sit effu-
 sus: Hæc autem tantum suo more sophistica-
 tur, sed non probat. Aliud enim est articu-
 lus, aliud sequēs ἐκχυσόμενον, Sanguis qui ef-
 funditur, quæ uox quàm latè pateat, an sit to-
 tus sanguis effusus, aut non, an relictus ab
 angelis, & in corpus reportatus, ac cum eo glo-
 rificatus, uel à Nicodemo, ut tu nugaris, colle-
 ctus,

Etus, & Papistis datus, hæc tibi scrutanda, & ex articulo, & istis tuis doctis regulis, si modo uerè dicis, eam uim in eo esse, definienda relinquo.

Hinc igitur clarè apparet, articulum nequam in uerbis cœnæ negligendum esse, eumque plurimum facere ad excludendos istorum typos, umbras, symbola, ueriq; corporis externam manducationem afferendam, quam externam manducationem exprimere illa uerba, Accipite & Comedite uolentes nolentes aduersarij concedere coguntur.

Quod porrò de triplici corpore Christi sophisticatur, partim concedens meam sententiam, partim nonnihil arrodens eam, & denique etiam quartum quoddam corpus Christi confingens, sub quo suum metonymicam aut symbolicum corpus occultat, extra caput summamque huius meæ demonstrationis est, & dicetur aliquid de ea re postea.

CONTRA 28. SOLUTIONEM.

In hac solutione, si usquam alibi, nimis clarè ostendit aduersarius se nimium precipitem esse in damnandis nostris scriptis & sententijs, tuendoque mordicus suo errore, quicquid nos tandem contra ex uerbo Dei afferamus. Legit enim clarè in mea 28 Demonstratione, me obiter tantum unicoque uerbo facere mentionem identicæ demonstrationis, & porrò indicare, & clarè exposuerim in Fidei

admonitione, quam nam aut qualem Identica-
cam prædicationem probem. Hoc inquam nõ
tantum legit, sed etiam in sua hac cauillatione
adscribit, & tamen mox ab initio uociferatur
me impuram & impiam Scoti identicam præ-
dicationem Ecclesiæ Dei obtrudere conari.

Quis hic tandem seruator aut potius furor
est, damnare ea que non legisti, quæq; ignoras?
Cur non distulisti istam tragicam accusatione,
donec prædictum libellum iam secundo im-
pressum meamq; sententiam cognouisses? Si
sic libet cæco impetu ruere, obscurabis potius
quàm illustrabis ueritatem. Memento quæ so-
illud triuiale, Impedit ira animum, ne possit
cernere uerum.

Postquam igitur Beza ista temeraria præci-
pitantia cœpit dicere de mea sententia, quam
non lecto priore libello Fidelis admonitionis
non intelligit, affert contra eam quædam so-
phismata, ac primum quidem quòd licet Pau-
lus dicat τὸ τὸ πῶς τοῦ ἰεροῦ ἢ καὶ νῦν διαβηκῆ,
Hoc poculum est illud nouum Testamētum,
non tamen uelit omnino eandem rem esse po-
culum ac Testamentum.

Respondeo primum, quod dicit poculum,
notissimum est, quòd nequaquam nostræ mē-
ri aut intellectui uelit indicare ipsum uas, sed
ipsam portionem. Est enim iste modus loquen-
di in omnibus linguis usitatissimus, ipsa ne-
cessitate nos sic loqui cogente, ut, cum propriè
liquorem nominare uelimus, præsertim mō-
strantes in aliquo uase existentem, ipsum ua-
sculum

sculum nominemus, cum proprijsimè uelimus intelligere cōtentum liquorem : Sic cum petimus potum, plerunq; dicimus, da huc poculum aut Cantharum.

Cum de uarijs uinis coràm in uasis contentis loquimur, plerunq; dicimus: Hoc uas est uinum tale aut tale, uel hoc uas est acetum, oleū, cereuisia aut aqua, cum PROPRISSIME contentū ipsum respiciamus, & ab auditore intelligi uelimus, nulla prorsus habita ratiōe uasis.

Ratio huius locutionis est, quia illud contentum nec monstrari propriè potest, nec etiam existere, dari aut seruari per se.

Sic Pharmacopola monstrans diuersas rerum species, mōstrat externo aspectu tantum pixides, dicens, hæc pixis est piper, hæc est zinziber, est crocus, uel simpliciter, hoc est zinziber hoc crocus. Utrocunq; autem demum modo loquatur, indicat reuera auditori ipsum cōtentum, nulla prorsus habita ratione contentis. Quare tales locutiones propter perpetuam consuetudinem, summamq; sic loquendi necessitatem & deniq; propter summam perspicuitatem, planè potius pro proprijs haberi deberent, quàm pro figuratis.

Sed enim proprium esse in sermone putamus, quod usitatissimū simul & perspicuissimum est: sensu certè ac uoluntate dicentis & audientis proprijsimæ sunt, qui omnino non continens, sed cōtentum animo respiciunt ac considerant. Non enim magis perspicuè ac intelligibiliter dici posset, etiamsi diceretur,

Quod continetur in hoc uase est hoc, &c.

Sicigitur & in uerbis cœnz, cū legitur hoc poculum simpliciter debet intelligi ipsa portio, nempe uinum ac sanguis, nulla penitus habita ratione aut respectu poculi ac sanguinis. Illa uero portio cum adiunctis reuera ipsum illud nouum fœdus, Sacramentum aut pactio est: Elementa enim eorum uel sumptio cum adiunctis reuera sunt Sacramentum, sicut etiam ipsi declamitant sacramenta esse signa. Duplex enim demonstratio est, ut postea ex Bucero intelligemus: altera ad sensum, altera ad intellectum, Illa ad intellectum propria ac propriissima est, monstrat enim non poculum sed portionem ipsam. Restissime ergo ac propriissime dicitur illam portionem elementa aut signa cum adiunctis esse illud nouum Fœdus aut testamentum.

Quare (si non libet sophisticè arrodere singulas literulas) omnino prædicta regula (quod cum pronomine demonstratiuum subiecto additur & articulus prædicato, omnino eandem rem significant) etiam isti ipsi Paulino exemplo conuenit. Causa etiam huius regule in promptu est, quia utrunque specificat, nempe tum demonstratio tum articulus, seu id, de quo agitur, ab alijs distinguit. Conuenit & altera regula, quod uidelicet postquam subiectum pronomine demonstratiuo indicatum est, ferè semper sequatur articulus ante prædicatum rei, si non solum uerbum uim prædicati obtineat. Exemplum illustre est in illo ipso sacre cœnz

textu, qd ego etiã antea in mea hac demõstra-
tione citavi. *πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες: τοῦτο
γὰρ ἐστὶ τὸ αἷμα μου τὸ τὸ καινῆς διαθήκης,*
*τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον, εἰς ἄφεσιν ἁ-
μαρτιῶν* id est, Bibite ex eo omnes. Hic enim
est ILLE sanguis meus, ILLE noui Testamen-
ti, ILLE, qui pro multis effunditur in remis-
sionem peccatorum.

Hic uidemus toties repetitum articulũ ean-
dem rem indicare, quam pronomen, nẽpe san-
guinem. Ad singula enim illa tria prædicata re-
petenda est intellectu uox sanguinis, ille san-
guis noui Testamenti, Ille sanguis pro uo-
bis fusus.

Dicit uerò ille, suos grãmaticos uelle, ut cũ
ea regula seruanda sit, dicatur *τοῦτο τὸ αἷμα
ἐστὶ αἷμα μου*, hic sanguis est sanguis meus, id
est, ut nomen rei tum in subiecto tũ in prædi-
cato repetatur. Contrarium testatur epist. ad
Hebr. in hoc ipso exemplo aut oratione, habet
enim *τὸ τοῦτο (ἐστὶ) τὸ αἷμα διαθήκης*, Hic
sanguis est Testamenti: non dicit *τοῦτο τὸ αἷ-
μα ἐστὶ αἷμα διαθήκης*, Hic sanguis est sanguis
Testamenti: Cur uerò illa epistola tam ineptè
locuta est? ratio in promptu est, quia non habu-
it grammaticam Bezzæ ad manum, ex qua lo-
qui didicisset.

Quod autem ad Identicam prædicatio-
nem attinet, Lutherus eam in maiore confes-
sione eruditissimè simul contra sophistarum
transubstantiationem & istorum figuratũ cor-
pus

pus tractauit, quam ego ualde probo. Et si autem meam sententiam in tertia parte Fidelis admonitionis exposui, tamen hic simul Buceri sententiam, cum mea congruentem, adscribam.

In his itaq; locutionibus, Accipite & manducate & bibite hoc est corpus meum, hic est sanguis meus noui Testamenti uel nouum Testamentum in sanguine meo, tropus synecdoche est. Cùm enim ait Dominus, accipite māducate, Bibite, duas res offert, & sumere iubet simul comprehensas, terrenam & cœlestem, ut Ireneus, perceptibile sensibus & perceptibile mente, terrenam & patentem sensibus, panem & uinum, cœlestem, oblatū fidei corpus & sanguinem Domini, atq; constans his nouum testamentum, illa symbola, hæc res symbolorum, & uera dona sunt. ita habet pronomen $\tau\upsilon\tau\theta$ id est, hoc, id enim non modo panem & poculum, sed simul ac PRÆCIPVE demonstrat & exhibet corpus & sanguinem Domini ac testamentum nouum, Duplex enim demonstratio est ad sensum & ad intellectum, ita, ut in omnibus locutionibus sit, quibus signo aliquo uisibili ostenditur & exhibetur res inuisibilis. Ita episcopi tradentes facultatem sacri ordinis, & in Academijs facultatem profitendi bonas artes, præbendo librum, uel calicem uel pedum, pileum & huiusmodi alijs signis uisibilibus oculis, aliud uerbis intellectui demonstrant & exhibent. Ita erat & illud Domini ad discipulos: Accipite spiritum sanctum, cùm in
sufflaret

sufflaret eos, duas enim res simul exhibebat,
& tradebat, sensibus afflatum, mente spiritum
sanctum, hæc Bucerus. Vbi diligenter observa
esse duplicem demonstrationem in uerbis cœ
næ, alteram ad sensum, alteram ad intellectū, et
illam demonstrationem ad sensum monstra
re panem, alteram uerò illud adiunctum elemē
to, corpus ac sanguinem.

Verissimè autem isti de Scotica impietate
identicæ prædicationis argui possent, Sicut &
Lutherus eos accusat. Nam cum duæ res tradā
tur in illa sententia sacrae cœnæ, nempe panis
& corpus sacramentali prædicatione coniun
gendæ, utriq; sub prætextu identicæ prædicationis
alteram sustulerunt, relicta altera sola: ut si
cut Papistæ mutauerunt subiectum eius senten
tiæ, nempe panem in umbram, speciem aut fi
guram panis, Ita uicissim sacramentarij prædi
catum, nempe corpus, mutarunt in figuram, ty
pum aut (ut nunc Beza urget) in symbolum pa
nis. Conueniunt ergo prorsus in genere erro
ris, oportere uidelicet in sacra cœna, idem de se
ipso identicè prædicare, & non res diuersas sa
cramentaliter coniungi, quia sit identica præ
dicatio. Quare sicut Papistæ dicunt, hæc figura
aut species panis, est corpus Christi, uel hoc cor
pus, panis specie aut figura rectum, est corpus
Christi, Sic isti dicunt, panis est figura corporis:
Ita Papistæ quidem euertunt per figuram sub
iectum, isti uerò prædicatum, dum non uolūt
simpliciter propriè accipiendo illa de se inui
cem uerè prædicari seu sacramentaliter conne
cti.

At. Dicitur de hac re etiam postea aliquid.

CONTRA 29. SOLUTIONEM.

In hac demonstratione probaui eadem esse uerba sacrae coenae, quae etiam ueteris foederis sunt, eaque inde huc translata esse: Hic est sanguis Testamenti: cumque ibi proprie accipiantur, etiam hic proprie accipienda esse, cum denique ibi illa non figuras interpretentur, sed sanguinem, quo sanciebatur illud foedus monstraret de proximo, ostendi etiam in pronomine *הוּ* Hoc per Hebraismum omnino contineri uim coniunctionis *וְהוּ* hinc ecce, quae rem datam coram monstrant: Ita etiam Dominum in sacra coena monstrasse ipsum corpus & sanguinem coram exhibita, illudque testamentum obfignantia, & non uel exposuisse, quale symbolum aut figura sit panis, aut nos in caelum empyreum, uel supra omnes caelos ablegasse, ad quarendum ibi corpus suum.

Ad hanc manifestissimam ac potentem demonstrationem nihil solidi respondet, sed tantum calumnijs ac sophismatibus ludit, Primum dicit me uelle SOLVM corpus & sanguinem demonstrari per illud pronomen Hoc, non etiam panem ac uinum, quod SOLVM nusquam in hac mea demonstratione legitur & in tertia parte Fidelis Admonitionis prolixè quid monstraretur exposui, inde eas dirigi quidem digitum ad panem, sed simul precipue ad intellectum monstrari ipsum corpus. De qua re supra, plixius dixi, & locum Buceri adscripsi.

Secundo loco hoc sophisma ponit, Moysen tantum uoluisse presentem sanguinem monstrare,

non

fiōi etiā quid ille sanguis significet declarātes
ideo usum esse illis uocibus , Hic est sanguis
testamenti. Placet: Hoc cōtra te est. Sic igitur &
Christus uolens præsenti sanguinē mōstrare,
q̄ illud fœdus noui testamenti sanciebat, & nō
eius significatiōes exponere, iisdē uerbis usus
est. Quōd si uoluisset ulterius aliqs typos mon
strare, alijs profecto usus fuisset uerbis, ut ipse
met Beza scribit de Moise, sic & nos de Christi
fermōe aut mōstratione cōstemur. Iisdē ergo
usus uerbis Christus quibus Moses in sancien
do ueteri fœdere, eodem q̄q; planē modo rem
præsenti significauit. Et quāta est uis ueritatis,
ut etiā aduersarium suum pro se testari cogat.

Tertiō dicit, se monuisse in suis annotatio
nibus, nō rectē in Mathæo & Marco uerti, Hic
est sanguis testamēti: Monuit quidem, sed oēs
uersores contrario modo uertunt ac sentiunt,
non tantum ueteres & recentiores, sed etiā illi
qui alioqui in hoc ipso errore cū ipso sentiūt:
Inter quos est eius proprius pater Calvinus.

Quod uerō sit uertendum, Hic sanguis
præter omnium communem sensum, probat
tum horum eorundem uerborum sensus, in
quo usus est eis Moses, à quo ea (ut solēnia uer
ba sacrosanctorum fœderū Dei) Christus mu
tuatus est, quod nec iste negat aut Calvinus,
quin potius inde esse accepta assentiūtur. Con
firmat etiam hoc illa ipsa uarians Lucæ recita
tio (q̄ cur aliter efferat illam Domini sententi
am, postea dicitur) nam ibi dicitur, Hoc pocu
lum est nouum Testamentum in meo san
guine

guine, qđ pro nobis effunditur, coguntur oēs
græcæ linguæ periti fateri, illud ἐκχυνόμενον,
quod pro uobis funditur ad uocem poculum
ibi referendū esse. Nemo etiam nec inter ipsos
quidem nostros in hac parte aduersarios ne-
gat, illud poculum potionem aut haustum si-
gnificare. Si igitur potio pro nobis funditur,
necesse omnino est, eam uocem non tantum
uinum, sed etiam ipsum sanguinem significa-
re, nam uinum pro nobis non effunditur.

Atq; hic ualet illa regula, talia sunt subiecta
qualia relinquuntur aut describuntur à suo
prædicato, ut cū illa potio sit id, quod pro no-
bis effunditur, necessario sit sanguis Christi.

Obserua igitur Lucam non tantum non pa-
trocinari isti peruersioni Bezae, Hoc est san-
guis, sed eum oppugnare. Summa argumenti
hæc est. Pronomen demonstratiuum apud
Lucam monstrat intellectui id, quod pro no-
bis effunditur: sed propriè imò tantū sanguis
pro nobis effunditur: Igitur ipsum Domini san-
guinē mōstrat, eoque rectè in Matthæo & Marco
uertitur, Hic est sanguis, ut omnes uerterunt,
non, HOC EST sanguis, ut Beza peruertit.

Quàm importunum quæso id sophisma
est, oportere proprium ac perspicuum facere.
At improprium & obscurius inflectere ac in-
uertere.

Porro ulterius ratiocinando progredi-
tur & hæc scribit, Dic quæso, quam rem uo-
cauit Christus corpus suum & sanguinem su-
um? An non eam ipsam, quam accepit, fregit,
dedit

dedit discipulis suis : Quid autem iubet eos accipere, comedere, bibere? An non quod acceptum & fractum eis in manus porrigebat? Quòd si excipias, eum non dedisse solum panem, nec solum uinum, concedimus & nos, dabat enim Sacramentum, cui erat sacramentaliter coniuncta ueritas, Sed si duo dedit, Sacramentum uidelicet & rem Sacramenti, (R E M Sacramenti ille uocat Corpus & Sanguinem C H R I S T I) quod negare non ausis, cur illud quod in sensu externos incurrebat, & de quo præcipuè admonitos discipulos oportuit, ut Sacramenta à rebus communibus distinguerent, prorsus in demonstratione prætermitteret?

Respondeo. Absit à me, ut dicam, Dominum in demonstrando eo quod dedit in sacra Coena, ipsa elementa panis ac uini prætermisisse. Perplacet uerò, quod dicis, Dominum pronomine Hoc monstrasse id, quod dedit comedendum ac bibendum: dedisse uerò non solum panem & uinum, sed etiam corpus & sanguinem: quare non esse sentiendum, quòd tantum corpus ac sanguinem, sed etiam ipsa elementa demonstratiuo pronomine monstrauerit.

Hem istuc seriò retine, & desines accusare sacrosanctum hoc Testamentum improprietatis, aut uerba, Hoc est corpus meum, impiè per metonymiam peruertere in illa,

L hoc

hoc est symbolum corporis mei.

Porro ulterius urget, me tamen concedere in uerbis sacre Cœnæ metonymiam, quia concedam per uocem poculi **SIGNIFICARI IPSVM** contentum.

Respondeo, ego in hisce uerbis: Accipite & comedite, Hęc est corpus meum, Hic est sanguis meus, non concedo ullum tropum: Cur porro Lucas uoluerit mutata oratione, quasdam res illustrare, postea plenius dicam. Verum nihilominus tam est usitatum, poculum pro portione accipere in sacris & profanis, adeo etiam graues causæ sunt cur ea locutione utamur, adeo denique omnium mentes, qui talem locutionem uel dicunt uel audiunt, sunt solummodo intentæ in rem compræhensam, nempe in portionem aut contentum liquorem, nulla prorsus habita ratione poculi aut uasis continentis, ut optimo iure, pro propria locutione accipi haberi que deberet, de qua re superius prolixius differui.

Dicit se probasse in omnibus Sacramentalibus locutionibus per metonymiam nomen rei significatæ signo tribui. Nego id uerum esse, & tum ab alijs nostris, tum etiam à me refutatum est.

**CONTRA TRIGESIMAM
SOLUTIONEM.**

**Contra hanc ultimam demonstrationem
omnium**

omnium ualidissimam & ex ipso scopo aut intentione Christi sacram cœnam instituentis & foedus illud sancientis, ac ex natura ueteris foederis sumptâ, nihil planè affert ad rê faciendū: oro ac obsecro ueritatis cupidum lectorem, ut eam diligēter legat & relegat: continet enim grauissimam planè materiam, & ex qua uel præcipuè de sacrosancto Christi Testamento statuendum esset: simul uerò sanè & eius solutionem inspiciat, ut uideat quàm præclarè ac ceu Delphico quodam gladio nodum secuerit.

Affert igitur duo tantum quædam sophismata aut cauillos: Primum dicit me, Quoniam conferam uetus foedus cum nouo, debere ita totam similitudinem illorum conferre: sicut ille foederalis ueteris Testamenti sanguis significauit non solum absentem, sed etiam tantummodo futurum & nondum re ipsa existentem sanguinem: Ita panis & uinum in sacra cœna præsentia significant sanguinem Domini absentem & in cœlo existentem. Respondeo. similitudinibus (hac ipsa iste uoce utitur) uariè ludere licet, quæ incertæ & nullo oraculo subnixæ sunt. Ego uerò ea applicatione & similitudine utendum esse censeo, quam nobis ipsemet spiritus sanctus in Epist. ad Hebræos monstrauit, nempe quòd, sicut illud legale & perinde non adeo eximium foedus typico, hircorum

& uitulorum sanguine sancitum fuit, ita hoc multo salutarius foedus sit longè preciosiore uictima ac sanguine sancitum, nempe ipsiusmet Filij Dei: Hæc similitudo eiusque applicatio non est ex meo cerebro somniata, sicut illa Beziana, sed ex ipsomet uiuentis Dei uerbo clarè desumpta.

Alterum, quod ueluti conclusionis loco affert, est dictum Augustini malè citatum, cuius hæc sunt uerba:

Spiritualiter, inquit, intelligite, quod sum locutus. Non hoc corpus, quod uideatis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent, &c.

Hoc dictum scito Christiane frater, hic potestremo loco ideo ab aduersario citatum esse, ut toti huic eius responsioni lucem afferret, ueramque ipsorum mentis sententiam declararet. Quandoquidem enim toties hactenus meis argumentis pressus, & in angustias conclusus, coactus est confiteri, uerè nobis exhiberi ipsum uerum corpus Christi, ac declamauit non de præsentia corporis Domini: sed de modo certamen inter nos esse, ideo nunc omnia illa corrigit, aut potius tollit: & quod suo ore uerbisque dicere ausus non est, hoc per Augustinum dicit,

cit, inquit, Non illud corpus, quod Aposto-
li uiderunt, manducamus in sacra Cœna,
nec illum sanguinem, quem Iudæi fuderunt,
bibimus.

Hæc istorum profecto perpetuâ ratio
est, ut primum multum declamarent illud
ipsum uerum corpus Christi coram in sa-
cra Cœna exhiberi, nosque contrarium de
eis testantes, mendacij arguant, scedæque
deformet. Deinde ubi hoc artificio Lecto-
rem ceperunt securumque effecerunt, ac à
nobis abalienarunt, tandem aliqua artifici-
osa correctiuncula omnia, quæ antea de ue-
ra præsentia ueri corporis Christi amplifi-
simis uerbis dederant, astutè ex corde au-
ditoris incauti, eisque iam addicti suffurentur:
De qua re postea in appendice noua-
rum demonstrationum agetur.

Interea hoc tu retine, tanquam ultimam
sententiam & mentem Bezzæ: Non illud cor-
pus Christi, quod in terris Apostoli uiderunt,
in sacra Cœna sumitur, nec ille sanguis,
quem Iudæi fuderunt, bibitur, quod ad Au-
gustinum attinet, innumera eius testimo-
nia **E X T A N T**, & ab alijs, præsertim
Vuestphalo indicata sunt, ubi ueram ueri
corporis Christi communionem, eamq; e-
tiam externam, atque adeo hypocritis com-
munem testatur. Ego aliqua pauca Pa-

trum dicta hic adscribam.

Augustinus contra Legis aduers. Sicut mediator Dei & hominum, hominem Christum Iesum carnem suam nobis manducandam bibendumq; sanguinem dantem, fidei corde, atque ore suscipimus: Ne suffugia pateant Calvinistis, utranque corporis Christi manducationem, & eam quæ fit corde fidei spiritualiter, & alteram de qua disceptatio est, & fit ore corporis, coniungit.

Augustinus Epistola 118. Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi. Idem in sermone de temp. 215. Videte Fratres charissimi, si iustum est, ut ex ore Christianorum, ubi corpus ingreditur, luxuriosum canticum quasi uenenum Diaboli proferatur.

Cyprianus de lapsis: Iacens stantibus & integris uulneratus minatur, & quod non statim Domini corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini sanguinem bibat Sacerdotibus sacrilegus irascitur. Ibidem, Sanctificata ora cœlestibus cibis post corpus & sanguinem Domini, prophana cõtagia, & Idolorum reliquias respuerunt.

Theodoretus in explicatione Epistolæ
ad

ad Corinthios . Ita eum ignominia & dedecore adficiunt, qui sanctissimum eius corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum, & incestum os immittunt.

Ambrosius ad Theodosium, referente Theodoretto libro quinto. Quomodo manus extends, de quibus sanguis adhuc stillat iniustus? quomodo huiusmodi manibus suscipies sanctum Domini corpus? qua temeritate ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies, quum furore uerborum tuorum tantum iniusti sanguinis sit effusum?

Tertullianus in libro de Resurrectione carnis inquit: Caro nostra corpore & sanguine Christi uescitur, ut anima de Deo saginetur. Duo prolixa dicta Irenei, quod etiam corpus nostrum de corpore Domini mandeducet, supra adscripti. porro etiam Augustinus ore sumi corpus Domini cum alijs affirmat.

In fine (ut solent Rhetores) pathetica quadam adijcit, ut nobis odium, sibi uero suisq; fauorem ac gratiam auditorum conciliet, Ea uero sunt, quod eis obijciamus, quod iubeant uerba Sacrosancti Testamenti ex oculis amouere, & quod alicubi uerba sacrae Cœnæ inuerterint.

Respondeo de amotione uerborum

ex oculis Schuenckfeldius princeps Sacramentarium clarè scribit, quem ego etiam nominavi in meis demonstrationibus. Calumniam ergo foeda est, quod fingit, me id ipsi tribuere.

Verborum sacrae Coenae in recitatione in templis inuersionem nemo Geneuensibus aut Helueticis obiecit, sed alibi factum esse constat. Cur ergo id sibi obijci fingit? Oportet scilicet eum confingere aliquid de nobis, ut patheticè queri possit, nobiscq; inuidiam, & sibi misericordiam conciliare.

Interim tamen & hoc expendat pius lector, An non is uerba sacrae Coenae inuertit & ex oculis amouet, qui sublato proprio sensu prorsus peregrinum eis dat, nempe dum Christus hic clamat, audi quid dicam, Accipe & comede, Hoc est corpus meum: Re clamat inde Beza, Audi & me. Christus tecum improprie loquitur, Sic intellige eius uerba, accipe & comede, hoc est symbolum corporis mei.

Quid quaeso mihi uerba Christi mutata significatione uerborum, ut isti nusquam non clamant, impropria esse, & mille modis ea interpretantur, uel potius peruertunt.

Videantur quaeso omnes eorum scriptiones,

nes, an non neglectis, ac quasi planè remotis
uerbis Testamenti, tantum uel umbras cere-
moniarum Mosaicarum, uel alia nihil huc fa-
cientia scripturę loca tractent? uel denique in
unum amplissimum campum ratiocinatio-
num, & sophisticationum, ubi inprimis re-
gnant, excurrunt & euagantur? Verba uerò
sacrofancti Testamenti uix extremis labris
& tantum quatenus uolentes nolentes co-
guntur, attingunt. Mentiar si non ita sese res
habet: Inspice omnia eorum scripta: An quæ-
so hoc non est, uerba sacrosancti Testamenti
ex oculis & animo suo ac Christianorum a-
mouere, & interim in alijs uanissimis ratio-
cinationibus uagari & immorari? Quàm
multa quæso maliciosissima sophismata in
hoc libello Bezae liquido ostendi ac refutauī,
& tamen querulatur sibi ea obij-
ci ac tristem iniuriam
fieri.

FINIS.

L 5

SVM.

SVMMAE BREVES XXX.
DEMONSTRATIONVM ILLYRI-
ci, de presentia distributioneq; corporis et sanguinis Christi in sacra Cæna: quas ideo uisum est typographo adijcere, quo lectorem de scopo earum admonerent.

Prima demōstratio presentie corporis & sanguinis Christi sumpta est ex definitione textus, cōtinētis duo diuersa mēbra seu partes, & res à se inuicē diuersas, pponētis, essentiā nimirum et finē seu usum sacramēti.

Secunda demōstratio ostendit Metonymiā sacramentariorū non habere locum in uerbis Christi: Hoc est corpus &c. eamq; tollere & corporalem & spiritualem presentiam corporis & sanguinis Christi.

Tertia probat uerba illa: Accipite, comedite, bibite, de externa acceptione, esu, ac potatione dati aut porrecti intelligenda esse.

Quarta, uerba Institutionis cœnæ Dñicæ perspicua ac in suo natiuo sensu, ut sonāt, retinenda esse demonstrat, ex ratione subiecti & p̄dicati, & ex explicatione p̄dicato addita.

Quinta ex ordine rerū & actionū contendit, uerbū & sacramenta nō esse propriè, si essentiā eorum cōsideres, ipsa spūalia bona, aut meritū Christi, sed excitare fidē in nobis, &c.

Sexta docet (ex uoce Memorizæ seu recordationis, ubi Christus iubet nos edere suū corpus, & bibere suū sanguinē ad sui recordationem)

onē) spūale in māducaationem aut fruitionē
corporis Christi, nō ante, sed post memoriā,
tanq̄ultimū effectū sacramēti, esse collocādā.

Septima idē colligit ex uocula IN, uel AD.

Octaua ex ratione instrumentorū aut me-
diorum ad suum finem seu usum argumen-
tatur, q̄ in uerbis, Accipite, Comedite, bibite,
non præcipiatur aut detur spiritualis seu ui-
uifica corporis Christi manducatio.

Nona ex methodo docendi, qua per notio-
ra ac crassiora ad ignotiora & obscuriora à
spiritu sancto deducimur, concludit in illis
uerbis, Edite, bibite, Hoc est corpus meum,
& hic est sanguis meus, proponi externam
quandam ac crassiorem manducationem, &
haustionem corporis ac sanguinis Domini.

Decima ex collatiōe finis ad suum mediū
probat spirituaalem manducationē corporis
Christi non debere collocari in essentia sacra-
menti, sed in effectū.

Vndecima idem ex ordine rerum nō per-
uertendo colligit.

Duodecima ostēdit locutiōe aduersariorū,
Fide spūaliter comedere corpus Christi, &
esse crassā & ineptā tautologiā & battologiā.

Decima tertia docet actionem illam, quæ
fit ad memoriā, & memoriā antecedit,
pijs & hypocritis communem esse.

Decima quarta ostēdit Zuingliani erroris
instauratorē, quē Calvinū esse constat, duos
diuersos & cōtrarios sensus uerbis Christi af-
fingere, eumq̄ non solū cum textu ac eius au-
tore, sed & secum pugnare.

Decima quinta docet, cū non sint idem, signū & signatū, ac sacramēta sint *σφραγίδες* promissæ iustificationis, spiritualem manducationem non posse habere locum in uerbis, Accipite, comedite, bibite, Hoc est corpus meum &c. quæ uerba descriptio sunt essentia sacramenti aut signi. Docet item sacramētalem seu externam manducationem panis & uini corporisq; ac sanguinis Domini esse & signū & medium, aut instrumētum, seu memoriale spiritualis manducationis, quæ sola fide peragitur.

Decima sexta ratiocinatur ex necessario cōiunctis Passioni Christi: Cū Christus illa omnia per se, in se, & per suum proprium uerumq; corpus peregerit, eundē quoq; uerum natuumq; sanguinem ac corpus suum nobis in sacra Cœna impendere.

Decima septima ex collatione sanctio- nis & confirmationis utriusq; testamenti colligit uerum non typicū sanguinem in Cœna Domini distribui.

Decima octaua idem colligit ex collatione agni Paschalis ueteris & noui.

Decima nona idem probat ex more ac iure perpetuo fœderum.

Vigesima etiam ex duorum fœderum collatione in sacra Cœna communicationē corporis Christi exhiberi demonstrat.

Vigesima prima probat multis ratiōibus Corinthios olim habuisse somnium quoddā de nuditate panis ac uini, deq; absentia Christi

sti à sacra cœna in cœlo, & ostendit uerè in cœna sumi uerum corpus & sanguinè Christi.

Vigesima secunda recitat Osiandri opinionem de iustificatione, & ostendit Calvinum cum Osiandro consentire de modo ac medio apprehendendæ iustificationis.

Vigesima tertia refutat Osiandricam iustificationis rationem, & ostendit incorporationem aut māducationem mysticam effectum esse iustificationis, non medium apprehendendi eam.

Vigesima quarta ostendit māducationem inhabitationis aut incorporationis, ut medium & aditum ad perceptionem beneficiorū Christi, ex uerbis cœnæ, Accipite, edite, bibite, Hoc est corpus meum &c. explodendam, & sacramentalem aut corporalem, utpote à Christo institutam, retinendam esse.

Vigesima quinta repetit distinctionem in prima demonstratione traditam, & Calvinū secummet pugnare, ex ipsius Caluini uerbis conuincit.

Vigesima sexta sacramentariorum præcipuum argumentum ex cap. 6. Iohan. contra externam aut corporalem manducationem corporis Christi extructū refutatur diligenti rotius illius cōcionis aut disputationis Christi Ioan. 6. consideratione seu potius explanatione.

Vigesima septima uerū corpus & sanguinem Christi in sacra Cœna esse intelligendum ex natura & uí articuli τὸ, & ex communi Grammaticorum

Grammaticorum & græcam linguam callentium sententia eruditè probat ac statuit & triplicem significationem corporis Christi scripturam usurpare docet.

❖ Vigesima octaua ex proprietate Græci idiomatis, ubi uidelicet arctissima est connexio prædicati & subiecti per articulum qui prædicato additus est, & prædicatū quasi in subiectum retrahit, uerum corpus & sanguinem Christi cū pane & uino in cibum ac potum dari demonstrat.

❖ Vigesima non idem ex Hebrææ linguæ ratione astruit, ita ut pronomen demonstratiuum Hoc uel Hic naturam aduerbij demonstratiui repræsentet.

Trigesima ex scopo, intétione, aut proposito Christi dicentis, & Testamétum suum nouum inter Deum & homines sancietis euinasit, Christum his uerbis, Hoc est corpus meum, sanguis meus, afferere ueram præsentiam ac distributionem corporis ac sanguinis sui in sua

Cœna sacra.

FINIS.

